

**TEMBUNG SESULIH PANUDUH WONTEN ING *NOVEL JEMINI*
ANGGITANIPUN SUPARTO BRATA**

SKRIPSI

**Dipunaturaken dhumateng Fakultas Bahasa dan Seni
Universitas Negeri Yogyakarta
Minangka Jejangkeping Pandadaran
Anggayuh Gelar
Sarjana Pendidikan**

dening :

Nofita Anggraeni Puspitasari

NIM 10205244035

**PROGRAM STUDI PENDIDIKAN BAHASA JAWA
JURUSAN PENDIDIKAN BAHASA DAERAH
FAKULTAS BAHASA DAN SENI
UNIVERSITAS NEGERI YOGYAKARTA**

2014

PASARUJUKAN

Skripsi kanthi irah-irahan “Tembung Sesulih Panuduh wonten ing *Novel Jemini* Anggitanipun Suparto Brata” menika saged dipunuji awit sampun pikantuk palilah dening pembimbing.

Yogyakarta, 19 Mei 2014

Pembimbing,

Mulyana, M.Hum

NIP. 19661003 199203 1 002

PANGESAHAN

Skripsi kanthi irah-irahan “Tembung Sesulih Panuduh wonten ing *Novel Jemini Anggitanipun Suparto Brata*” menika sampun dipunandharaken ing pendadaran wonten sangajenging *Dewan Penguji* nalika tanggal 5 Juni 2014 saha dipuntetepaken lulus.

DEWAN PENGUJI			
Asma	Jabatan	Tapak Asma	Tanggal
Dr. Suwardi, M.Hum	Ketua Penguji		5 Juni 2014
Sri Hertanti Wulan, M.Hum	Sekretaris Penguji		5 Juni 2014
Drs. Hardiyanto, M.Hum	Penguji I		5 Juni 2014
Drs. Mulyana, M.Hum	Penguji II		5 Juni 2014

Yogyakarta, 5 Juni 2014

Fakultas Bahasa dan Seni

Universitas Negeri Yogyakarta

Dekan,

Prof. Dr. Zamzani, M.Pd.

NIP. 19550505 198011 1001

WEDHARAN

Ingkang tandha tangan ing ngandhap menika, kula:

Nama : **Nofita Anggraeni Puspitasari**

NIM : 10205244035

Program Studi : Pendidikan Bahasa Jawa

Fakultas : Bahasa dan Seni, Universitas Negeri Yogyakarta

ngandharaken bilih skripsi menika damelan kula piyambak. Sapangertosan kula, wosing skripsi menika beda kaliyan skripsi ingkang sinerat dening tiyang sanesipun, kejawi bab tartamtu ingkang kula pendhet minangka acuan kanthi adedhasar tata cara saha etika panyeratan karya ilmiah.

Menawi wedharan menika kabukti boten leres, bab menika dados tanggel jawab kula pribadhi.

Yogyakarta, Mei 2014

Panyerat,

Nofita Anggraeni Puspitasari

SESANTI

Sapa nandur bakal ngundhuh
(Pitutur)

Ngelmu iku kalakone kanthi laku
(Pitutur)

PISUNGSUNG

Kanthi raos syukur dhumatheng Allah SWT, karya ilmiah menika kula
pisungsungaken dhateng tiyang sepuh kekalih kula saha sedaya kulawarga
ingkang tansah paring panyengkuyung saha pandonga.

PRAWACANA

Puji syukur kaaturaken ing ngarsaning Allah SWT awit sampun paring kasarasan, kanikmatan, saha kabegjan dhateng panyerat satemah skripsi kanthi irah-irahan “*Tembung Sesulih Panuduh Wonten ing Novel Jemini Anggitanipun Suparto Brata*” menika saged kaimpun kanthi nir ing sambekala. Skripsi menika kaserat kangge njangkepi salah satunggaling pandadaran anggayuh gelar Sarjana Pendidikan. Panyeratan skripsi menika saged kawujud amargi dipunsengkuyung saking mapinten-pinten pihak. Awit saking menika, panyerat ngaturaken agunging panuwun dhateng pihak-pihak ing ngandhap menika.

1. Bapak Prof. Dr. Rochmat Wahab, M.Pd. MA, minangka Rektor Universitas Negeri Yogyakarta ingkang sampun paring palilah kangge nglampahi panaliten menika.
2. Bapak Prof. Dr. Zamzani, M.Pd minangka Dekan Fakultas Bahasa dan Seni ingkang sampun paring kalodhangan anggen kula nyerat skripsi.
3. Dr. Suwardi, M.Hum minangka pangarsa Jurusan Pendidikan Bahasa Daerah ingkang sampun paring piwulang ing salaminipun sinau ing Jurusan Pendidikan Bahasa Daerah.
4. Bapak Mulyana, M.Hum minangka pembimbing ingkang kanthi tlatos saha sabar kersa paring bimbingan saha ngelmi ingkang migunani satemah skripsi menika saged kapungkasi kanthi sae.
5. Ibu Sri Harti Widyastuti, M.Hum minangka Pembimbing Akademik ingkang sampun paring bimbingan saha pandom salebeting kula sinau ing Jurusan Pendidikan Bahasa Daerah.
6. Bapak Ibu Dosen Pendidikan Bahasa Daerah ingkang sampun paring kawruh mawarni-warni ingkang murakabi tumrap panyerat.
7. Tiyang sepuh kekalih kula saha sedaya kulawarga ingkang sampun paring panyengkuyung kaliyan pandonga.

8. Kanca-kanca Pendidikan Bahasa Daerah sarta sedaya pihak ingkang boten saged kula subutaken sedaya ingkang sampun paring pandongan saha panjurung tumrap panyerat satemah skripsi menika saged kaimpun.

Panyerat ngrumaosi bilih skripsi menika taksih tebih saking sae, jangkep, saha sampurna. Pramila saking menika, panyerat nyuwun pamrayogi saha panyaruwe ingkang tumuju murih langkung sae, jangkep, saha sampurnaning asiling panaliten menika. Wasana, mugi-mugi skripsi menika saged murakabi.

Yogyakarta, Mei 2014

Panyerat,

Nofita Anggraeni Puspitasari

WOSING ISI

	Kaca
IRAH-IRAHAN.....	i
PASARUJUKAN.....	ii
PANGESAHAN.....	iii
WEDHARAN.....	iv
SESANTI.....	v
PISINGSUNG.....	vi
PRAWACANA.....	vii
WOSING ISI.....	ix
<i>DAFTAR TABEL</i>	xii
<i>DAFTAR LAMPIRAN</i>	xiii
<i>DAFTAR CEKAKAN</i>	xiv
SARINING PANALITEN.....	xv
 BAB I PURWAKA.....	 1
A. Dhasaring Panaliten.....	1
B. Underaning Prekawis.....	3
C. Watesaning Prekawis.....	4
D. Wosing Prekawis.....	5
E. Ancasing Panaliten.....	5
F. Paedahing Panaliten.....	5
G. Pangertosan.....	6
 BAB II GEGARAN TEORI.....	 7
A. Tata Tembung.....	7
1. Pangertosan Tata Tembung.....	7
2. Proses Pandhapuking Tembung.....	8
B. Peranganing Tata Tembung.....	11
1. Morfem.....	11

	Kaca
2. Tembung.....	12
C. Tembung Sesulih.....	17
1. Pangertosan Tembung Sesulih.....	17
2. Jinisipun Tembung Sesulih.....	18
D. Tembung Sesulih Panuduh.....	19
1. Pangertosan Tembung Sesulih Panuduh.....	19
2. Wujud Tembung Sesulih Panuduh.....	21
3. Jinis Tembung Sesulih Panuduh.....	23
4. Teges Tembung Sesulih Panuduh.....	29
E. Novel Jemini.....	33
F. Panaliten ingkang Jumbuh.....	35
G. Nalaring Pikir.....	35
 BAB III CARA PANALITEN.....	 37
A. Jinising Panaliten.....	37
B. <i>Data saha Sumbering Data</i>	37
C. Caranipun Ngempalaken <i>Data</i>	38
D. Pirantining Panaliten.....	39
E. Caranipun Nganalisis <i>Data</i>	42
F. Caranipun Ngesahaken <i>Data</i>	43
 BAB IV ASILING PANALITEN SAHA PIREMBAGAN.....	 45
A. Asilng Panaliten.....	45
B. Pirembagan.....	55
 BAB V PANUTUP.....	 112
A. Dudutan.....	112
B. Implikasi.....	113
C. Pamrayogi.....	114

	Kaca
KAPUSTAKAN.....	115
LAMPIRAN.....	117

DHAFTAR *TABEL*

	Kaca
<i>Tabel 1</i> : Tembung Sesulih Panuduh Dasar.....	21
<i>Tabel 2</i> : Panyerat Data.....	40
<i>Tabel 3</i> : Analisis Data.....	40
<i>Tabel 4</i> : Tembung Sesulih Panuduh Wonten ing Novel Jemini Anggitan- ipun Suparto Brata.....	45

DHAFTAR LAMPIRAN

	Kaca
Lampiran 1: <i>Tabel</i> Tembung Sesulih Panuduh Wonten ing Novel Jemini	
Anggitanipun Suparto Brata.....	117

DAFTAR CEKAKAN

A : andhahan

C : camboran

J : nuduhaken Novel Jemini anggitanipun Suparto Brata

K2 : nuduhaken ukara kaping 2

P1 : nuduhaken paragraf kaping 1

PB : sesulih panuduh bab

PL : sesulih panuduh lumrah

PP : sesulih panuduh papan

PU : sesulih panuduh ukuran

PW : sesulih panuduh wekdal

R : rangkep

TEMBUNG SESULIH PANUDUH WONTEN ING *NOVEL JEMINI* ANGGITANIPUN SUPARTO BRATA

Dening: Nofita Anggraeni Puspitasari
NIM 10205244035

SARINING PANALITEN

Tembung sesulih panuduh minangka salah satunggaling peranan ingkang wigati kangge mujudaken ukara wonten wacana seratan kalebet novel. Panganggening tembung sesulih panuduh ingkang trep ndadosaken pamanggih ingkang kaandharaken dening panganggit saged katampi kanthi sae. Panaliten menika gadhah tigang ancas inggih menika ngandharaken wujudipun tembung sesulih panuduh, jinisipun tembung sesulih panuduh, saha tegesipun tembung sesulih panuduh wonten ing *Novel Jemini* anggitanipun Suparto Brata.

Panaliten menika kalebet panaliten deskriptif. *Data* ing panaliten menika awujud tembung sesulih panuduh wonten ing *Novel Jemini* anggitanipun Suparto Brata ingkang saged dipuntingali wujud, jinis, saha tegesipun. Sumbering *data* ingkang dipunginakaken inggih menika *Novel Jemini* anggitanipun Suparto Brata. Caranipun ngempalaken *data* migunakake *teknik* maos-nyerat. *Data* dipunanalisis kanthi *teknik analisis deskriptif* inggih menika panaliti ngandharaken wujud, jinis, saha tegesipun tembung sesulih panuduh ing *Novel Jemini* anggitanipun Suparto Brata. Wondene cara anggenipun ngesahaken *data* menika kanthi *validitas (triangulasi teori)* saha *reliabilitas (stabilitas)*.

Asiling panaliten menika gegayutan kaliyan wujud, jinis, saha tegesing tembung sesulih panuduh ing *Novel Jemini* anggitanipun Suparto Brata. Tembung sesulih panuduh menawi dipuntingali saking wujudipun kaperang dados kalih inggih menika wujud *dasar* saha *turunan*. Tembung sesulih panuduh awujud *turunan* saged kaperang malih dados tiga inggih menika wujud andhahan, rangkep, saha camboran. Tembung sesulih panuduh menawi dipuntingali saking jinisipun, saged kaperang dados gangsal inggih menika sesulih panuduh lumrah, sesulih panuduh papan, sesulih panuduh bab, sesulih panuduh wekdal, saha sesulih panuduh ukuran. Wondene tegesing tembung sesulih panuduh menika sesambetan antawisipun jarak pamicara anggenipun nindakaken pawicantenan inggih menika saged kanthi *jarak caket, jarak radi caket, jarak radi tebih* menapa dene *jarak caket, jarak radi caket, jarak radi tebih*.

Pamijining tembung: tembung sesulih panuduh, *novel Jemini* anggitanipun Suparto Brata.

BAB I PURWAKA

A. Dhasaring Panaliten

Basa menika kalebet satunggaling perangan ingkang wigati wonten ing pagesangan manungsa. Basa minangka piranti kangge pirembagan wonten ing masarakat. Kanthi basa sawijining tiyang saged ngandharaken menapa kemawon ingkang dados pamanggih saha raos-pangraosing mawi ragam lisan utawi ragam sinerat. Panganggening basa menika mboten namung saged dipunpanggihaken wonten ing pirembagan padintenan, ananging saged ugi dipunpanggihaken wonten ing sawijining karya sastra.

Novel Jemini anggitanipun Suparto Brata minangka salah satunggalipun karya sastra ingkang ngginakaken basa sinerat. Novel kadhapuk saking kempalan paragraf, dene paragraf menika kempalan saking ukara, lajeng ukara minangka kempalan saking tembung. Tembung menika boten namung madeg piyambak, ananging saged ugi gandheng kaliyan tembung sanes satemah mujudaken ukara.

Jinising tembung ing basa Jawi cacahipun wonten sedasa, antawisipun inggih menika tembung (1) aran, (2) kriya, (3) kaanan, (4) katrangan, (5) sesulih, (6) wilangan, (7) panggandheng, (8) ancer-ancer, (9) panyilah, saha (10) panyeru, (Sasangka, 2001: 98). Novel Jemini menika kasusun saking kathah variasi jinising tembung. Salah satunggalipun jinising tembung ingkang kawrat ing Novel Jemini anggitanipun Suparto Brata inggih menika tembung sesulih panuduh.

Tembung sesulih panuduh menika wigati wonten ing bab basa, amargi tembung sesulih panuduh minangka tembung ingkang gadhah jejibahan kangge nuduhaken dunungipun barang utawi sawijining bab. Panganggening tembung sesulih panuduh wonten ing Novel Gemini kedah dipungatosaken supados boten ngewahi makna, saha pitutur ingkang kaandharaken dening panganggit novel saged dipunmangertos pamaos kanthi gamblang.

Wujudipun tembung sesulih panuduh menika wonten kalih, inggih menika wujud dasar saha turunan. Jinising tembung sesulih panuduh ingkang kapanggihaken ing Novel Gemini inggih menika sesulih panuduh lumrah, sesulih panuduh papan, sesulih panuduh bab, sesulih panuduh wekdal, saha sesulih panuduh ukuran. Tegesipun tembung sesulih panuduh ing Novel Gemini menika sesambetan kaliyan *jarak* pamicara anggenipun nindakaken pawicantenan, gumantung ancasing saha kahananing pawicantenan.

Tembung sesulih panuduh ingkang kapanggihaken ing Novel Gemini anggitanipun Suparto Brata wonten ingkang ngginakaken ragam ngoko menapa dene ragam krama. Panaliten menika namung badhe nliti bab tembung sesulih panuduh mawi ragam ngoko ingkang kapanggihaken ing novel kasebut. Tuladha panganggening tembung sesulih panuduh wonten ing Novel Gemini anggitanipun Suparta Brata kados wonten ing ngandhap menika.

(1) Kebule nggembuleng, liwat ndhuwur lan ngisor endhas- endhasan kang ireng **kuwi**. (J/ 1/ P1/ K2)

Saking ukara ing nginggil menika saged dipuntingali bilih tembung “kuwi” kalebet tembung sesulih panuduh mawi ragam ngoko. Tembung

“kuwi” kalebet tembung sesulih panuduh, amargi minangka sesulih utawi nuduhaken tembung aran inggih menika endhas-endhasan ingkang ireng.

Tembung sesulih panuduh “kuwi” ing nginggil kalebet tembung sesulih panuduh awujud dasar amargi kedadosan saking satunggal morfem. Morfem menika kalebet jinis tembung awujud tembung lingga ingkang dereng dipunraketi dening wuwuhan utawi morfem sanes.

Tembung sesulih panuduh “kuwi” kalebet jinising tembung sesulih panuduh lumrah amargi sesambetan antawisipun pamicara kaliyan *substansi* ingkang dipunacu inggih menika endhas-endhasan ingkang ireng.

Tembung sesulih panuduh “kuwi” gadhah teges nuduhaken sawijining *substansi* ingkang dipunacu inggih menika endhas-endhasan ingkang ireng kanthi *jarak* radi tebih kaliyan pamicara.

Panaliten “Tembung Sesulih Panuduh Wonten ing *Novel Gemini* Anggitanipun Suparto Brata” menika wigatos katliti amargi kalebet panaliten ingkang taksih awis-awis dipuntliti. Ngrembag bab tembung sesulih panuduh wonten ing novel minangka prekawis enggal ingkang dereng nate kalampahan saderengipun. Bab menika ugi narik kawigatosan dhateng panaliti kangge ngrembag wujud, jinis, saha tegesipun saking tembung sesulih panuduh ing *Novel Gemini* anggitanipun Suparto Brata.

B. Underaning Prekawis

Miturut andharan dhasaring panaliten wonten ing nginggil menika, kapanggihaken saperangan prekawis antawisipun inggih menika :

1. novel Jemini anggitanipun Suparto Brata ngewrat tembung sesulih panuduh ingkang maneka warni
2. wujuding tembung sesulih panuduh wonten ing Novel Jemini anggitanipun Suparto Brata
3. jinising tembung sesulih panuduh wonten ing Novel Jemini anggitanipun Suparto Brata
4. tegesing tembung sesulih panuduh wonten ing Novel Jemini anggitanipun Suparto Brata
5. *frekuensi* munculipun tembung sesulih panuduh wonten ing Novel Jemini anggitanipun Suparto Brata

C. Watesaning Prekawis

Wonten ing underaning prekawis, supados langkung fokus mboten sedaya prekawis badhe dipunrembag ing panaliten menika. Watesaning prekawis wonten ing panaliten menika katata kados ing ngandhap menika.

1. Wujuding tembung sesulih panuduh wonten ing Novel Jemini anggitanipun Suparto Brata
2. Jinising tembung sesulih panuduh wonten ing Novel Jemini anggitanipun Suparto Brata
3. Tegesing tembung sesulih panuduh wonten ing Novel Jemini anggitanipun Suparto Brata

D. Wosing Prekawis

Adedhasar watesaning prekawis ing nginggil, saged dipunandharaken wosing prekawis kados ing ngandhap menika.

1. Menapa kemawon wujudipun tembung sesulih panuduh wonten ing Novel Jemini anggitanipun Suparto Brata?
2. Menapa kemawon jinisipun tembung sesulih panuduh wonten ing Novel Jemini anggitanipun Suparto Brata?
3. Menapa kemawon tegesipun tembung sesulih panuduh wonten ing Novel Jemini anggitanipun Suparto Brata?

E. Ancasing Panaliten

Saking wosing prekawis ing nginggil, saged dipunpanggiaken ancasing panaliten kados ing ngandhap menika.

1. Ngandharaken wujudipun tembung sesulih panuduh wonten ing Novel Jemini anggitanipun Suparto Brata?
2. Ngandharaken jinisipun tembung sesulih panuduh wonten ing Novel Jemini anggitanipun Suparto Brata?
3. Ngandharaken tegesipun tembung sesulih panuduh wonten ing Novel Jemini anggitanipun Suparto Brata?

F. Paedahing Panaliten

Asiling panaliten menika kaajab saged suka paedah kanthi *teoritis* saha *praktis*. Wondene paedah teoritisipun saking panaliten menika saged nambah seserepan bab tembung sesulih panuduh, mliginipun ngegingi wujudipun,

jinisipun, saha tegesipun saking tembung sesulih panuduh. Dene paedah praktisipun saking panaliten menika kaajab paring paedah dhateng :

1. mahasiswa, saged dipundadosaken pathokan kangge nyinau bab tembung sesulih panuduh
2. guru, saged dipundadosaken sumbering piwulangan basa Jawi ngengingi tembung sesulih panuduh
3. panaliti, saged dipundadosaken *stimulus* supados saged nindakaken panaliten ingkang sanesipun saha saged nambah wawasan panaliti

G. Pangertosan

1. *Morfologi* utawi tata tembung inggih menika cabang ngelmu basa ingkang nyinau bab tembung kalebet cara dumadosipun saha ewahipun tembung ingkang saged njalari ewahipun teges saha jinising tembung.
2. Tembung inggih menika sawijining *unit* basa ingkang ngemu teges saha kasumurupan surasanipun.
3. Tembung sesulih inggih menika tembung ingkang gadhah jejibahan minangka sesulhipun tembung aran saha tembung wilangan ingkang sampun dipunmangertos kanthi ancas supados boten dipunsebut wongsal-wangsul.
4. Tembung sesulih panuduh inggih menika tembung ingkang ginanipun kangge nudhuhaken dunungipun barang utawi sawijining bab.
5. Novel inggih menika karya sastra utawi cariyos *fiksi* awujud seratan ingkang gadhah *unsur intrinsik* saha *ekstrinsik*.

BAB II GEGARAN TEORI

A. Tata Tembung

1. Pangertosan Tata Tembung

Miturut Mulyana (2011: 2) tata tembung inggih menika cabang ngelmi basa ingkang nyinau babagan wujud, ewahanipun tembung, sarta dampak saking ewah-ewahanipun dhateng tegesipun saha kelas tembung. Wujudipun tembung ingkang ewah saged njalari ewahipun tegesing tembung saha ugi ewahipun kelas tembung. Pamanggih menika jumbuh kaliyan ingkang kaandharaken dening Ramlan (1997: 21) kados ing ngandhap menika.

Morfologi ialah bagian dari ilmu bahasa yang membicarakan atau yang mempelajari seluk-beluk kata serta pengaruh perubahan-perubahan bentuk kata terhadap golongan dan arti kata, atau morfologi mempelajari seluk-beluk bentuk kata serta fungsi perubahan-perubahan bentuk kata itu, baik fungsi gramatik maupun fungsi semantik.

Miturut Tarigan (1985: 4) tata tembung minangka *telaah* babagan morfem, limrahipun dipunbedakaken dados tata tembung *sinkronik* saha tata tembung *diakronik*. Tata tembung *sinkronik* menika ngandharaken morfem-morfem wonten ing wekdal tartamtu, saged ingkang sampun kalampahan menapa dene ingkang badhe kalampahan. Tata tembung *diakronik* menika ngandharaken asal-usuling tembung. Saklajengipun miturut Verhaar (2006: 97) ngandharaken bilih tata tembung inggih menika cabang ngelmi *linguistik* ingkang ngandharaken *satuan-satuan dasar* basa minangka *satuan gramatikal*.

Tata tembung inggih menika perangan saking tatabahasa ingkang ngandharaken wujuding tembung (Keraf, 1980: 50). Bauer (lumantar Nurhayati, 2001: 1) gadhah pamanggih bilih tata tembung boten namung

ngandharaken wujuding tembung, ananging ugi kangge ngoleksi perangan-perangan ingkang dipunginakaken wonten ing ewahan wujuding tembung. Wujudipun tembung wonten ing basa Jawi menika maneka werni. Miturut Sasangka (2001: 34) tata tembung menika kalebet sempalaning paramasastra ingkang ngrembag kaliyan nyinau bab tembung, cara dumadosipun sarta ewahipun sawijining tembung dados tembung sanes amargi kawuwuhan.

Adedhasar pinten-pinten pamanggih para ahli ing nginggil saged dipunpendhet dudutanipun menawi inti saking tata tembung inggih menika ngrembag bab tembung. Kanthi mekaten ingkang dipunwastani tata tembung inggih menika cabang ngelmi basa ingkang nyinau bab tembung kalebet cara dumadosipun saha ewahipun tembung ingkang saged njalari ewahipun teges saha jinising tembung.

Panaliten “Tembung Sesulih Panuduh Wonten ing *Novel Gemini* Anggitanipun Suparto Brata” menika kalebet panaliten ingkang ngginakaken *kajian morfologi* utawi tata tembung. *Morfologi* utawi tata tembung menika cabang ngelmi ingkang ngrembag bab tembung. Salah satunggaling tembung ing basa Jawi inggih menika tembung sesulih panuduh. Panaliten menika ngrembag babagan wujud saha jinisipun tembung sesulih panuduh.

2. Proses Pandhapuking Tembung

Sudaryanto (1991:15) ngandharaken bilih proses *morfologi* utawi pandhapuking tembung inggih menika proses ewahipun tembung kanthi cara ingkang tinata utawi tinatanipun cara ewahipun kanthi piranti ingkang sami, ndadosaken *komponen maknawi* enggal wonten ing tembung asil ewahanipun, tembung enggal ingkang dipunasilaken asipat *polimorfemis*.

Proses pandhapuking tembung limrahipun wonten tiga, inggih menika (1) *afiksasi* utawi wuwuhan, (2) *reduplikasi* utawi rangkep, saha (3) *komposisi* utawi camboran (Subroto, 1991; Verhaar, 1987:52-64; Sudaryanto, 1991:15).

a. Wuwuhan

Dumadosipun wuwuhan menika kagolong dados maneka warni, gumantung wonten ing pundi dumunungipun wuwuhan kasebut nyawiji kaliyan tembung ingkang kawuwuhan (Mulyana, 2011:13). Salajengipun miturut Nurhayati (2001: 12) ngandharaken bilih wuwuhan inggih menika proses pawuwuhan wonten ing *satuan* wujud *tunggal* utawi wujud *kompleks* kangge mujudaken *morfem* enggal utawi *satuan* ingkang langkung wiyar. Wujudipun *afiksasi* inggih menika *prefiks* (ater-ater), *infiks* (seselan), *sufiks* (panambang), saha *konfiks* (wuwuhan gabung) (Mulyana, 2011: 13).

Adedhasar pangertosan para ahli ing nginggil saged dipundudutaken bilih *afiksasi* utawi wuwuhan inggih menika proses pawuwuhan wonten ing *satuan* wujud *tunggal* utawi wujud *kompleks* kangge mujudaken *morfem* enggal utawi *satuan* ingkang langkung wiyar, dene dumunungipun wuwuhan menika nyawiji kaliyan tembung ingkang kawuwuhan, saged wonten ing ngajeng, tengah, utawi wingking.

b. Tembung Rangkep

Miturut Mulyana (2011: 32-33) tembung rangkep kawastanan ugi *proses perulangan*, inggih menika pangrangkeping wujud saha tembung lingga. Jinisipun *reduplikasi* utawi tembung rangkep wonten ing basa Jawi inggih menika dwilingga, dwipurwa, saha dwiwasana. Salajengipun miturut

Antunsohono (1960: 58) ngandharaken bilih tembung rangkep inggih menika tembung ingkang dipunucapaken kanthi dipunambali kaping pindho, saperangan, utawi sedaya.

Adedhasar pangertosan miturut para ahli ing nginggil saged dipundudutaken bilih *reduplikasi* utawi tembung rangkep inggih menika proses pangrangkeping tembung lingga saperangan utawi sedaya, ingkang dipunrangkep saged peranan ngajeng utawi wingking saha ugi kanthi nambahaken wuwuhan.

c. Tembung Camboran

Miturut Mulyana (2011: 37) camboran inggih menika proses nyawijinipun kalih utawi langkung *morfem* asal, saged mawi wuwuhan menapa dene mboten. Salajengipun miturut Adisumarto (lumantar Mulyana, 2011: 37) ngandharaken menawi *proses* pandhapuking camboran kasebut ndhapuk jinising tembung ingkang dipunwastani tembung camboran. Tembung camboran inggih menika tembung kalih utawi langkung ingkang dipungarba dados satunggal, dene tembungipun wonten ingkang wetah saha ugi cekakan (Antunsohono, 1960: 63). Tuladhanipun tembung camboran ingkang wetah inggih menika tembung dhadha menthok, randha royal, raja lele, lsp. Wondene, tuladhanipun tembung camboran ingkang awujud cekakan inggih menika tembung dubang (idu saha abang), dhegus (gedhe saha bagus), lunglit (balung saha kulit), kakkong (tungkak saha bokong), lsp.

Adedhasar pangertosan-pangertosan ing nginggil saged dipundudutaken bilih *komposisi* utawi camboran inggih menika tembung kalih

utawi langkung ingkang dipungarba dados setunggal, ingkang ngasilaken wujud kaliyan teges ingkang enggal. Tuladhanipun inggih menika tembung “ewa samana” ingkang kadadosan saking tembung “ewa” saha “samana”. Tembung “ewa” ingkang saderengipun gadhah teges ‘katingal mboten remen dhateng tiyang sanes’ saha tembung “samana” gadhah teges ‘kathahipun sami kaliyan ingkang wonten ing mrika’. Tembung “ewa” saha “samana” sasampunipun dipuncambor dados setunggal “ewa samana” gadhah teges ‘sanadyan’ ingkang nuduhaken wekdal tartamtu.

B. Peranganing Tata Tembung

1. Morfem

Miturut Ramlan (1997: 32) morfem inggih menika satuan gramatik ingkang paling alit; satuan gramatik ingkang mboten gadhah satuan sanes minangka unsuripun. Salajengipun miturut Soeparno (2003: 72) ngandharaken bilih morfem inggih menika wujud gramatikal ingkang paling alit ingkang mboten saged dipunperang dados wujud gramatikal ingkang langkung alit. Morfem menika minangka satuan kebahasaan ingkang paling alit ingkang kasusun saking deretan fonem saha mujudaken satunggaling struktur saha makna gramatik tartamtu (Mulyana, 2011: 7). Tuladhanipun inggih menika tembung “kae” ingkang kadadosan saking setunggal morfem. Tembung “kae” menika kalebet monomorfemis amargi kadadosan saking setunggal morfem. Tembung “kae” menika kasusun saking tiga *deretan bunyi* inggih menika /k/, /a/, saha /e/. Saking deretan bunyi menika saged mujudaken satunggaling struktur saha makna gramatik tartamtu.

Adedhasar pamanggih ing nginggil saged dipundudutaken bilih ingkang kawastanan morfem inggih menika satuan gramatik paling alit ingkang kasusun saking deretan fonem saha mujudaken satunggaling struktur saha makna gramatik tartamtu.

Miturut Soeparno (2003: 75) adedhasar distribusipun fonem saged dipunbedakaken kalih jinising morfem inggih menika morfem bebas saha morfem kaiket.

a. Morfem bebas

Morfem bebas inggih menika morfem ingkang saged madeg piyambak. Saben morfem bebas menika saged kawastanan tembung.

b. Morfem kaiket

Morfem kaiket inggih menika morfem ingkang mboten saged madeg piyambak minangka wujud ingkang utuh. Wujud menika saged gadhah fungsi nalika gandheng kaliyan wujud bebas.

Wujudipun morfem menika kaperang dados kalih inggih menika :

- a. Monomorfemis, inggih menika satuan gramatik ingkang kasusun saking satunggal morfem.
- b. Polimorfemis, inggih menika satuan gramatik ingkang kasusun langkung saking satunggal morfem.

2. Tembung

Tembung minangka kalih jinis *satuan*, inggih menika *satuan fonologik* saha *satuan gramatik* (Ramlan, 1997: 33). Minangka *satuan fonologik*, tembung menika kasusun saking satunggal utawi pinten- pinten suku, saha

suku menika kasusun saking satunggal utawi pinten- pinten *fonem*. Minangka *satuan gramatik*, tembung kasusun saking satunggal utawi kathah *morfem*. Awit saking menika, tembung saged maujud minimalipun kanthi satunggal morfem. Salajengipun miturut Sasangka (2001: 34) tembung menika rerangkening swara ingkang kawedhar saka jroning tutuk ingkang ngemu teges saha kasumurupan surasanipun. Rerangkening swara ingkang kawedhar saka jroning tutuk ananging tanpa teges boten saged kawastanan tembung.

Miturut Chaer (1994: 162) tembung inggih menika peranganing basa ingkang ngewrat satunggal pangertosan utawi tembung saged ateges reroncing aksara ingkang dipunapit dening kalih spasi saha ngewrat satunggal teges. Tembung ugi dipunwastani morfem bebas. Salajengipun miturut Nurhayati saha Mulyani (2006: 67) tembung inggih menika peranan bebas ingkang paling alit, utawi saben peranan bebas wonten ing tata tembung. Tembung minangka morfem bebas, peranan gramatik wonten ing tata tembung.

Bloomfield (lumantar Parera, 2007: 2) ngandharaken bilih pangertosan tembung inggih menika: *“A free from which consists of two or more lesser free forms as, for instance, **poor John** or **John ran away** or **yes, Sir**, is a phrase. A free from which is not a phrase is a word. A word is then a free from which does not consist entirely of two or more lesser free form; in brief, a word is minimum free form.*

Wujud bebas ingkang dipunmaksud inggih menika minangka satunggal wujud ingkang saged madeg piyambak saha gadhah teges, ananging wujud-wujud kasebut mboten saged dipunpisahaken saking peranan-peranan ingkang satunggal utawi sedaya mboten saged madeg piyambak saha gadhah teges. Pramila, sedaya saking wujud bebas menika saged

kawastanan tembung. Tuladhanipun, “maem” menika kalebet satunggaling tembung, amargi mboten saged dipunpisahaken dados perangan ingkang langkung alit saha gadhah teges. Maeman ugi kalebet tembung amargi menawi dipunpisahaken, maem saged madeg piyambak, dene {-an} mboten saged madeg piyambak.

Miturut Parera (2007: 4) ngandharaken bilih konsep tembung antawisipun inggih menika :

- a. Tembung pikantuk papan ingkang wigati wonten analisis basa. Tembung inggih menika satunggal *kesatuan sintaksis* wonten ing tutur utawi ukara.
- b. Tembung saged minangka satunggal *kesatuan* utuh saha jangkep wonten ing ujar satunggaling basa, kejawi *partikel*.
- c. Tembung saged dipunpisahaken. Dipunpisahaken ateges satunggaling tembung wonten ing ukara saged dipunpisahaken saking sanesipun saha ugi saged dipunpindahaken.

Adedhasar pinten-pinten pamanggih ing nginggil saged dipundudutaken bilih tembung inggih menika perangan paling alit ingkang ngemu teges. Tembung kasusun sakedhikipun mawi satunggal morfem.

Tembung ing basa Jawi menika kaperang adedhasar wujud saha jinisipun. Wujudipun tembung ing basa Jawi saged dipunbedakaken dados sekawan, inggih menika tembung lingga, tembung andhahan, tembung rangkep, saha tembung camboran (Sasangka, 2001: 34). Wujudipun tembung menika kaandharaken kados ing ngandhap menika.

- a. Tembung lingga inggih menika tembung ingkang taksih wutuh, dereng rinaketan wuwuhan menapa-menapa. Tuladhanipun inggih menika tembung kene, kuwi, dhisik, kae, sesuk, lsp.
- b. Tembung andhahan inggih menika tembung ingkang sampun ewah saking lingganipun amargi kawuwuhi wuwuhan. Tuladhanipun inggih menika tembung mrene, dhek samana, mbesuk, wingenane, lsp.
- c. Tembung rangkep inggih menika tembung ingkang dipunrangkep lingganipun, anggenipun ngrangkep saged sedaya utawi saperangan, saged mawi ewahan swanten menapa dene tanpa ewahan swanten. Tuladhanipun inggih menika tembung kana-kana, mrana-mana, dhisik-dhisikan, lsp.
- d. Tembung camboran inggih menika tembung kalih utawi langkung ingkang dipungandheng dados satunggal saha tembung kalawau dados tembung enggal ingkang tegesipun ugi ewah. Tuladhanipun inggih menika tembung ewa samana, dhek samana, dhek mau, lsp.

Adedhasar jinising, tembung ing basa Jawi menika dipunbedakaken dados 10, antawisipun inggih menika tembung aran, tembung kriya, tembung kaanan, tembung katrangan, tembung sesulih, tembung wilangan, tembung panggandheng, tembung ancer- ancer, tembung panyilah, saha tembung panyeru (Sasangka, 2001: 98). Saben-saben tembung menika gadhah guna piyambak-piyambak ingkang beda antawisipun jinising tembung satunggal kaliyan satunggalipun.

- a. Tembung aran inggih menika tembung ingkang mratelakake naminipun barang utawi menapa kemawon ingkang dipunanggep barang.

- b. Tembung kriya inggih menika tembung ingkang mratelakake solah bawa utawi tandang gawe.
- c. Tembung kaanan inggih menika tembung ingkang mratelakake kaanan utawi watak sawijining barang utawi bab.
- d. Tembung katrangan inggih menika tembung ingkang paring katrangan dhateng tembung sanes.
- e. Tembung sesulih inggih menika tembung ingkang dipunginakaken minangka sesulih tiyang, barang, utawi menapa kemawon ingkang dipunanggep barang.
- f. Tembung wilangan inggih menika tembung ingkang mratelakake gunggungipun barang.
- g. Tembung panggandheng inggih menika tembung ingkang ginanipun kangge nggandheng ukara satunggal kaliyan ukara sanesipun. Tembung panggandheng ugi saged nggandheng tembung satunggal kaliyan tembung sanesipun ing sawijining frasa.
- h. Tembung ancer-ancer inggih menika tembung ingkang ginanipun kangge ngancer-nganceri papan utawi ngancer-nganceri tembung aran.
- i. Tembung panyilah inggih menika tembung ingkang dipunginakaken kangge nyilahaken patrap, barang, utawi sawijining bab.
- j. Tembung panyeru inggih menika tembung ingkang nggambaraken wedharing raos bungah, kaget, kuciwa, kagelan, sisah, saha raos gumun.

C. Tembung Sesulih

1. Pangertosan Tembung Sesulih

Antunsuhono (1960: 83) ngandharaken bilih tembung sesulih inggih menika tembung kangge sesulih barang ingkang sampun dipunmangertos, supados boten wongsal- wangsul nyebut naminipun barang wau saha ugi kangge nuduhaken dunungipun barang. Satemah kanthi dipunginakaken tembung sesulih menika tamtu badhe langkung efisien saha ancasipun saking pawicantenan saged dipunmangertos kanthi gamblang.

Wedhawati (2006: 266) tembung sesulih minangka kategori tembung ingkang dipunginakaken kangge nggantos tembung aran saha tembung wilangan. Dene miturut pamanggihipun Sudaryanto (1991: 90) tembung sesulih mboten namung kangge nggantos tembung aran saha wilangan ananging saged ugi kangge nggantos tembung kaanan saha katrangan. Kejawi menika tembung sesulih ugi saged nggantos *frasa perluasan* tembung ingkang gayut, klausa, ukara camboran, saha satunggaling wacana. Tembung sesulih minangka kategori ingkang katutup kanthi wujud tembungipun ingkang cacahipun winates.

Sasangka (2001: 108) tembung sesulih inggih menika tembung ingkang dipunginakaken minangka sesulih tiyang, barang utawi menapa kemawon ingkang dipunanggep barang. Miturut Kridalaksana (2005: 76) tembung sesulih inggih menika kategori ingkang gadhah fungsi kangge nggantos *nomina* utawi tembung aran. Jumbuh kaliyan menika, Moeliono (1988: 170) ugi gadhah pamanggih bilih tembung sesulih inggih menika tembung ingkang dipunginakaken kangge nuduhaken dhateng tembung aran

sanesipun. Tuladhanipun wonten ing ukara “Guru saweg mulang” saged migunakaken tembung sesulih ”dheweke”, satemah dados “Dheweke saweg mulang”.Tembung “dheweke” menika minangka sesulhipun tembung “guru”.

Adedhasar pamanggih para ahli ing nginggil saged dipundudutaken bilih tembung sesulih inggih menika tembung ingkang gadhah jejibahan minangka sesulhipun tembung aran, tembung wilangan, tembung kaanan saha katrangan ingkang sampun dipunmangertos kanthi ancas supados boten dipunsebut wongsal-wangsul.

2. Jinisipun Tembung Sesulih

Miturut Sasangka (2001: 108) jinising tembung sesulih kaperang dados enem werni inggih menika sesulih (1) purusa, (2) pandarbe, (3) panuduh, (4) pitakon, (5) panyilah, saha (6) sadhengah.

1. Tembung sesulih purusa, inggih menika tembung ingkang saged dipunginakaken kangge nyulih tiyang. Tembung sesulih purusa saged kaperang dados tiga kados ing ngandhap menika.

- a. Utama purusa, tuladhanipun aku, kula, inggun, abdi, kawula, saha kita.
- b. Madyama purusa, tuladhanipun kowe, sampeyan, slirane, panjenengan, saha panjenengan sedaya.
- c. Pratama purusa, tuladhanipun dheweke, dheke, dheknene, saha piyambakipun.

2. Tembung sesulih pandarbe dipunperang dados kalih kados ing ngandhap menika.
 - a. Proklitik, inggih menika tembung sesulih pandarbe ingkang dumunung ing ngajeng tembung. Tuladhanipun inggih menika dak-/ tak-, ko-/ kok-, mang-.
 - b. Enklitik, inggih menika tembung sesulih pandarbe ingkang dumunung ing wingking tembung. Tuladhanipun inggih menika -ku, -mu, saha -e.
3. Tembung sesulih panuduh, inggih menika tembung ingkang nuduhaken dunungipun barang utawi nuduhaken sawijining bab.
4. Tembung sesulih pitakon, inggih menika tembung ingkang ginanipun kangge pitakon. Tuladhanipun inggih menika tembung apa, sapa, ngapa, genea, endi, kapan, kepriye, saha pira.
5. Tembung sesulih panyilah, inggih menika tembung ingkang nggantos tembung aran ingkang wonten ing babonipun ukara. Tuladhanipun tembung sing, kang, saha ingkang.
6. Tembung sesulih sadhengah, inggih menika tembung ingkang kangge ngantos tiyang utawi barang ingkang kahananipun dereng cetha. Tuladhanipun inggih menika tembung sawijining, apa-apa, apa bae, sapa-sapa, saben uwong, saha salah siji.

D. Tembung Sesulih Panuduh

1. Pangertosan Tembung Sesulih Panuduh

Miturut Sasangka (2001: 112) tembung sesulih panuduh inggih menika tembung ingkang nuduhaken dunungipun barang utawi nuduhaken sawijining bab. Pangertosan menika jumbuh kaliyan andharanipun Mulyana (2011: 63)

bilih tembung sesulih panuduh inggih menika tembung ingkang nuduhaken naminipun barang utawi sawijining bab. Dene miturut Wedhawati (2006: 270) tembung sesulih panuduh gegayutan kaliyan anggenipun nuduhaken barang utawi prekawis tartamtu gumantung *jarak*-ipun menapa caket, radi tebih utawi tebih. *Jarak* caket, radi tebih utawi tebih menika gadhah teges piyambak-piyambak ingkang beda antawisipun satunggal kaliyan satunggalipun.

Miturut Keraf (1980: 68) tembung sesulih panuduh inggih menika tembung-tembung ingkang nuduhaken wonten pundi dunungipun sawijining benda. Salajengipun miturut Sudaryanto (1991: 94) tembung sesulih panuduh menika dipunginakaken kangge nuduhaken *substansi*, papan, kahanan, wekdal, saha ukuran. Tembung sesulih panuduh menika saged madeg piyambak minangka tembung aran utawi watesing ingkang ngandharaken tembung aran sanesipun (Moeliono, 1988: 181). Tuladhanipun wonten ing ukara ngandhap menika.

Heh, Oom Slompret **kuwi** ! (J/ 26/ P211/ K1)

Tembung “kuwi” menika minangka tembung ingkang ngandharaken utawi nuduhaken tembung aran. Tembung aran wonten ing ukara nginggil ingkang dipuntuduhaken dening tembung “kuwi” inggih menika tembung Oom Slompret. Tembung aran menika kalebet tembung aran insani amargi minangka sawijining *mahkluk hidup*.

Adedhasar pinten-pinten pangertosan saking para ahli ing nginggil saged dipundudutaken bilih ingkang kawastanan tembung sesulih panuduh utawi *pronomina demonstratif* inggih menika tembung ingkang nuduhaken

sawijining substansi, papan, bab, wekdal, saha ukuran tartamtu kanthi ngginakaken pathokan jarak, menapa dene jarak caket, radi tebih, utawi tebih supados langkung efisien mboten nyebat barang utawi bab ingkang dipunmaksud kanthi wongsal-wangsul.

2. Wujud Tembung Sesulih Panuduh

Wujudipun tembung sesulih panuduh kaperang dados kalih, inggih menika tembung sesulih panuduh dasar saha turunan (Herawati, 1995: 130).

1. Tembung sesulih panuduh *dasar*

Tembung sesulih panuduh *dasar* inggih menika tembung sesulih panuduh ingkang kadadosan saking satunggal morfem. Morfem menika kalebet jinis tembung awujud tembung lingga ingkang dereng dipunraketi dening wuwuhan utawi morfem sanes.

Tabel 1. Tembung Sesulih Panuduh Dasar

No.	Ngoko	Krama Madya	Krama
1	2	3	4
1.	Iki, kiyi	Niki	Punika Menika
2.	Iku, kuwi	Niku	Punika Menika
3.	Ika, kae	Nika	Punika Menika
4.	Kene		Ngriki
5.	Kono		Ngriku
6.	Kana		Ngrika
7.	Rene		Mriki
8.	Rono		Mriku
9.	Rana		Mrika
10.	Dhisik		Riyin
11.	Wingi		Rumiya
12.	Emben		Winginipun
13.	Mau		Wau

Tabel Salajengipun

No.	Ngoko	Krama Madya	Krama
1	2	3	4
14.	Saiki		Sapunika
			Samenika
15.	Engko		Mangke
16.	Sesuk		Benjing
17.	Ngene	Ngaten	Mekaten
18.	Ngono	Ngaten	Mekaten
19.	Ngana	Ngaten	Mekaten

2. Tembung sesulih panuduh *turunan*

Tembung sesulih panuduh *turunan* dipunperang dados tiga inggih menika tembung sesulih panuduh mawi andhahan, rangkep, saha camboran (Herawati, 1995: 131).

a. Tembung sesulih panuduh awujud andhahan

Tembung sesulih panuduh awujud andhahan inggih menika tembung sesulih panuduh ingkang *morfem* asalipun sampun dipunraket dening *morfem* *ikat* kados ater-ater, panambang saha wuwuhan gabung. Tuladhanipun inggih menika tembung mreng, mrono, mrana, ndhisik, mengko, saha sesuke.

b. Tembung sesulih panuduh awujud rangkep

Tembung sesulih panuduh awujud rangkep inggih menika tembung sesulih panuduh ingkang tembungipun dipunrangkep kanthi wetah utawi saperangan. Tuladhanipun inggih menika tembung kae-kae, rana-rana, engko-engko, wingi-wingi, sesuk-sesuk, rana-rene, rona-rono, rona-rene, saha koa-kae. Kejawi menika wonten ugi tembung sesulih panuduh rangkep mawi wuwuhan, tuladhanipun inggih menika tembung ngene-ngene, sesuk-sesuke, saha engko-engkone.

c. Tembung sesulih panuduh awujud camboran

Tembung sesulih panuduh awujud camboran inggih menika kalih utawi langkung wujud dhasar ingkang dipunraketaken dados setunggal satemah saged mujudaken tembung sesulih panuduh enggal. Tuladhanipun tembung sesulih panuduh camboran inggih menika dhek wingi, dhek mau, saha sukemben.

3. Jinis Tembung Sesulih Panuduh

Miturut Wedhawati (2006: 270) jinising tembung sesulih panuduh menika kaperang dados enem inggih menika sesulih panuduh lumrah, papan, bab, wekdal, ukuran, saha arah. Jinising tembung sesulih panuduh menika wonten gangsal antawisipun inggih menika sesulih panuduh lumrah, papan, bab, wekdal, saha ukuran (Sudaryanto, 1991: 94; Herawati, 1995: 82).

Adedhasar pamanggih ing nginggil menika saged dipundudutaken bilih jinising tembung sesulih menika wonten gangsal inggih menika sesulih panuduh lumrah, papan, bab, wekdal, saha ukuran. Jinisipun tembung sesulih panuduh arah menika sakjatosipun sampun mlebet wonten ing sesulih panuduh papan ananging gadhah sipat ingkang beda inggih menika asipat dinamis kanthi nuduhaken sawijining papan tartamtu ingkang dipuntuju.

1. Sesulih panuduh lumrah utawi *pronomina demonstratif substantif*

Pokokipun saking tembung sesulih panuduh lumrah inggih menika dumunung ing gegayutan antawisipun pamicara saha *substansi* ingkang dipun-*acu*. Ingkang kalebet sesulih panuduh lumrah antawisipun inggih menika:

- a. jarak caket : iki, kiyi, niki, menika/ punika

- b. jarak radi tebih : kuwi, iku, niku, menika/ punika
- c. jarak tebih : kae, ika, nika, menika/ punika

Tembung sesulih panuduh iki, kiyi, kuwi, kae, saha iku dipunginakaken wonten ing tingkat tutur ngoko lugu; menika/ punika dipunginakaken ing tingkat tutur krama; niki, niku saha nika dipunginakaken ing tingkat tutur madya. Wujud ngoko kiyi saha ika sanes wujud baku. Wiwitanipun wujud punika dipunginakaken ing ragam tutur sinerat sanajan dipunucapaken menika. Salajengipun dumugi sakmenika tiyang limrah ngginakaken wujud menika. Wonten satunggaling ukara, panganggening tembung sesulih panuduh “iki” asring ewah dados “ki”. Pramila, wujud “ki” menika mboten kalebet tembung sesulih, ananging dipunginakaken kangge paring tekanan ing perangan tuturan tartamtu.

Miturut Herawati (1995: 82-84) paugeranipun tembung sesulih panuduh lumrah kados ing ngandhap menika.

- a. Tembung sesulih panuduh lumrah saged kawiwiti dening tembung *ingkar* dudu utawi ora.
- b. Tembung sesulih panuduh lumrah saged nggantos *nomina insani* saha *nomina noninsani*.
- c. Tembung sesulih panuduh lumrah saged kawiwiti dening *pronomina persona*.
- d. Tembung sesulih panuduh lumrah saged nglenggahi fungsi jejer.
- e. Tembung sesulih panuduh lumrah saged nglenggahi fungsi wasesa.
- f. Tembung sesulih panuduh lumrah saged nglenggahi fungsi lesan.

g. Tembung sesulih panuduh lumrah saged ngglenggahi fungsi geganep.

2. Sesulih panuduh papan utawi *pronomina demonstratif lokatif*

Tembung sesulih panuduh papan gegayutan kaliyan papan tartamtu, inggih menika papan ingkang caket, radi tebih, saha cekap tebih. Ingkang kalebet sesulih panuduh papan antawisipun inggih menika:

- a. jarak caket : kene, ngriki, mriki – rene/ mrene
- b. jarak radi tebih : kono, ngriku, mriku – rono/ mrono
- c. jarak cekap tebih : kana, ngrika, mrika – rana/ mrana

Tembung sesulih panuduh papan kene, kono, kana gegayutan kaliyan titik panggonan, dene rene/ mrene, rono/ mrono, rana/ mrana gegayutan kaliyan panggonan ingkang dipun-*tuju*. Ateges kene, kono, kana asipat *statis*, dene rene/ mrene, rono/ mrono, rana/ mrana asipat *dinamis*. Tembung sesulih panuduh papan kene, kono, kana minangka tembung ngoko, dene ngriki, mriki, ngriku, mriku, ngrika, mrika kalebet tembung kramanipun.

Miturut Herawati (1995: 85-88) paugeranipun tembung sesulih panuduh papan kados ing ngandhap menika.

- a. Tembung sesulih panuduh papan saged kawiwiti dening tembung *ingkar* dudu saha ora.
- b. Tembung sesulih panuduh papan saged nggantosaken papan.
- c. Tembung sesulih panuduh papan saged kawiwiti dening *pronomina persona*.
- d. Tembung sesulih panuduh papan saged nglenggahi fungsi jejer.
- e. Tembung sesulih panuduh papan saged nglenggahi fungsi wasesa.

- f. Tembung sesulih panuduh papan saged nglenggahi fungsi lesan.
- g. Tembung sesulih panuduh papan saged nglenggahi fungsi geganep.
- h. Tembung sesulih panuduh papan saged nglenggahi fungsi katrangan.
- 3. Sesulih panuduh bab utawi *pronomina demonstratif deskriptif*

Tembung sesulih panuduh bab gegayutan kaliyan jarak antawisipun pamicara saha *perian* ingkang dipun-*acu*. Ingkang kalebet sesulih panuduh bab antawisipun inggih menika:

- a. jarak caket : ngene, mangkene, ngaten, makaten
- b. jarak radi tebih : ngono, mengkono, ngaten, makaten
- c. jarak cekap tebih : ngana, mangkana

Sesulih panuduh bab ngene, ngono saha ngana dipunginakaken wonten tingkat tutur ngoko kanthi lisan, dene wonten ing tingkat tutur ngoko kanthi seratan dipunginakaken tembung mangkene, mangkono, saha mangkana. Tembung sesulih panuduh bab ngaten dipunginakaken wonten ing tingkat tutur madya, dene makaten utawi mekaten dipunginakaken wonten ing tingkat tutur krama.

Miturut Herawati (1995: 89-91) paugernipun tembung sesulih panuduh bab kados ing ngandhap menika.

- a. Tembung sesulih panuduh bab saged dipunwiwiti dening tembung *ingkar* dudu saha ora.
- b. Tembung sesulih panuduh bab saged nggantos “*perihal*”.
- c. Tembung sesulih panuduh bab saged nglenggahi fungsi wasesa.
- d. Tembung sesulih panuduh bab saged nglenggahi fungsi katrangan.

4. Sesulih panuduh wekdal utawi *pronomina demonstratif temporal*

Tebih-caketipun wonten ing tembung sesulih panuduh wekdal saged dipunbedakaken dados kalih inggih menika gegayutan kaliyan titik wekdal tartamtu saha *jangka* wekdal tartamtu. Ingkang kalebet tembung sesulih panuduh wekdal antawisipun inggih menika:

a) gegayutan kaliyan titik wekdal tartamtu

Arah gerakipun tembung sesulih panuduh wekdal ingkang gegayutan kaliyan titik wekdal tartamtu kaperang dados kalih :

1) gerak tumuju wingking, dipunbedakaken kados ing ngandhap menika :

- a. jarak caket : saiki
- b. jarak radi caket : mau
- c. jarak radi tebih : wingi
- d. jarak cekap tebih : dhisik

2) gerak tumuju ngajeng, dipunbedakaken kados ing ngandhap menika :

- a. jarak radi caket : mengko
- b. jarak radi tebih : sesuk, sesuke, sukemben
- c. jarak cekap tebih : mbesuk, sukembene

b) gegayutan kaliyan *jangka* wekdal tartamtu

Tembung sesulih panuduh wekdal ingkang gegayutan kaliyan *jangka* wekdal tartamtu katitik kanthi tembung seprana saha seprene. Tembung seprana saha seprene dipunginakaken wonten ing tingkat tutur ngoko, dene menawi ing tingkat tutur karma dipunginakaken tembung seprika saha sepriki.

Miturut Herawati (1995: 93-96) paugeranipun tembung sesulih panuduh wekdal kados ing ngandhap menika.

- a. Tembung sesulih panuduh wekdal saged dipunwiwiti tembung *ingkar* ora.
- b. Tembung sesulih panuduh wekdal mboten saged dipunwiwiti dening tembung *ingkar* dudu.
- c. Tembung sesulih panuduh wekdal mboten saged nggantos *nomina insani* saha *nomina noninsani*.
- d. Tembung sesulih panuduh wekdal saged dipunwiwiti dening *pronomina persona*, kejawi tembung seprana saha seprene.
- e. Tembung sesulih panuduh wekdal saged nggantos wekdal tartamtu.
- f. Tembung sesulih panuduh wekdal saged nglenggahi fungsi wasesa.
- g. Tembung sesulih panuduh wekdal saged nglenggahi fungsi katrangan.
5. Sesulih panuduh ukuran utawi *pronomina demonstratif dimensional*

Sesulih panuduh ukuran gegayutan kaliyan tebih antawisipun pamicara kaliyan benda ingkang dipun-*acu*. Kejawi menika tembung sesulih panuduh menika ugi gegayutan kaliyan ukuran. Ingkang kalebet sesulih panuduh ukuran antawisipun inggih menika:

- a. jarak caket : semene, semanten
- b. jarak radi tebih : semono, semanten
- c. jarak cekap tebih : semana, semanten

Miturut Herawati (1995: 97-99) paugeranipun tembung sesulih panuduh ukuran kados ing ngandhap menika.

- a. Tembung sesulih panuduh ukuran saged dipunwiwiti dening tembung *ingkar* ora.
- b. Tembung sesulih panuduh ukuran saged dipunwiwiti dening tembung-tembung ingkang ngandharaken ukuran, kadosta : dawa, wiyar, inggil, ageng, bobot, tebih, jero, saha isi.
- c. Tembung sesulih panuduh ukuran mboten saged dipunwiwiti dening tembung *ingkar* dudu.
- d. Tembung sesulih panuduh ukuran mboten saged nggantos *nomina insani* saha *nomina noninsani*.
- e. Tembung sesulih panuduh ukuran saged dipunwiwiti dening *pronomina persona*.
- f. Tembung sesulih panuduh ukuran saged nglenggahi fungsi wasesa.
- g. Tembung sesulih panuduh ukuran saged nglenggahi fungsi katrangan.

4. Teges Tembung Sesulih Panuduh

Tembung sesulih panuduh menika gadhah teges ingkang beda antawisipun jinising tembung sesulih panuduh satunggal kaliyan satunggalipun.

1. Sesulih panuduh lumrah utawi *pronomina demonstratif substantif*

Tembung sesulih panuduh lumrah, limrahipun kaperang dados tiga jinis, antawisipun inggih menika :

- a. tembung iki, kiya, niki menika nuduhaken sawijining barang utawi bab ingkang caket kaliyan pamicara.

- b. tembung kuwi, iku, niku menika nuduhaken sawijining bab ingkang radi tebih kaliyan pamicara.
- c. tembung kae, ika, nika tegesipun nuduhaken sawijining bab ingkang tebih kaliyan pamicara.

Tembung menika/ punika dipunginakaken ing basa krama ingkang tegesipun saged 'iki', 'iku', saha 'kae'. Tembung iki kejawi kangge nuduhaken barang ingkang caket kaliyan pamicara ugi saged kangge nuduhaken sawijining bab ingkang saweg dipunkandhakaken utawi ingkang badhe dipunkandhakaken. Tembung iku saha kuwi ugi kejawi kangge nuduhaken barang ingkang tebih kaliyan pamicara, tembung iku ugi saged dipunginakaken kangge nuduhaken sawijining bab ingkang sampun dipunkandhakaken.

2. Sesulih panuduh papan utawi *pronomina demonstratif lokatif*

Adedhasar jarak ingkang dipuntuduhaken kaliyan pamicara, tembung sesulih panuduh papan menika kaperang dados tiga, antawisipun inggih menika:

- a. tembung kene, ngriki, mriki-rene/ mrene tegesipun nuduhaken papan ingkang caket kaliyan pamicara.
- b. tembung kono, ngriku, mriku-rono/ mrono tegesipun nuduhaken papan ingkang radi tebih kaliyan pamicara.
- c. tembung kana, ngrika, mrika-rana/ mrana nuduhaken papan ingkang tebih kaliyan pamicara.

Tembung kene, kono, saha kana nuduhaken titik papan (statis), dene rene, rono, saha rana nuduhaken papan ingkang dipuntuju (dinamis).

3. Sesulih panuduh bab utawi *pronomina demonstratif deskriptif*

Pronomina demonstratif deskriptif inggih menika tembung sesulih panuduh ingkang nuduhaken prastawa, kahanan, utawi menapa ingkang dipundeskripsiaken (Herawati, 1995: 134). Tembung sesulih panuduh bab menika kaperang dados tiga, antawisipun inggih menika:

- a. tembung ngene, mangkene tegesipun nuduhaken sawijining bab ingkang caket kaliyan pamicara.
- b. tembung ngono, mengkono tegesipun nuduhaken sawijining bab ingkang radi tebih kaliyan pamicara.
- c. tembung ngana, mangkana tegesipun nuduhaken sawijining bab ingkang tebih kaliyan pamicara.

Tembung ngaten, makaten tegesipun nuduhaken sawijining bab ingkang caket, radi tebih, utawi tebih kaliyan pamicara.

4. Sesulih panuduh wekdal utawi *pronomina demonstratif temporal*

Tembung sesulih panuduh wekdal kaperang dados kalih, inggih menika ingkang gegayutan kaliyan titik wekdal tartamtu saha ingkang gegayutan kaliyan jangka wekdal tartamtu (Wedhawati, 2006: 273).

Tembung sesulih panuduh wekdal ingkang gegayutan kaliyan titik wekdal tartamtu kaperang dados kalih inggih menika:

- 1) gerak tumuju wingking dhateng wekdal ingkang sampun kalampahan, dipunbedakaken kados ing ngandhap menika.

- a. Tembung saiki tegesipun nuduhaken wekdal ingkang caket kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.
 - b. Tembung mau tegesipun nuduhaken wekdal ingkang radi caket kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.
 - c. Tembung wingi tegesipun nuduhaken wekdal ingkang radi tebih kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.
 - d. Tembung ndhisik tegesipun nuduhaken wekdal ingkang cekap tebih kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.
- 2) gerak tumuju ngajeng dhateng wekdal ingkang badhe kalampahan, kaperang kados ing ngandhap menika.
- a. Tembung mengko tegesipun nuduhaken wekdal ingkang radi caket kaliyan wekdal ingkang badhe kalampahan.
 - b. Tembung sesuk tegesipun nuduhaken wekdal ingkang radi tebih sedinten kaliyan wekdal ingkang badhe kalampahan. Tembung sesuke tegesipun nuduhaken wekdal ingkang radi tebih kalih dinten kaliyan wekdal ingkang badhe kalampahan. Tembung sukembèn tegesipun nuduhaken wekdal ingkang radi tebih sasampunipun kalih dinten kaliyan wekdal ingkang badhe kalampahan.
 - c. Tembung mbesuk tegesipun nuduhaken wekdal ingkang cekap tebih kaliyan wekdal ingkang badhe kalampahan.

Tembung sesulih panuduh wekdal ingkang gegayutan kaliyan jangka wekdal tartamtu kaperang dados kalih inggih menika:

- a. Tembung seprana tegesipun nuduhaken wekdal kala rumiyin.

- b. Tembung seprene tegesipun nuduhaken wekdal dumugi sakmenika.

Tembung seprana saha seprene dipunginakaken wonten ing tingkat tutur ngoko, dene menawi ing tingkat tutur karma dipunginakaken tembung seprika saha sepriki.

5. Sesulih panuduh ukuran utawi pronomina demonstratif dimensional

Adedhasar caketipun ukuran ingkang dipuntuduhaken kaliyan pamicaranipun, tembung sesulih panuduh ukuran menika dipunbedakaken dados tiga, antawisipun inggih menika:

- a. tembung semene tegesipun nuduhaken ukuran ingkang caket kaliyan ingkang dipuntuduhaken pamicara.
- b. tembung semono tegesipun nuduhaken ukuran ingkang radi tebih kaliyan ingkang dipuntuduhaken pamicara.
- c. tembung semana tegesipun nuduhaken ukuran ingkang cepak tebih kaliyan ingkang dipuntuduhaken pamicara.

Tembung semanten minangka karma saking tembung semene, semono, semana ingkang gadhah teges nuduhaken ukuran ingkang jarakipun sami kaliyan tembung semene, semono, saha semana.

E. Novel Jemini

Novel Jemini menika minangka salah satunggaling anggitanipun Suparto Brata. Suparto Brata miyos ing Surabaya nalika 27 Pebruari 1932. Nami piyambakipun menika sampun kacatet ing buku *Five Thousand Personalities of The World* 1998 minangka terbitan American Biographical Institute, Raleigh, North Carolina 27622 USA. Saklajengipun taun 2007

dipunpilih dados salah satunggaling saking tigang sastrawan Indonesia ingkang pikanthuk penghargaan saking Mentri Pendidikan Nasional Indonesia saha dipunpilih kangge nampi hadiah The S.E.A Write Award saking Kerajaan Thailand. Novel Jemini minangka salah satunggaling novel ingkang kawentar ing kalangan sastra Jawa modern. Cariyosipun ngginakaken basa Jawi gagrak anyar.

Novel Jemini menika nyariosaken tiyang Jawa ingkang kala rumiyin dados serdadhu KNIL, utawi ingkang limrah dipunwastani prajurit kumpeni. Ingkang katampi dados prajurit kumpeni inggih menika tiyang- tiyang Jawa desa Kluthuk, ingkang boten sekolah. Saged ugi kaliyan kulawarganipun dipunboyong dhateng tangsi minangka asramanipun, saha dhateng pundi kemawon papan jejibahanipun sedaya kulawarganipun saged dipunboyong pindhah- pindhah. Jemini menika salah satunggaling tiyang estri ingkang miyos ing tangsi. Salajengipun ndherek bapa saha ibunipun gesang wonten ing asrama tangsi. Wiwit alit sampun katingal nakalipun, nambeng, ndableg, saha mbangkangan. Tansah mbrengkelo saha nyrekal ngadhepi urip ingkang dumados. Boten purun nuruti gesang kadosta ingkang limrah dipuntindakaken masarakat. Taksih awit dipunpalakramakaken boten purun. Kesah, aluwung bebas dados randha kembang. Cariyos menika nuduhaken lelakoning bangsa Jawa ing jaman penjajahan Walanda. Tiyang Jawa ingkang bodho, mlarat kesrakat, dipundadosaken prajurit bayaran ingkang dipunperes pagesanganipun. Nasibipun sekeca menapa boten sekeca menika gumantung

dhateng perjuwanganipun pribadhi piyambak- piyambak. Boten gumantung kaliyan kahanan masarakat (pemerintah penjajahan Walanda).

F. Panaliten ingkang Jumbuh

Panaliten ingkang jumbuh kaliyan panaliten “Tembung Sesulih Panuduh wonten ing *Novel Jemini Anggitanipun Suparto Brata*” inggih menika panalitenipun Novia Rakhmatin Setyorini kanthi irah-irahan “Tembung Sesulih ing Basa Jawa Dhialek Surabaya Sub-Dhialek Mojokerto”. Panaliten menika saged kawastanan jumbuh amargi sami- sami ngrembag bab tembung sesulih, dene bedanipun wonten ing panaliten menika langkung mligi nliti babagan tembung sesulih panuduh.

Sumber data ingkang dipunginakaken antawisipun kekalih panaliten menika ugi beda. Panaliten menika ngginakaken *Novel Jemini anggitanipun Suparto Brata* minangka sumber datanipun, dene sumber data panalitenipun Novia Rakhmatin Setyorini inggih menika basa Jawa dialek Surabaya sub-dialek Mojokerto di Desa Pagerluyung, Kec. Gedeg, Kab. Mojokerto. Wosing prekawis panalitenipun ugi beda, panaliten menika nliti tembung sesulih panuduh mliginipun bab wujud, jinis, saha tegesipun tembung sesulih panuduh. Panalitenipun Novia Rakhmatin Setyorini gadhah wosing perkawis wujuding, fungsi sintaksis, saha peran tembung sesulih.

G. Nalaring Pikir

Tata tembung minangka peranan saking ngelmu basa ingkang nyinau bab tembung, kalebet cara dumadosipun saha ewahipun tembung ingkang saged njalari ewahipun teges saha jinising tembung. Proses pandhapuking

tembung menika kaperang dados tiga, inggih menika *afiksasi* (wuwuhan), *reduplikasi* (tembung rangkep), saha *komposisi* (tembung camboran).

Tembung inggih menika perangan paling alit ingkang ngemu teges. Salah satunggaling jinising tembung ing basa Jawi inggih menika tembung sesulih panuduh. Tembung sesulih panuduh menika tembung ingkang nuduhaken barang utawi bab tartamtu kanthi ngginakaken pathokan jarak, supados langkung efisien saha mboten nyebat barang utawi bab ingkang dipunmaksud kanthi wongsal-wangsul. Pathokan jarak ingkang dipunginakaken inggih menika jarak caket, radi tebih, saha tebih.

Tembung sesulih panuduh menika gadhah wujud, jinis, saha teges ingkang beda antawisipun satunggal kaliyan satunggalipun. Wujudipun tembung sesulih panuduh menika wonten kalih, inggih menika dasar saha turunan. Jinisipun tembung sesulih panuduh wonten gangsal, inggih menika sesulih panuduh lumrah, sesulih panuduh papan, sesulih panuduh bab, sesulih panuduh wekdal, saha sesulih panuduh ukuran. Tegesipun tembung sesulih panuduh ugi kajumbuhaken kaliyan jinisipun tembung sesulih panuduh ingkang gadhah sesambetan kaliyan jarak.

Awit saking menika, panaliten menika ngrembag bab wujud, jinis, saha tegesipun tembung sesulih panuduh, mliginipun ingkang wonten ing Novel Jemini anggitanipun Suparto Brata. Wondene caranipun nganalisis wujud, jinis, saha tegesipun menika kanthi cara mantha- mantha tembung ingkang kalebet tembung sesulih panuduh.

BAB III

CARA PANALITEN

A. Jinising Panaliten

Panaliten kanthi irah-irahan “Tembung Sesulih Panuduh Wonten ing *Novel Jemini* Anggitanipun Suparto Brata” kalebet jinising panaliten *deskriptif*. Miturut Sudaryanto (1988: 62) metode *deskriptif* inggih menika ngandharaken dhata-dhata ingkang dipunpanggihaken kanthi menapa wontenipun. Metode *deskriptif* wonten ing panaliten menika katindakaken kanthi ngandharaken dhata ingkang awujud tembung sesulih panuduh wonten ing *Novel Jemini* anggitanipun Suparto Brata. Ancasipun panaliten inggih menika ngandharaken kanthi cetha wosing pirembagan ingkang jumbuh kaliyan wujud, jinis, saha tegesipun tembung sesulih panuduh ing *Novel Jemini* anggitanipun Suparto Brata.

Cara panaliten *deskriptif* menika dipunpilah amargi panaliti ngandharaken bab maneka warni wujud, jinis, saha tegesipun tembung sesulih panuduh ing *Novel Jemini* anggitanipun Suparto Brata. Lampah panaliten menika dipuntindakaken kanthi cara ngempalaken data, milah-milah data (klasifikasi), saha analisis data kangge madosi saha ngandharaken wujud, jinis, saha tegesipun tembung sesulih panuduh wonten ing *Novel Jemini* anggitanipun Suparto Brata.

B. Data saha Sumbering Data

Panaliten menika ngrembag babagan tembung sesulih panuduh ingkang gayut kaliyan wujud, jinis, saha tegesing tembung sesulih panuduh

ing *Novel Gemini* anggitanipun Suparto Brata. *Data* ing panaliten menika awujud tembung sesulih panuduh ingkang badhe dipunrembag wujudipun, jinisipun saha tegesipun saking tembung sesulih panuduh kasebut. Bab menika dipunpilih ing panaliten menika kanthi dhasar, kados (1) amargi ing *Novel Gemini* anggitanipun Suparto Brata menika ngewrat maneka warni tembung sesulih panuduh, (2) amargi tembung sesulih panuduh menika kathah kapanggihaken ing *Novel Gemini* anggitanipun Suparto Brata.

Sumbering *data* wonten ing panaliten menika kalebet seratan saking *Novel Gemini* anggitanipun Suparto Brata kathahipun 191 kaca. *Novel Gemini* anggitanipun Suparto Brata menika dipunterbitaken dening *penerbit* Narasi taun 2012. *Novel Gemini* anggitanipun Suparto Brata dipunginakaken minangka sumbering *data* amargi kalebet gampil anggenipun pados sumbering *data* menika.

C. Caranipun Ngempalaken *Data*

Caranipun ngempalaken *data* wonten ing panaliten menika kanthi migunakaken *teknik* maos-nyerat. Panaliti maos *Novel Gemini* anggitanipun Suparto Brata kanthi premati supados saged manggihaken tembung sesulih panuduh ingkang maneka warni wujud, jinis, saha tegesipun. Cara netepaken wujuding, jinising, saha tegesing tembung sesulih panuduh menika jumbuh kaliyan teori ingkang dados gegaranipun panaliten menika. Sasampunipun dipunwaos panaliti paring tandha wonten ing tembung- tembung ingkang kalebet tembung sesulih panuduh.

Data ingkang kapanggihaken ing Novel *Jemini* anggitanipun Suparto Brata dipunserat wonten ing *tabel* panyerat *data* adedhasar *kategori* ingkang sampun katemtokaken ing panaliten menika. Bab ingkang dipunserat ing *tabel* panyerat *data* inggih menika sumber *data*, *konteks*, *data*, wujud, jinis, saha tegesipun tembung sesulih panuduh ing Novel *Jemini* anggitanipun Suparto Brata. Nyerat wonten ing panaliten menika gadhah ancas kangge ndhata tembung sesulih panuduh ingkang wonten ing Novel *Jemini* anggitanipun Suparto Brata kanthi mantha-mantha antawisipun wujud, jinising, saha tegesing tembung sesulih panuduh.

D. Pirantining Panaliten

Pirantining panaliten wonten ing panaliten menika inggih menika panaliti saha *tabel analisis data* ingkang kabiyantu *tabel* panyerat *data*. Panaliti minangka piranti utami menika gadhah peran manggihaken menapa ingkang dados ancasing panaliten. Panaliten menika gadhah ancas kangge mangertos wujud, jinis, saha tegesing tembung sesulih panuduh ing Novel *Jemini* anggitanipun Suparto Brata. Salajengipun, panaliti ugi ingkang nganalisis *data* jumbuh kaliyan wujud, jinis, saha tegesipun tembung sesulih panuduh ingkang dipunpanggihaken. Pramila, panaliti kedah nguwaosi saha ngecakaken teori-teori ingkang jumbuh kaliyan *data* ingkang kapanggihaken. Panaliti ugi kedah makarya damel laporan asiling panaliten.

Piranti panaliten ingkang sanesipun inggih menika *tabel analisis data* kabiyantu *tabel* panyerat *data*. *Tabel* panyerat *data* menika dipunginakaken kangge nyerat *data* saking asiling maos supados gampil anggenipun badhe

ngrembag ingkang langkung mligi. Wonten ing *tabel* panyerat *data*, tembung ingkang kalebet tembung sesulih panuduh menika dipuncithak kandel tembungipun supados nggampilaken anggenipun nganalisis. Wujudipun *tabel analisis data* saha *tabel* panyerat *data* kados wonten ing ngandhap menika.

Tabel 2. **Panyerat Data**

No. 1	Sumber Data : J/ 1/ P1/ K2	
	Konteks	Kebule nggembuleng, liwat ndhuwur lan ngisor endhas- endhasan kang ireng kuwi .
	Data	Kuwi
	Wujud	Tembung sesulih panuduh dasar
	Jinis	Tembung sesulih panuduh lumrah
	Teges	Nuduhaken sawijining barang inggih menika endhas- endhasan ingkang ireng kanthi <i>jarak</i> ingkang radi tebih kaliyan pamicara.

Katrangan:

J : nuduhaken Novel Gemini anggitanipun Suparto Brata

1 : nuduhaken kaca-1

P1 : nuduhaken paragraf kaping 1

K2 : nuduhaken ukara kaping 2

Tabel 3. **Analisis Data**

No.	Data saha Sumber Data	Wujud				Jinis					Teges	Katrangan
		D a s a r	Turunan									
				A	R	C	P L	P P	P B	P W		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1.	Kebule nggembuleng, liwat ndhuwur lan ngisor endhas-	√				√					Nuduhaken sawijining barang inggih menika	Wujud: dasar, amargi kedadosan saking satunggal morfem. Morfem

Tabel salajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
	endhasan kang ireng kuwi . (Je/ 1/ P1/ K2)										endhas- endhasan kang ireng kanthi <i>jarak</i> ingkang radi tebih kaliyan pamicara.	menika kalebet jinis tembung awujud tembung lingga ingkang dereng dipunraketi dening wuwuhan utawi morfem sanes. Jinis: lumrah, amargi minangka sesambetan antawisipun pamicara kaliyan substansi ingkang dipunacu inggih menika endhas- endhasan kang ireng. Teges: nuduhaken sawijining substansi inggih menika endhas-endhasan ingkang ireng kanthi <i>jarak</i> radi tebih kaliyan pamicara.

Katrangan :

A : andhahan

R : rangkep

C : camboran

PL : sesulih panuduh lumrah

PP : sesulih panuduh papan

PB : sesulih panuduh bab

PW : sesulih panuduh wekdal

PU : sesulih panuduh ukuran

E. Caranipun Nganalisis *Data*

Data ingkang sampun dipunpanggihaken salajengipun dipun*analisis* miturut paugeranipun. Cara nganalisis *data* inggih menika damel reruntuting asiling panaliten kados pranatan, pola-pola utawi andharan ingkang jumbuh kaliyan ancasing panaliten (Muhammad, 2011: 223). Analisis data ing panaliten menika sampun kawiwiti nalika ngempalaken *data* kanthi manggihaken wujud, jinis, saha tegesipun tembung sesulih panuduh ing Novel Jemini anggitanipun Suparto Brata. Wondene lelampahan panaliti nganalisis *data* saged dipunandharaken kanthi runtut kados ing ngandhap menika.

1. *Data* ingkang sampun dipunserat wonten ing *tabel* panyerat *data*, salajengipun dipunserat wonten ing *tabel analisis data*.
2. *Data* ingkang sampun dipunserat wonten ing *tabel analisis data*, salajengipun dipun*identifikasi* miturut teori ingkang dipunginakaken. Sasampunipun dipun*identifikasi*, *data* dipunpantha-pantha miturut kategori ingkang sampun katemtokaken.
3. *Data* dipunserat ing *tabel* pangrembagan *data*.
4. Ngrembag *data* kanthi *deskriptif* miturut kategorinipun.

Tabel 4. **Pangrembagan Data**

No.	Wujud	Jinis	Teges	Indikator
1	2	3	4	5
1.	Tembung sesulih panuduh dasar	Tembung sesulih panuduh lumrah	Nuduhaken sawijining barang kanthi jarak radi tebih kaliyan pamicara.	Kebule nggembuleng, liwat ndhuwur lan ngisor endhas-endhasan kang ireng kuwi . (J/ 1/ P1/ K2)

F. Caranipun Ngesahaken Data

Ngesahaken *data* wonten ing satunggaling panaliten minangka salah satunggaling wiwitanipun saking leresing anggenipun nganalisis *data*. *Keabsahan data* wonten ing panaliten menika katemtokaken kanthi ngginakaken *uji validitas* saha *uji reliabilitas*.

Sasampunipun *data* dipuntliti, *uji validitas* ingkang dipunginakaken ing panaliten “Tembung Sesulih Panuduh Wonten ing *Novel Gemini Anggitanipun Suparto Brata*” inggih menika *validitas triangulasi teori*. *Triangulasi teori* ing panaliten inggih menika kanthi nandhingaken data saking asiling panaliten kaliyan teori-teori ingkang jumbuh (Setiyadi, 2006: 32). Triangulasi teori dipuntindakaken kanthi njumbuhaken persepsi panaliti kaliyan teori tata tembung ingkang dipunginakaken. Ing panaliten menika, panaliti ngginakaken *triangulasi teori* inggih menika gegaran teori minangka pembedhing.

Triangulasi teori menika minangka upiya kangge nggiataken *validitas* saking data umpaminipun wonten data “Sarampunge nggilapake sepatu kanggo parade **sesuke**, Gemini njupuk benik kuningan klambi seragame Radian.” (J/ 97/ P762/ K1)

Saking data menika tembung **sesuke** dipuncithak kandel amargi miturut panaliti tembung **sesuke** kalebet tembung sesulih panuduh. Miturut persepsi panaliti, tembung **sesuke** menika menawi dipunudhal kadhapuk saking tembung sesuk saha panambang (-e). Kangge mangertosi leres botenipun persepsi panaliti menika pramila panaliti njumbuhaken kaliyan teori tata tembung mliginipun teori pandhapuking tembung sesulih panuduh.

Uji reliabilitas ingkang dipunginakaken inggih menika *reliabilitas stabilitas*. *Uji reliabilitas stabilitas* dipunginakaken kangge ngukur *data* kanthi dipunambali kaping kathah ananging nuwuhaken asil ingkang sami, kanthi sarat *data-data* ingkang kaukur kahananipun sami ananging wekdalipun beda (Setiyadi, 2002: 17). Tembung sesulih panuduh ingkang dipunpanggihaken saking *Novel Jemini* anggitanipun Suparto Brata dipunwaos saha dipunmangertos kanthi dipunamabali supados pikantuk *interpretasi* ingkang sami ngengingi wujud, jinis, saha tegesipun tembung sesulih panuduh.

BAB 1V ASILING PANALITEN SAHA PIREMBAGAN

A. Asiling Panalien

Adedhasar panaliten ingkang sampun dipuntindakaken, saged dipunpendhet asilipun. Asiling panaliten menika awujud *data* tembung sesulih panuduh wonten ing Novel Gemini anggitanipun Suparto Brata. Asiling panaliten kasebut ngandharaken tigang prekawis inggih menika wujud, jinis, saha tegesipun tembung sesulih panuduh ing Novel Gemini anggitanipun Suparto Brata kanthi *deskriptif*.

Data ingkang kapanggihaken ing panaliten menika langkung kathah, satemah boten sedaya *data* panaliten saged dipunandharaken utawi dipunrembag. Asiling panaliten ing ngandhap menika minangka sesulih saking *data-data* ingkang sampun kapanggihaken. Wondene, *data* sanesipun saged dipuntingali wonten ing lampiran *tabel analisis data*. Gambaran asiling panaliten saged dipuntingali ing *tabel* ngandhap menika.

Tabel 4. Tembung Sesulih Panuduh Wonten ing Novel Gemini Anggitanipun Suparto Brata

No.	Wujud	Jinis	Teges	Indikator
1	2	3	4	5
1.	Dasar	1. Lumrah a. <i>Jarak</i> caket	Nuduhaken sawijining substansi kanthi <i>jarak</i> caket kaliyan pamicara.	Wiwit ngarepake pensiun iki Wak Talib nyambi dadi tukang cukur, mlebu tangsi nyukuri para prajurit gentenan. (J/ 13/ P108/ K2)
		b. <i>Jarak</i> radi tebih	Nuduhaken sawijining substansi kanthi <i>jarak</i> radi tebih kaliyan pamicara	Heh, Oom Slompret kuwi! (J/ 26/ P211/ K1)

Tabel salajengipun

No.	Wujud	Jinis	Teges	Indikator
1	2	3	4	5
		c. <i>Jarak</i> tebih	Nuduhaken sawijining substansi kanthi <i>jarak</i> tebih kaliyan pamicara.	Jemini kae pancen cah wareg gebuk, kurang mangane. (J/ 10/ P92/ K2)
		2. Papan a. <i>Jarak</i> caket	Nuduhaken sawijining papan kanthi <i>jarak</i> caket kaliyan pamicara.	Nanging neng Surabaya kene , dibancaki wae rak cukup. (J/ 46/ P396/ K5)
		b. <i>Jarak</i> radi tebih	Nuduhaken sawijining papan kanthi <i>jarak</i> radi tebih kaliyan pamicara.	Wiwit asar mau adate kolah kono rame. (J/ 15/ P126/ K7)
		c. <i>Jarak</i> tebih	Nuduhaken sawijining papan kanthi <i>jarak</i> tebih kaliyan pamicara.	Wis bengi, kok, watara jam sewelas, isih ana ngarep gedhong komidhi Blawuran kana! (J/ 32/ P257/ K2)
		3. Bab a. <i>Jarak</i> caket	Nuduhaken sawijining bab kanthi <i>jarak</i> caket kaliyan pamicara.	Yen Tuwanku iki senengane diladeni sarwa anget, sanajan Surabaya sumuke kaya ngene . (J/ 75/ P599/ K4)
		b. <i>Jarak</i> radi tebih	Nuduhaken sawijining bab kanthi <i>jarak</i> radi tebih kaliyan pamicara.	Kira-kira mung Jemini sing duwe akal tangi esuk golek codhotan ngono . (J/ 22/ P190/ K10)
		c. <i>Jarak</i> cepak tebih	Nuduhaken sawijining bab kanthi <i>jarak</i> cepak tebih kaliyan pamicara.	Mesake lo, wong gloyoran kaya ngana . (J/ 22/ P188/ K3)
		4. Wekdal 4.1 Sesambetan titik wekdal	Nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi <i>jarak</i> caket kaliyan	Saiki weruh lan mbayangake gelut rangkulan kang kaya mengkono, Jemini

Tabel salajengipun

No.	Wujud	Jinis	Teges	Indikator
1	2	3	4	5
		Tartamtu 1) gerak tumuju wingking a. <i>Jarak</i> caket	wekdal ingkang badhe kalampahan.	pikirane goreng kumrungsung kebak pitakonan, tap-tapan atine. (J/ 28/ P224/ K8)
		b. <i>Jarak</i> radi caket	Nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi <i>jarak</i> radi caket kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.	Wiwit asar mau adate Kolah kono rame. (J/ 15/ P126/ K7)
		c. <i>Jarak</i> radi tebih	Nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi <i>jarak</i> radi tebih kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.	Aku kelingan wingi sore dheweke metu nganggo klambi putih pantolan biru kaya ngono. (J/ 26/ P211/ K2)
		d. <i>Jarak</i> cekap tebih	Nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi <i>jarak</i> cekap tebih kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.	Saiki dak mulih dhisik . (J/ 16/ P140/ K3)
		2) gerak tumuju ngajeng a. <i>Jarak</i> radi caket	Nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi <i>jarak</i> radi caket kaliyan wekdal ingkang badhe kalampahan.	Coba engko ditakoni sing teteg, sing tuwas. (J/ 115/ P890/ K3)
		b. <i>Jarak</i> radi tebih	Nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi <i>jarak</i> radi tebih sedinten kaliyan wekdal ingkang badhe kalampahan.	Yen sesuk ora klakon turu awor nglungsetake seprei, ya suk emben. (J/ 64/ P518/ K11)
		4.2 Sesambetan jangka wekdal	Nuduhaken jangka wekdal tartamtu inggih	Nganti saprene rak durung dileksanani, ta? (J/ 116/ P902/

Tabel salajengipun

No.	Wujud	Jinis	Teges	Indikator
1	2	3	4	5
		tartamtu	menika wekdal wiwit rumiyin dumugi sakmenika.	K4)
2.	Turunan a. Wujud andhahan 1) Ater-ater a) Ater-ater (N-)	1. Papan a. <i>Jarak</i> caket	Nuduhaken papan ingkang dipuntuju kanthi <i>jarak</i> caket kaliyan pamicara.	Engko bengi isa kowe mrane ? (J/ 15/ P134/ K3)
		b. <i>Jarak</i> radi tebih	Nuduhaken papan ingkang dipuntuju kanthi <i>jarak</i> radi tebih kaliyan pamicara.	Ing pekarangan mburine paviliyune Den Sutras ana wite jambu gedhe. Mrono playune Jemini esuk kuwi. (J/ 24/ P193/ K3)
		c. <i>Jarak</i> tebih	Nuduhaken papan ingkang dipuntuju kanthi <i>jarak</i> cepak tebih kaliyan pamicara.	Eh ana sing mlayu-mlayu mrana parane. (J/ 2/ P3/ K4)
		2. Wekdal 2.1 Sesambetan titik wekdal tartamtu 1) gerak tumuju ngajeng a. <i>Jarak</i> radi caket	Nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi <i>jarak radi</i> caket kaliyan wekdal ingkang badhe kalampahan.	Mengko dakwenahi permen soklat. (J/ 25/ P206/ K1)
		b. <i>Jarak</i> cepak tebih	Nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi <i>jarak</i> cepak tebih tebih kaliyan wekdal ingkang badhe kalampahan.	Nanging wong kene ora ana tukang pangur, ya mbesuk wae yen mulih nyang Jenar. (J/ 46/ P394/ K3)
	b) Ater-ater (sa-)	1. Ukuran a. <i>Jarak</i> radi tebih	Nuduhaken ukuran bayaran kanthi <i>jarak</i> radi	Nanging wiwit jaka nganti anak-anak pira wae, bayarane

Tabel salajengipun

No.	Wujud	Jinis	Teges	Indikator
1	2	3	4	5
			tebih kaliyan ingkang dipuntuduhaken pamicara.	ya ajeg samono . (J/ 11/ P97/ K13)
		b. <i>Jarak</i> cekap tebih	Nuduhaken sawijining ukuran ingkang sesambetan kaliyan tebih antawisipun pamicara kaliyan wekdal ingkang dipunacu kanthi <i>jarak</i> tebih kaliyan pamicara.	Nalika samana , keluarga sing padha ngenteni giliran madhahi rangsum ora adoh saka panggonane Pak Wagiman, mula apa rembuge ya keprungu. (J/32/ P259/ K3)
	2) Panambang a) Panambang (-e)	1. Wekdal 1.1 gerak tumuju wingking a. <i>Jarak</i> radi caket	Nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi <i>jarak</i> radi caket kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.	Nanging Piet kang maune mloka-mlaku, malah banjur lungguh neng bangku dawa cedhak bojone. (J/ 182/ P1370/ K3)
		b. <i>Jarak</i> cekap tebih	Nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi <i>jarak</i> cekap tebih kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.	Dhisike nggih mung seneng dolanan gatheng napa bekelan ngoten teng plesteran lojine Den Sutras mrika. (J/ 7/ P56/ K2)
		1.2 gerak tumuju ngajeng a. <i>Jarak</i> radi tebih	Nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi <i>jarak</i> radi tebih kalih dinten kaliyan wekdal ingkang badhe kalampahan.	Sarampunge nggilapake sepatu kanggo parade sesuke , Jemini njupuk benik kuningan klambi seragame Radian. (J/ 97/ P762/ K1)
	b) Panambang (-ane)	1. Wekdal 1.1 gerak tumuju wingking a. <i>Jarak</i> radi	Nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi <i>jarak</i> radi tebih sasampunipun	La winginane kuwi seminggu dhines patroli bareng karo Pak Wagiman neng laladan Tanjung

Tabel salajengipun

No.	Wujud	Jinis	Teges	Indikator
1	2	3	4	5
		Tebih	kalih dinten kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan. (dhek emben)	perak. (J/ 56/ P479/ K6)
	3) Wuwuhan gabung a) Wuwuhan N-/-a	1. Papan a. <i>Jarak</i> caket	Nuduhaken papan ingkang dipuntuju kanthi <i>jarak</i> caket kaliyan pamicara.	Sstt, Jem! Mrenea , dakkandhani. (J/ 17/ P152/ K4)
	b) Wuwuhan N-/-i	1. Wekdal 1.1 gerak tumuju wingking a. <i>Jarak</i> ceket tebih	Nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi <i>jarak</i> ceket tebih kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.	Ora ngira wong sing digoleki jebul malah wis ndhisiki nyablek saka mburi! (J/ 176/ P1333/ K2)
	c) Wuwuhan N-/-e	1. Wekdal 1.1 gerak tumuju ngajeng a. <i>Jarak</i> radi caket	Nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi <i>jarak</i> radi caket kaliyan wekdal ingkang badhe kalampahan.	Kowe rak mesthine ngreti sadurunge, yen mengkone bakal ditinggal mulih Landa Dawa? (J/ 187/ P1412/ K6)
	b. Wujud tembung rangkep 1) Tembung rangkep tanpa andhahan	1. Papan a. <i>jarak</i> tebih	Nuduhaken sawijining papan kanthi <i>jarak</i> tebih kaliyan pamicara.	Kaya neng Salatiga, dalane ora rata, omah-omah ora ngadeg ing pekarangan kang warata, lan ing kana-kana katon gunung pating jenggeleg. (J/ 106/ P808/ K4)
		2. Bab a. <i>Jarak</i> caket	Nuduhaken sawijining bab, kanthi <i>jarak</i> caket kaliyan pamicara.	Priye, Lik, rak ya padha slamet, ta?" Siti melu aruh-aruh. "Aah, ya, ngene-ngene iki! Pangestune, ya waras-waras wae. (J/ 151/ P1156/ K1)

Tabel salajengipun

No.	Wujud	Jinis	Teges	Indikator
1	2	3	4	5
		3. Wekdal 3.1 gerak tumuju wingking a. <i>Jarak</i> radi caket	Nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi <i>jarak</i> radi caket kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.	Nalika nyadhong bagean daging jaran, jarene Wak Talib wadon, Jemini wis mulih mau-mau . (J/ 14/ P117/ K3)
		b. <i>Jarak</i> radi tebih	Nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi <i>jarak</i> radi tebih kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.	Turahane dhuwit wingi-wingi wis nglumpuk telung benggol, kena ditukokake iwak pitik ideran. (J/ 98/ P764/ K14)
	2) Tembung rangkep mawi andhahan a) Ater-ater (N-)	1. Papan a. <i>Jarak</i> tebih	Nuduhaken papan ingkang dipuntuju kanthi <i>jarak</i> cekap tebih kaliyan pamicara.	Kowe diwelingke Den Radian. Kok ora mrana-mrana maneh? (J/ 83/ P656/ K11)
	b) Panambang	1. Bab a. <i>Jarak</i> caket	Nuduhaken sawijining bab, kanthi <i>jarak</i> caket kaliyan pamicara.	Ngene-ngenea ya mesthi dibancaki barang. (J/ 45/ P386/ K4)
		2. Wekdal 2.1 gerak tumuju wingking a. <i>Jarak</i> cekap tebih	Nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi <i>jarak</i> cekap tebih kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.	Kancane sing ngreti bab iki akeh, nanging mesthi wae padha wegah mruput dhisik-dhisikan tangi esuk. (J/ 22/ P190/ K9)
	c. Wujud tembung camboran 1) Tembung camboran tanpa andhahan	1. Wekdal 1.1 gerak tumuju wingking a. <i>Jarak</i> radi caket	Nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi <i>jarak</i> radi caket kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.	La sing kok enggo tuku es lilin mau apa? “Iku lak wis dhek mau banget ika, lak-an!” (J/ 9/ P79/ K1)
		b. <i>jarak</i> radi tebih	Nuduhaken titik wekdal tartamtu	Dhek wingi aku rak nonton komidhi sorot

Tabel salajengiun

No.	Wujud	Jinis	Teges	Indikator
1	2	3	4	5
			kanthi <i>jarak</i> radi tebih kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.	karo Likmu.” (J/ 36/ P294/ K4)
		c. <i>Jarak</i> cekap tebih	Nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi <i>jarak</i> radi tebih kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.	Dhek biyen , nalika karo Radian, nikah neng greja kuwi dianggep penting. (J/ 155/ P1191/ K3)
		1.2 gerak tumuju ngajeng a. <i>jarak</i> radi tebih	Nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi <i>jarak</i> radi tebih sasampunipun kalih dinten kaliyan wekdal ingkang badhe kalampahan.	Yen sesuk ora klakon turu awor nglungsetake seprei, ya suk emben . (J/ 64/ P518/ K11)
		2. Ukuran a. <i>Jarak</i> radi tebih	Nuduhaken sawijining ukuran ingkang sesambetan kaliyan tebih antawisipun pamicara kaliyan wekdal ingkang dipunacu kanthi <i>jarak</i> radi tebih kaliyan pamicara.	Ewa samono isih keduga nyincingake tapihe nganti tekan ndhuwur dhengkule, mlayu-mlayu mbarengi Wak Talib lanang mulih menyang omahe. (J/ 49/ P415/ K3)
		b. <i>Jarak</i> cekap tebih	Nuduhaken sawijining ukuran ingkang sesambetan kaliyan tebih antawisipun pamicara kaliyan wekdal ingkang dipunacu kanthi <i>jarak</i> tebih	Ewa semana isih kober nguncalake adoh clana sing sesuk dienggo ‘parade’ ngormati wiyosane Ratu Wilhelmina kuwi, supaya ora teles kena wutahan banyu pengaron. (J/ 95/

Tabel salajengipun

No.	Wujud	Jinis	Teges	Indikator
1	2	3	4	5
			kalihan pamicara.	P745/ K5)
	2) Tembung camboran mawi andhahan a). Panambang (-e)	1. Wekdal a. <i>Jarak</i> cekap tebih	Nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi <i>jarak</i> cekap tebih kalihan wekdal ingkang sampun kalampahan.	Gek Mevrouw Coertszoon sing dhek biyene aran Jemini sing mbeling kuwi, semangat mbelinge dicakake dadi semangate sinau maca lan nenulis buku basa Walanda. (J 191/ P1431/ K5)

Adedhasar tabel asiling panaliten, saged dipuntingali bilih ing panaliten menika kapanggihaken kalih wujud tembung sesulih panuduh inggih menika wujud *dasar* saha *turunan*. Anggenipun nemtokaken wujud menika katindakaken kanthi ngewahi tembung ingkang saged dipuntingali wonten ing andharan pirembaran *subbab* salajengipun. Kangge titik wujudipun tembung sesulih panuduh menika saged dipuntingali saking titikanipun tembung lingga.

Wujud *dasar* menika katitik saking tembungipun inggih menika kedadosan saking satunggal morfem. Morfem menika kalebet jinis tembung awujud tembung lingga ingkang dereng dipunraket dening wuwuhan utawi morfem sanes. Wondene, wujud *turunan* menika kaperang dados tiga inggih menika wujud andhahan, tembung rangkep, saha tembung camboran. Tembung sesulih panuduh mawi wujud andhahan ingkang kapanggihaken menika kanthi ater-ater, panambang, saha wuwuhan gabung.

Ater-ater ingkang kapanggihaken inggih menika ater-ater (N-) saha (sa-). Tembung sesulih panuduh awujud andhahan kanthi ater-ater (N-)

kapanggihaken jinis tembung sesulih panuduh papan ingkang asipat *statis*. Wondene, wujud andhahan kanthi ater-ater (sa-) kapanggihaken jinis tembung sesulih panuduh ukuran.

Panambang ingkang kapanggihaken inggih menika panambang (-e) saha (-ane). Tembung sesulih panuduh awujud andhahan kanthi panambang (-e) saha (-ane) kapanggihaken jinis tembung sesulih panuduh wekdal.

Wuwuhan gabung ingkang kapanggihaken inggih menika awujud wuwuhan (N-/a), (N-/i), saha (N-/e). Tembung sesulih panuduh awujud andhahan kanthi wuwuhan gabung (N-/a) kapanggihaken jinis tembung sesulih panuduh papan. Tembung sesulih panuduh awujud andhahan kanthi wuwuhan gabung (N-/i) saha (N-/e) kapanggihaken jinis tembung sesulih panuduh wekdal.

Tembung rangkep ingkang kapanggihaken inggih menika awujud dwilingga ingkang tanpa andhahan saha dwilingga mawi andhahan awujud ater-ater (N-), panambang (-a) saha (-an). Tembung sesulih panuduh awujud dwilingga tanpa andhahan kapanggihaken jinis tembung sesulih panuduh papan, bab saha wekdal. Tembung sesulih panuduh awujud dwilingga mawi wuwuhan awujud ater-ater (N-) kapanggihaken jinis tembung sesulih panuduh papan. Wondene, tembung sesulih panuduh awujud dwilingga mawi wuwuhan awujud panambang (-a) kapanggihaken jinis tembung sesulih panuduh bab. Tembung sesulih panuduh awujud dwilingga mawi wuwuhan awujud panambang (-an) kapanggihaken jinis tembung sesulih panuduh wekdal.

Tembung camboran ingkang kapanggihaken inggih menika awujud camboran wutuh. Tembung sesulih panuduh awujud camboran wutuh kapanggihaken jinis tembung sesulih panuduh wekdal saha ukuran.

B. Pirembagan

Pirembagan saking asiling panaliten menika awujud andharan prekawis adedhasar wosing prekawis. Wonten ing pirembagan menika, panaliti badhe ngandharaken babagan wujudipun, jinisipun, saha tegesipun tembung sesulih panuduh ing *Novel Gemini* anggitanipun Suparto Brata. Pirembagan wujudipun tembung sesulih panuduh ing *Novel Gemini* anggitanipun Suparto Brata saged katindakaken kanthi ngewahi tembung.

Wujud tembung sesulih panuduh saged dipunperang dados kalih inggih menika wujud *dasar* saha *turunan*. Wondene, wujud *turunan* menika ugi saged dipunperang dados tiga inggih menika tembung andhahan, tembung rangkep, saha tembung camboran. Jinising tembung sesulih panuduh menika wonten gangsal inggih menika lumrah, papan, bab, wekdal, saha ukuran. Wondene tegesipun tembung sesulih panuduh menika sesambetan kaliyan *jarak* pamicara anggenipun nindakaken pawicantenan.

Panaliti ngandharaken wujudipun tembung sesulih panuduh ingkang dipunlajengaken kaliyan jinisipun saha tegesipun tembung sesulih panuduh. Pirembagan ing babagan wujudipun, jinisipun, saha tegesipun saking tembung sesulih panuduh badhe dipunandharaken kados ing ngandhap menika.

1. Tembung sesulih panuduh awujud *dasar*

Tembung sesulih panuduh awujud *dasar* ing Novel *Jemini* anggitanipun Suparto Brata menika kapanggihaken wonten ing sekawan jinising tembung sesulih panuduh. Prekawis menika saged kaandharaken kados ing ngandhap menika.

a. Tembung sesulih panuduh awujud *dasar* ing jinising tembung sesulih panuduh lumrah

Tembung sesulih panuduh awujud *dasar* ing Novel *Jemini* anggitanipun Suparto Brata menika saged kapanggihaken jinising tembung sesulih panuduh lumrah kanthi *jarak* caket, radi tebih, saha tebih. Prekawis menika saged dipuntingali ing ukara ngandhap menika.

(1) Wiwit ngarepake pensiun **iki** Wak Talib nyambi dadi tukang cukur, mlebu tangsi nyukuri para prajurit gentenan. (J/ 13/ P108/ K2)

Saking ukara ing nginggil saged dipuntingali bilih tembung “iki” kalebet tembung sesulih panuduh. Tembung “iki” kalebet tembung sesulih panuduh amargi nuduhaken sawijining *substansi* utawi barang inggih menika pensiun.

Tembung sesulih panuduh “iki” ing nginggil kalebet tembung sesulih panuduh awujud *dasar* amargi kedadosan saking satunggal morfem. Morfem menika kalebet jinis tembung awujud tembung lingga ingkang dereng dipunraket dening wuwuhan utawi morfem sanes.

Tembung sesulih panuduh “iki” kalebet jinising tembung sesulih panuduh lumrah amargi sesambetan antawisipun pamicara kaliyan *substansi*

ingkang dipun*acu* inggih menika pensiun. Tembung pensiun menika minangka tembung aran utawi nomina ingkang dipunandharaken dening tembung sesulih pauduh “iki”.

Tembung sesulih panuduh “iki” gadhah teges nuduhaken sawijining *substansi* ingkang dipun*acu* inggih menika pensiun kanthi *jarak* caket kaliyan pamicara. Pramila, tembung sesulih panuduh “iki” kalebet tembung sesulih panuduh dasar ing jinising tembung sesulih panuduh lumrah kanthi jarak caket kaliyan pamicara.

(2) Heh, Oom Slompret **kuwi**! (J/ 26/ P211/ K1)

Saking ukara ing nginggil saged dipuntingali bilih tembung “kuwi” kalebet tembung sesulih panuduh. Tembung “kuwi” kalebet tembung sesulih panuduh amargi minangka sesulih utawi nuduhaken tembung aran inggih menika Oom Slompret.

Tembung sesulih panuduh “kuwi” ing nginggil kalebet tembung sesulih panuduh awujud *dasar* amargi kedadosan saking satunggal morfem. Morfem menika kalebet jinis tembung awujud tembung lingga ingkang dereng dipunraket dening wuwuhan utawi morfem sanes.

Tembung sesulih panuduh “kuwi” kalebet jinising tembung sesulih panuduh lumrah amargi sesambetan antawisipun pamicara kaliyan *substansi* ingkang dipun*acu* inggih menika Oom Slompret. Tembung Oom Slompret menika minangka tembung aran insani ingkang dipunandharaken dening tembung sesulih panuduh “kuwi”.

Tembung sesulih panuduh “kuwi” gadhah teges nuduhaken sawijining *substansi* ingkang dipunacu inggih menika Oom Slompret kanthi *jarak* radi tebih kaliyan pamicara. Pramila, tembung sesulih panuduh “kuwi” kalebet tembung sesulih panuduh dasar ing jinising tembung sesulih panuduh lumrah kanthi jarak radi tebih kaliyan pamicara.

Tembung sesulih panuduh ingkang sejenis kaliyan tembung sesulih panuduh “kuwi” ingkang kapanggihaken ing Novel Jemini anggitanipun Suparto Brata inggih menika tembung “iku”.

(3) Jemini **kae** pancen cah wareg gebuk, kurang mangane. (J/ 10/ P92/ K2)

Saking ukara ing nginggil saged dipuntingali bilih tembung “kae” kalebet tembung sesulih panuduh. Tembung “kae” kalebet tembung sesulih panuduh amargi minangka sesulih utawi nuduhaken sawijining tembung aran inggih menika Jemini.

Tembung sesulih panuduh “kae” ing nginggil kalebet tembung sesulih panuduh awujud *dasar* amargi kedadosan saking satunggal morfem. Morfem menika kalebet jinis tembung awujud tembung lingga ingkang dereng dipunraket dening wuwuhan utawi morfem sanes.

Tembung sesulih panuduh “kae” kalebet jinising tembung sesulih panuduh lumrah amargi sesambetan antawisipun pamicara kaliyan *substansi* ingkang dipunacu inggih menika Jemini. Tembung “kae” menika minangka tembung aran utawi nomina ingkang dipunandharaken dening tembung sesulih panuduh “kae”.

Tembung sesulih panuduh “kae” gadhah teges nuduhaken sawijining *substansi* ingkang dipunacu inggih menika Jemini kanthi *jarak* tebih kaliyan pamicara. Pramila, tembung sesulih panuduh “kae” kalebet tembung sesulih panuduh dasar ing jinising tembung sesulih panuduh lumrah kanthi jarak tebih kaliyan pamicara.

Tembung sesulih panuduh ingkang sejenis kaliyan tembung sesulih panuduh “kae” ingkang kapanggihaken ing Novel Jemini anggitanipun Suparto Brata inggih menika tembung “ika”.

b. Tembung sesulih panuduh awujud *dasar* ing jinising tembung sesulih panuduh papan

Tembung sesulih panuduh awujud *dasar* ing Novel Jemini anggitanipun Suparto Brata menika saged kapanggihaken jinising tembung sesulih panuduh papan kanthi *jarak* caket, radi tebih, saha tebih. Prekawis menika saged dipuntingali ing ukara ngandhap menika.

(4) Nanging neng Surabaya **kene**, dibancaki wae rak cukup. (J/ 46/ P396/ K5)

Saking ukara ing nginggil saged dipuntingali bilih tembung “kene” kalebet tembung sesulih panuduh. Tembung “kene” kalebet tembung sesulih panuduh amargi minangka sesulih utawi nuduhaken sawijining papan inggih menika Surabaya.

Tembung sesulih panuduh “kene” ing nginggil kalebet tembung sesulih panuduh awujud *dasar* amargi kedadosan saking satunggal morfem.

Morfem *menika* kalebet jinis tembung awujud tembung lingga ingkang dereng dipunraketi dening wuwuhan utawi morfem *sanès*.

Tembung sesulih panuduh “*kene*” kalebet jinising tembung sesulih panuduh papan amargi sesambetan kaliyan papan tartamtu inggih *menika* Surabaya. Tembung “*Surabaya*” *menika* minangka tembung aran utawi nomina ingkang dipunandharaken dening tembung sesulih panuduh “*kene*”

Tembung sesulih panuduh “*kene*” gadhah teges nuduhaken sawijining papan inggih *menika* Surabaya kanthi jarak caket kaliyan pamicara. Pramila, tembung sesulih panuduh “*kene*” kalebet tembung sesulih panuduh dasar ing jinising tembung sesulih panuduh papan kanthi jarak caket kaliyan pamicara.

(5) Wiwit asar mau adate kolah **kono** rame. (J/ 15/ P126/ K7)

Saking ukara ing nginggil saged dipuntingali bilih tembung “*kono*” kalebet tembung sesulih panuduh. Tembung “*kono*” kalebet tembung sesulih panuduh amargi minangka sesulih utawi nuduhaken sawijining papan inggih *menika* kolah.

Tembung sesulih panuduh “*kono*” ing nginggil kalebet tembung sesulih panuduh awujud *dasar* amargi kedadosan saking satunggal morfem. Morfem *menika* kalebet jinis tembung awujud tembung lingga ingkang dereng dipunraketi dening wuwuhan utawi morfem *sanès*.

Tembung sesulih panuduh “*kono*” kalebet jinising tembung sesulih panuduh papan amargi sesambetan kaliyan papan tartamtu inggih *menika* kolah. Tembung “*kolah*” *menika* minangka tembung aran ingkang dipunandharaken dening tembung sesulih panuduh “*kono*”.

Tembung sesulih panuduh “kono” gadhah teges nuduhaken sawijining papan inggih menika kolah kanthi *jarak* radi tebih kaliyan pamicara. Pramila, tembung sesulih panuduh “kono” kalebet tembung sesulih panuduh dasar ing jinising tembung sesulih panuduh papan kanthi jarak radi tebih kaliyan pamicara.

(6) Wis bengi, kok, watara jam sewelas, isih ana ngarep gedhong komidhi Blawuran **kana!** (J/ 32/ P257/ K2)

Saking ukara ing nginggil saged dipuntingali bilih tembung “kana” kalebet tembung sesulih panuduh. Tembung “kana” kalebet tembung sesulih panuduh amargi minangka sesulih utawi nuduhaken sawijining papan inggih menika ngarep gedhong komidhi Blawuran.

Tembung sesulih panuduh “kana” ing nginggil kalebet tembung sesulih panuduh awujud *dasar* amargi kedadosan saking satunggal morfem. Morfem menika kalebet jinis tembung awujud tembung lingga ingkang dereng dipunraket dening wuwuhan utawi morfem sanes.

Tembung sesulih panuduh “kana” kalebet jinising tembung sesulih panuduh papan amargi sesambetan kaliyan papan tartamtu inggih menika ngajeng gedhong komidhi Blawuran.

Tembung sesulih panuduh “kana” gadhah teges nuduhaken sawijining papan inggih menika ngajeng gedhong komidhi Blawuran kanthi *jarak* tebih kaliyan pamicara. Pramila, tembung sesulih panuduh “kana” kalebet tembung sesulih panuduh dasar ing jinising tembung sesulih panuduh papan kanthi jarak tebih kaliyan pamicara.

c. Tembung sesulih panuduh awujud *dasar* ing jinising tembung sesulih panuduh bab

Tembung sesulih panuduh awujud *dasar* ing *Novel Jemini* anggitanipun Suparto Brata menika saged kapanggihaken jinising tembung sesulih panuduh bab kanthi *jarak* caket, radi tebih, saha tebih. Prekawis menika saged dipuntingali ing ukara ngandhap menika.

(7) Yen Tuwanku iki senengane diladeni sarwa anget, sanajan Surabaya sumuke kaya **ngene**. (J/ 75/ P599/ K4)

Saking ukara ing nginggil saged dipuntingali bilih tembung “ngene” kalebet tembung sesulih panuduh. Tembung “ngene” kalebet tembung sesulih panuduh amargi minangka sesulih utawi nuduhaken sawijining bab inggih menika ngengingi kutha Surabaya ingkang sumuk.

Tembung sesulih panuduh “ngene” ing nginggil kalebet tembung sesulih panuduh awujud *dasar* amargi kedadosan saking satunggal morfem. Morfem menika kalebet jinis tembung awujud tembung lingga ingkang dereng dipunraket dening wuwuhan utawi morfem sanes.

Tembung sesulih panuduh “ngene” kalebet jinising tembung sesulih panuduh bab amargi sesambetan antawisipun pamicara kaliyan bab ingkang dipunacu inggih menika Surabaya ingkang sumuk. Tembung “Surabaya ingkang sumuk” menika minangka tembung kaanan ingkang dipunandharaken dening tembung sesulih panuduh “ngene”.

Tembung sesulih panuduh “ngene” gadhah teges nuduhaken sawijining bab inggih menika Surabaya ingkang sumuk, kanthi *jarak* caket kaliyan pamicara. Pramila, tembung sesulih panuduh “ngene” kalebet tembung sesulih panuduh dasar ing jinising tembung sesulih panuduh bab kanthi jarak caket kaliyan pamicara.

(8) Kira-kira mung Jemini sing duwe akal tangi esuk golek codhotan **ngono**. (J/ 22/ P190/ K10)

Saking ukara ing nginggil saged dipuntingali bilih tembung “ngono” kalebet tembung sesulih panuduh. Tembung “ngono” kalebet tembung sesulih panuduh amargi minangka sesulih utawi nuduhaken sawijining bab inggih menika pados codhotan.

Tembung sesulih panuduh “ngono” ing nginggil kalebet tembung sesulih panuduh awujud *dasar* amargi kedadosan saking satunggal morfem. Morfem menika kalebet jinis tembung awujud tembung lingga ingkang dereng dipunraketi dening wuwuhan utawi morfem sanes.

Tembung sesulih panuduh “ngono” kalebet jinising tembung sesulih panuduh bab amargi sesambetan antawisipun pamicara kaliyan bab ingkang dipunacu inggih menika pados codhotan.

Tembung sesulih panuduh “ngono” gadhah teges nuduhaken sawijining bab inggih menika pados codhotan, kanthi *jarak* radi tebih kaliyan pamicara. Pramila, tembung sesulih panuduh “ngono” kalebet tembung sesulih panuduh dasar ing jinising tembung sesulih panuduh lumrah kanthi jarak radi tebih kaliyan pamicara.

(9) Mesake lo, wong gloyoran kaya **ngana**. (J/ 22/ P188/ K3)

Saking ukara ing nginggil saged dipuntingali bilih tembung “ngana” kalebet tembung sesulih panuduh. Tembung “ngana” kalebet tembung sesulih panuduh amargi minangka sesulih utawi nuduhaken sawijining bab inggih menika tiyang ingkang gloyoran.

Tembung sesulih panuduh “ngana” ing nginggil kalebet tembung sesulih panuduh awujud *dasar* amargi kedadosan saking satunggal morfem. Morfem menika kalebet jinis tembung awujud tembung lingga ingkang dereng dipunraket dening wuwuhan utawi morfem sanes.

Tembung sesulih panuduh “ngana” kalebet jinising tembung sesulih panuduh bab amargi sesambetan antawisipun pamicara kaliyan bab ingkang dipunacu inggih menika tiyang ingkang gloyoran. Tembung “tiyang ingkang gloyoran” minangka tembung kaanan ingkang dipunandharaken dening tembung sesulih panuduh “ngana”.

Tembung sesulih panuduh “ngana” gadhah teges nuduhaken sawijining bab inggih menika tiyang ingkang gloyoran, kanthi *jarak* cepak tebih kaliyan pamicara. Pramila, tembung sesulih panuduh “ngana” kalebet tembung sesulih panuduh dasar ing jinising tembung sesulih panuduh bab kanthi jarak cepak tebih kaliyan pamicara.

d. Tembung sesulih panuduh awujud *dasar* ing jinising tembung sesulih panuduh wekdal

Tembung sesulih panuduh awujud *dasar* ing *Novel Jemini* anggitanipun Suparto Brata menika saged kapanggihaken jinising tembung

sesulih panuduh wekdal ingkang kaperang dados kalih inggih menika ingkang sesambetan kaliyan titik wekdal tartamtu saha jangka wekdal tartamtu. Tembung sesulih panuduh wekdal ingkang sesambetan kaliyan titik wekdal tartamtu kaperang dados kalih inggih menika gerak tumuju wingking saha ngajeng kanthi *jarak* caket, radi caket, radi tebih, saha tebih.

- (10) **Saiki** weruh lan mbayangake gelut rangkulan kang kaya mengkono, Jemini pikirane goreh kumrungsung kebak pitakonan, tap-tapan atine. (J/ 28/ P224/ K8)

Saking ukara ing nginggil saged dipuntingali bilih tembung “saiki” kalebet tembung sesulih panuduh. Tembung “saiki” kalebet tembung sesulih panuduh amargi minangka sesulih utawi nuduhaken sawijining wekdal.

Tembung sesulih panuduh “saiki” ing nginggil kalebet tembung sesulih panuduh awujud *dasar* amargi kedadosan saking satunggal morfem. Morfem menika kalebet jinis tembung awujud tembung lingga ingkang dereng dipunraket dening wuwuhan utawi morfem sanes.

Tembung sesulih panuduh “saiki” kalebet jinising tembung sesulih panuduh wekdal amargi sesambetan kaliyan titik wekdal tartamtu. Tembung “saiki” menika kalebet tembung katrangan ingkang minangka sesulih panuduh wekdal.

Tembung sesulih panuduh “saiki” gadhah teges nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi *jarak* caket kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan. Pramila, tembung sesulih panuduh “saiki” kalebet tembung sesulih panuduh dasar ing jinising tembung sesulih panuduh wekdal kanthi *jarak* caket kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.

(11) Wiwit asar **mau** adate Kolah kono rame. (J/ 15/ P126/ K7)

Saking ukara ing nginggil saged dipuntingali bilih tembung “mau” kalebet tembung sesulih panuduh. Tembung “mau” kalebet tembung sesulih panuduh amargi minangka sesulih utawi nuduhaken sawijining wekdal.

Tembung sesulih panuduh “mau” ing nginggil kalebet tembung sesulih panuduh awujud *dasar* amargi kedadosan saking satunggal morfem. Morfem menika kalebet jinis tembung awujud tembung lingga ingkang dereng dipunraket dening wuwuhan utawi morfem sanes.

Tembung sesulih panuduh “mau” kalebet jinising tembung sesulih panuduh wekdal amargi sesambetan kaliyan titik wekdal tartamtu. Tembung “mau” minangka sesulih panuduh wekdal ingkang ngandharaken tembung katrangan wekdal.

Tembung sesulih panuduh “mau” gadhah teges nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi *jarak* radi caket kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan. Pramila, tembung sesulih panuduh “mau” kalebet tembung sesulih panuduh dasar ing jinising tembung sesulih panuduh wekdal kanthi jarak radi caket kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.

(12) Aku kelingan **wingi** sore dheweke metu nganggo klambi putih pantolan biru kaya ngono. (J/ 26/ P211/ K2)

Saking ukara ing nginggil saged dipuntingali bilih tembung “wingi” kalebet tembung sesulih panuduh. Tembung “wingi” kalebet tembung sesulih panuduh amargi minangka sesulih utawi nuduhaken sawijining wekdal.

Tembung sesulih panuduh “wingi” ing nginggil kalebet tembung sesulih panuduh awujud *dasar* amargi kadadosan saking satunggal morfem. Morfem menika kalebet jinis tembung awujud tembung lingga ingkang dereng dipunraketi dening wuwuhan utawi morfem sanes.

Tembung sesulih panuduh “wingi” kalebet jinising tembung sesulih panuduh wekdal amargi sesambetan kaliyan titik wekdal tartamtu. Tembung “wingi” menika minangka tembung sesulih panuduh ingkang ngandharaken tembung katrangan wekdal.

Tembung sesulih panuduh “wingi” gadhah teges nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi *jarak* radi tebih kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan. Pramila, tembung sesulih panuduh “wingi” kalebet tembung sesulih panuduh dasar ing jinising tembung sesulih panuduh wekdal kanthi jarak radi tebih kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.

(13) Saiki dak mulih **dhisik**. (J/ 16/ P140/ K3)

Saking ukara ing nginggil saged dipuntingali bilih tembung “dhisik” kalebet tembung sesulih panuduh. Tembung “dhisik” kalebet tembung sesulih panuduh amargi minangka sesulih utawi nuduhaken sawijining wekdal.

Tembung sesulih panuduh “dhisik” ing nginggil kalebet tembung sesulih panuduh awujud *dasar* amargi kadadosan saking satunggal morfem. Morfem menika kalebet jinis tembung awujud tembung lingga ingkang dereng dipunraketi dening wuwuhan utawi morfem sanes.

Tembung sesulih panuduh “dhisik” kalebet jinising tembung sesulih panuduh wekdal amargi sesambetan kaliyan titik wekdal tartamtu. Tembung

“dhisik” menika minangka tembung sesulih panuduh ingkang ngandharaken tembung katrangan wekdal.

Tembung sesulih panuduh “dhisik” gadhah teges nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi *jarak* cekap tebih kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan. Pramila, tembung sesulih panuduh “dhisik” kalebet tembung sesulih panuduh dasar ing jinising tembung sesulih panuduh wekdal kanthi jarak cekap tebih kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.

(14) Coba **engko** ditakoni sing teteg, sing tuwas. (J/ 115/ P890/ K3)

Saking ukara ing nginggil saged dipuntingali bilih tembung “engko” kalebet tembung sesulih panuduh. Tembung “engko” kalebet tembung sesulih panuduh amargi minangka sesulih utawi nuduhaken sawijining wekdal.

Tembung sesulih panuduh “engko” ing nginggil kalebet tembung sesulih panuduh awujud *dasar* amargi kadadosan saking satunggal morfem. Morfem menika kalebet jinis tembung awujud tembung lingga ingkang dereng dipunraket dening wuwuhan utawi morfem sanes.

Tembung sesulih panuduh “engko” kalebet jinising tembung sesulih panuduh wekdal amargi sesambetan kaliyan titik wekdal tartamtu. Tembung “engko” minangka tembung sesulih panuduh ingkang ngandharaken tembung katrangan wekdal.

Tembung sesulih panuduh “engko” gadhah teges nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi *jarak* radi caket kaliyan wekdal ingkang badhe kalampahan. Pramila, tembung sesulih panuduh “engko” kalebet tembung

sesulih panuduh dasar ing jinising tembung sesulih panuduh wekdal kanthi jarak radi caket kaliyan wekdal ingkang badhe kalampahan.

(15) Yen **sesuk** ora klakon turu awor nglungsetake seprei, ya suk emben. (Je/ 64/ P518/ K11)

Saking ukara ing nginggil saged dipuntingali bilih tembung “sesuk” kalebet tembung sesulih panuduh. Tembung “sesuk” kalebet tembung sesulih panuduh amargi minangka sesulih utawi nuduhaken sawijining wekdal.

Tembung sesulih panuduh “sesuk” ing nginggil kalebet tembung sesulih panuduh awujud *dasar* amargi kadadosan saking satunggal morfem. Morfem menika kalebet jinis tembung awujud tembung lingga ingkang dereng dipunraketi dening wuwuhan utawi morfem sanes.

Tembung sesulih panuduh “sesuk” kalebet jinising tembung sesulih panuduh wekdal amargi sesambetan kaliyan titik wekdal tartamtu. Tembung “sesuk” kalebet tembung sesulih panuduh wekdal ingkang ngandharaken tembung katrangan wekdal.

Tembung sesulih panuduh “sesuk” gadhah teges nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi *jarak* radi tebih kaliyan wekdal ingkang badhe kalampahan. Pramila, tembung sesulih panuduh “sesuk” kalebet tembung sesulih panuduh dasar ing jinising tembung sesulih panuduh wekdal kanthi jarak radi tebih kaliyan pamicara.

(16) Nganti **saprene** rak durung dileksanani, ta? (J/ 116/ P902/ K4)

Saking ukara ing nginggil saged dipuntingali bilih tembung “saprene” kalebet tembung sesulih panuduh. Tembung “saprene” kalebet tembung sesulih panuduh amargi minangka sesulih utawi nuduhaken jangka wekdal.

Tembung sesulih panuduh “saprene” ing nginggil kalebet tembung sesulih panuduh awujud *dasar* amargi kadadosan saking satunggal morfem. Morfem menika kalebet jinis tembung awujud tembung lingga ingkang dereng dipunraket dening wuwuhan utawi morfem sanes.

Tembung sesulih panuduh “saprene” kalebet jinising tembung sesulih panuduh wekdal amargi sesambetan kaliyan jangka wekdal tartamtu. Tembung “saprene” minangka tembung sesulih panuduh wekdal ingkang ngandharaken tembung katrangan wekdal.

Tembung sesulih panuduh “saprene” gadhah teges nuduhaken jangka wekdal tartamtu inggih menika wekdal wiwit rumiyin dumugi sakmenika. Pramila, tembung sesulih panuduh “saprene” kalebet tembung sesulih panuduh dasar ing jinising tembung sesulih panuduh wekdal ingkang nuduhaken jangka wekdal tartamtu.

2. Tembung sesulih panuduh awujud *turunan*

Tembung sesulih panuduh *turunan* inggih menika tembung sesulih panuduh ingkang sampun dipunraket dening morfem sanes. Tembung sesulih panuduh awujud turunan ing Novel Jemini anggitanipun Suparto Brata menika kaperang dados tiga kados ing ngandhap menika.

2.1 Tembung sesulih panuduh awujud andhahan

Tembung sesulih panuduh awujud andhahan inggih menika tembung sesulih panuduh ingkang morfem asalipun sampun dipunraketi dening morfem ikat kados ater-ater, panambang saha wuwuhan gabung. Tembung sesulih panuduh awujud andhahan ing *Novel Jemini* anggitanipun Suparto Brata menika saged kababar kados ing ngandhap menika.

2.1.1 Tembung sesulih panuduh kanthi ater-ater

Tembung sesulih panuduh kanthi ater-ater inggih menika tembung sesulih panuduh ingkang sampun dipunraketi dening wuwuhan wonten ing sangajenging tembung. Wujud ater-ater ingkang kapanggihaken ing *Novel Jemini* anggitanipun Suparto Brata inggih menika ater-ater (N-) utawi anuswara saha ater-ater (sa-).

2.1.1.1 Tembung sesulih panuduh awujud andhahan kanthi ater-ater (N-)

Tembung sesulih panuduh awujud andhahan kanthi ater-ater (N-) ing *Novel Jemini* anggitanipun Suparto Brata menika saged kapanggihaken wonten ing kalih jinising tembung sesulih panuduh. Prekawis menika saged kaandharaken kados ing ngandhap menika.

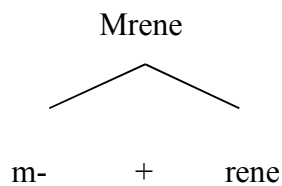
- a. Tembung sesulih panuduh awujud andhahan kanthi ater-ater (N-) ing jinising tembung sesulih panuduh papan

Tembung sesulih panuduh awujud ater-ater (N-) ing *Novel Jemini* anggitanipun Suparto Brata menika saged kapanggihaken jinising tembung sesulih panuduh papan kanthi jarak caket, radi tebih, saha tebih. Prekawis menika saged dipuntingali wonten ing ukara ngandhap menika.

(17) Engko bengi isa kowe **mrene**? (J/ 15/ P134/ K3)

Saking ukara ing nginggil saged dipuntingali bilih tembung “mrene” kalebet tembung sesulih panuduh. Tembung “mrene” kalebet tembung sesulih panuduh amargi minangka sesulih utawi nuduhaken sawijining papan.

Tembung sesulih panuduh “mrene” ing nginggil kalebet tembung sesulih panuduh *turunan* awujud andhahan kanthi ater-ater, amargi kadadosan saking tembung lingga “rene” ingkang pikantuk wuwuhan awujud ater-ater (N-). Dados wujud tembung sesulih panuduh “mrene” menika kadadosan kanthi ngewahi tembung kados ing ngandhap menika.

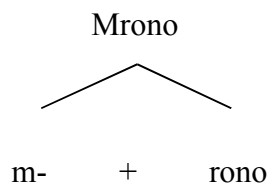
Tembung sesulih panuduh “mrene” kalebet jinising tembung sesulih panuduh papan ingkang asipat dinamis amargi sesambetan kaliyan papan tartamtu ingkang dipuntuju. Tembung “mrene” kalebet tembung sesulih panuduh ingkang ngandharaken tembung katrangan papan utawi panggonan.

Tembung sesulih panuduh “mrene” gadhah teges nuduhaken sawijining papan tartamtu ingkang dipuntuju kanthi *jarak* caket kaliyan pamicara. Pramila, tembung sesulih panuduh “mrene” kalebet tembung sesulih panuduh dasar ing jinising tembung sesulih panuduh papan kanthi jarak caket kaliyan pamicara.

(18) Ing pekarangan mburine paviliyune Den Sutras ana wite jambu gedhe. **Mrono** playune Jemini esuk kuwi. (J/ 24/ P193/ K3)

Saking ukara ing nginggil saged dipuntingali bilih tembung “mrono” kalebet tembung sesulih panuduh. Tembung “mrono” kalebet tembung sesulih panuduh amargi minangka sesulih utawi nuduhaken sawijining papan.

Tembung sesulih panuduh “mrono” ing nginggil kalebet tembung sesulih panuduh *turunan* awujud andhahan kanthi ater-ater, amargi kadadosan saking tembung lingga “rono” ingkang pikantuk wuwuhan awujud ater-ater (N-). Dados wujud tembung sesulih panuduh “mrono” menika kadadosan kanthi ngewahi tembung kados ing ngandhap menika.

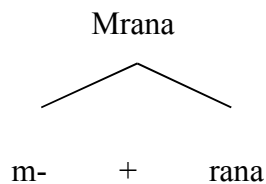
Tembung sesulih panuduh “mrono” kalebet jinising tembung sesulih panuduh papan ingkang asipat *dinamis* amargi sesambetan kaliyan papan tartamtu ingkang dipuntuju. Tembung “mrono” minnangka tembung sesulih panuduh ingkang ngandharaken tembung katrangan papan.

Tembung sesulih panuduh “mrono” gadhah teges nuduhaken sawijining papan tartamtu ingkang dipuntuju kanthi *jarak* radi tebih kaliyan pamicara. Pramila, tembung sesulih panuduh “mrono” kalebet tembung sesulih panuduh dasar ing jinising tembung sesulih panuduh papan kanthi jarak radi tebih kaliyan pamicara.

(19) Eh ana sing mlayu-mlayu **mrana** parane. (J/ 2/ P3/ K4)

Saking ukara ing nginggil saged dipuntingali bilih tembung “mrana” kalebet tembung sesulih panuduh. Tembung “mrana” kalebet tembung sesulih panuduh amargi minangka sesulih utawi nuduhaken sawijining papan.

Tembung sesulih panuduh “mrana” ing nginggil kalebet tembung sesulih panuduh *turunan* awujud andhahan kanthi ater-ater, amargi kadadosan saking tembung lingga “rana” ingkang pikantuk wuwuhan awujud ater-ater (N-). Dados wujud tembung sesulih panuduh “mrana” menika kadadosan kanthi ngewahi tembung kados ing ngandhap menika.

Tembung sesulih panuduh “mrana” kalebet jinising tembung sesulih panuduh papan ingkang asipat *dinamis* amargi sesambetan kaliyan papan tartamtu ingkang dipuntuju. Tembung “mrana” kalebet tembung sesulih panuduh ingkang ngandharaken tembung katrangan papan.

Tembung sesulih panuduh “mrana” gadhah teges nuduhaken sawijining papan tartamtu ingkang dipuntuju kanthi *jarak* tebih kaliyan pamicara. Pramila, tembung sesulih panuduh “mrana” kalebet tembung sesulih panuduh dasar ing jinising tembung sesulih panuduh papan kanthi jarak tebih kaliyan pamicara.

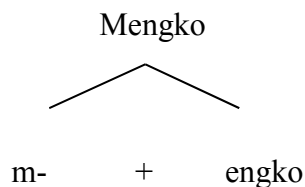
- b. Tembung sesulih panuduh awujud andhahan kanthi ater-ater (N-) ing jinising tembung sesulih panuduh wekdal

Tembung sesulih panuduh awujud andhahan kanthi ater-ater (N-) ing *Novel Jemini* anggitanipun Suparto Brata menika saged kapanggihaken jinising tembung sesulih panuduh wekdal ingkang sesambetan kaliyan titik wekdal tartamtu gerak tumuju ngajeng kanthi *jarak* radi caket saha cekap tebih. Prekawis menika saged dipuntingali ing ukara ngandhap menika.

(20) **Mengko** dakwenehi permen soklat. (J/ 25/ P206/ K1)

Saking ukara ing nginggil saged dipuntingali bilih tembung “mengko” kalebet tembung sesulih panuduh. Tembung “mengko” kalebet tembung sesulih panuduh amargi minangka sesulih utawi nuduhaken sawijining titik wekdal tartamtu.

Tembung sesulih panuduh “mengko” ing nginggil kalebet tembung sesulih panuduh *turunan* awujud andhahan kanthi ater-ater, amargi kadadosan saking tembung lingga “engko” ingkang pikantuk wuwuhan awujud ater-ater (N-). Dados wujud tembung sesulih panuduh “mengko” menika kadadosan kanthi ngewahi tembung kados ing ngandhap menika.

Sasampunipun dipunmangertosi kados pundi pangrimbagipun tembung sesulih panuduh “mengko”, pramila tembung sesulih panuduh “mengko” kalebet jinising tembung sesulih panuduh wekdal amargi sesambetan kaliyan

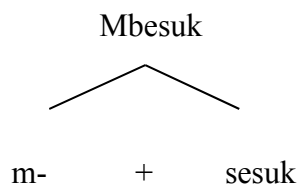
titik wekdal tartamtu. Tembung “mengko” kalebet tembung sesulih panuduh ingkang ngandharaken tembung katrangan wekdal.

Tembung sesulih panuduh “mengko” gadhah teges nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi *jarak* radi caket kaliyan wekdal ingkang badhe kalampahan. Pramila, tembung sesulih panuduh “mengko” kalebet tembung sesulih panuduh turunan ing jinising tembung sesulih panuduh wekdal kanthi jarak radi caket kaliyan wekdal ingkang badhe kalampahan.

(21) Nanging wong kene ora ana tukang pangur, ya **mbesuk** wae yen mulih nyang Jenar. (J/ 46/ P394/ K3)

Saking ukara ing nginggil saged dipuntingali bilih tembung “mbesuk” kalebet tembung sesulih panuduh. Tembung “mbesuk” kalebet tembung sesulih panuduh amargi minangka sesulih utawi nuduhaken sawijining wekdal.

Tembung sesulih panuduh “mbesuk” ing nginggil kalebet tembung sesulih panuduh *turunan* awujud andhahan kanthi ater-ater, amargi kadadosan saking tembung lingga “sesuk” ingkang pikantuk wuwuhan awujud ater-ater (N-). Dados wujud tembung sesulih panuduh “mbesuk” menika kadadosan kanthi ngewahi tembung kados ing ngandhap menika.

Tembung sesulih panuduh “mbesuk” kalebet jinising tembung sesulih panuduh wekdal amargi sesambetan kaliyan titik wekdal tartamtu. Tembung

“mbesuk” minangka tembung sesulih panuduh ingkang ngandharaken tembung katrangan wekdal.

Tembung sesulih panuduh “mbesuk” gadhah teges nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi *jarak* cekap tebih kaliyan wekdal ingkang badhe kalampahan. Pramila, tembung sesulih panuduh “mbesuk” kalebet tembung sesulih panuduh turunan ing jinising tembung sesulih panuduh wekdal kanthi jarak cekap tebih kaliyan wekdal ingkang badhe kalampahan.

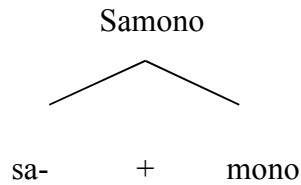
2.1.1.2 Tembung sesulih panuduh awujud ater-ater (sa-)

Tembung sesulih panuduh awujud ater-ater (sa-) ing *Novel Jemini* anggitanipun Suparto Brata menika saged kapanggihaken jinising tembung sesulih panuduh ukuran kanthi *jarak* radi tebih saha cekap tebih. Prekawis menika saged dipuntingali wonten ing ukara ngandhap menika.

(22) Nanging wiwit jaka nganti anak-anak pira wae, bayarane ya ajeg **samono**. (J/ 11/ P97/ K13)

Saking ukara ing nginggil saged dipuntingali bilih tembung “samono” kalebet tembung sesulih panuduh. Tembung “samono” kalebet tembung sesulih panuduh amargi minangka sesulih utawi nuduhaken sawijining ukuran.

Tembung sesulih panuduh “samono” ing nginggil kalebet tembung sesulih panuduh *turunan* awujud andhahan kanthi ater-ater, amargi kadadosan saking tembung lingga “mono” ingkang pikantuk wuwuhan awujud ater-ater (sa-). Dados wujud tembung sesulih panuduh “samono” menika kadadosan kanthi ngewahi tembung kados ing ngandhap menika.

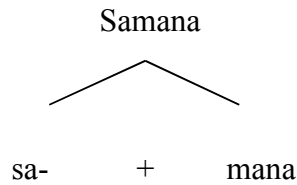
Tembung sesulih panuduh “samono” kalebet jinising tembung sesulih panuduh ukuran amargi sesambetan kaliyan ukuran tartamtu inggih menika ngandharaken bayaran. Tembung “samono” kalebet tembung sesulih panuduh ingkang ngandharaken tembung wilangan.

Tembung sesulih panuduh “samono” gadhah teges nuduhaken ukuran bayaran kanthi *jarak* radi tebih kaliyan ingkang dipuntuduhaken pamicara. Pramila, tembung sesulih panuduh “samono” kalebet tembung sesulih panuduh turunan ing jinising tembung sesulih panuduh ukuran kanthi jarak radi tebih kaliyan pamicara.

(23) Nalika **samana**, keluwarga sing padha ngenteni giliran madhahi rangsum ora adoh saka panggonane Pak Wagiman, mula apa rembuge ya keprungu. (J/32/ P259/ K3)

Saking ukara ing nginggil saged dipuntingali bilih tembung “samana” kalebet tembung sesulih panuduh. Tembung “samana” kalebet tembung sesulih panuduh amargi minangka sesulih utawi nuduhaken sawijining ukuran.

Tembung sesulih panuduh “samana” ing nginggil kalebet tembung sesulih panuduh *turunan* awujud andhahan kanthi ater-ater, amargi kadadosan saking tembung lingga “mana” ingkang pikantuk wuwuhan awujud ater-ater (sa-). Dados wujud tembung sesulih panuduh “samana” menika kadadosan kanthi ngewahi tembung kados ing ngandhap menika.

Tembung sesulih panuduh “samana” kalebet jinising tembung sesulih panuduh ukuran amargi sesambetan kaliyan tebih antawisipun pamicara kaliyan wekdal ingkang dipunacu. Tembung “samana” minangka tembung sesulih panuduh ingkang ngandharaken tembung katrangan ukuran wekdal.

Tembung sesulih panuduh “samana” gadhah teges nuduhaken sawijining ukuran ingkang sesambetan kaliyan tebih antawisipun pamicara kaliyan wekdal ingkang dipunacu kanthi *jarak* cekap tebih kaliyan ingkang dipuntuduhaken pamicara. Pramila, tembung sesulih panuduh “samana” kalebet tembung sesulih panuduh turunan ing jinising tembung sesulih panuduh ukuran kanthi jarak cekap tebih kaliyan pamicara.

2.1.2 Tembung sesulih panuduh kanthi panambang

Tembung sesulih panuduh kanthi panambang inggih menika tembung sesulih panuduh ingkang sampun dipunraketi dening wuwuhan wonten ing sawingkinging tembung. Wujud panambang ingkang kapanggihaken ing *Novel Jemini* anggitanipun Suparto Brata inggih menika panambang (-e) saha panambang (-ane).

2.1.2.1 Tembung sesulih panuduh awujud andhahan kanthi panambang (-e)

Tembung sesulih panuduh awujud andhahan kanthi panambang (-e) ing *Novel Jemini* anggitanipun Suparto Brata menika saged kapanggihaken

wonten ing jinising tembung sesulih panuduh wekdal. Prekawis menika saged kaandharaken kados ing ngandhap menika.

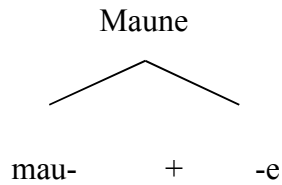
- a. Tembung sesulih panuduh awujud andhahan kanthi panambang (-e) ing jinising tembung sesulih panuduh wekdal

Tembung sesulih panuduh awujud panambang (-e) ing *Novel Jemini* anggitanipun Suparto Brata menika saged kapanggihaken jinising tembung sesulih panuduh wekdal. Tembung sesulih panuduh wekdal ingkang kapanggihaken menika sesambetan kaliyan titik wekdal tartamtu gerakipun tumuju wingking kanthi *jarak* radi caket saha cepak tebih, saha gerakipun tumuju ngajeng kanthi *jarak* radi tebih. Prekawis menika saged dipuntingali wonten ing ukara ngandhap menika.

(24) Nanging Piet kang **maune** mloka-mlaku, malah banjur lungguh neng bangku dawa cedhak bojone. (J/ 182/ P1370/ K3)

Saking ukara ing nginggil saged dipuntingali bilih tembung “maune” kalebet tembung sesulih panuduh. Tembung “maune” kalebet tembung sesulih panuduh amargi minangka sesulih utawi nuduhaken sawijining titik wekdal tartamtu.

Tembung sesulih panuduh “maune” ing nginggil kalebet tembung sesulih panuduh *turunan* awujud andhahan kanthi panambang, amargi kadadosan saking tembung lingga “mau” ingkang pikantuk wuwuhan awujud panambang (-e). Dados wujud tembung sesulih panuduh “maune” menika kadadosan kanthi ngewahi tembung kados ing ngandhap menika.

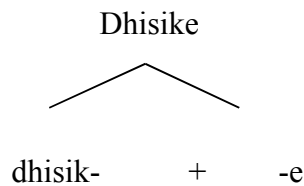
Tembung sesulih panuduh “maune” kalebet jinising tembung sesulih panuduh wekdal ingkang sesambetan kaliyan titik wekdal tartamtu gerakipun tumuju wingking. Tembung “maune” minangka tembung sesulih panuduh ingkang ngandharaken tembung katrangan wekdal.

Tembung sesulih panuduh “maune” gadhah teges nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi *jarak* radi caket kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan. Pramila, tembung sesulih panuduh “maune” kalebet tembung sesulih panuduh turunan ing jinising tembung sesulih panuduh wekdal kanthi jarak radi caket kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.

(25) **Dhisike** nggih mung seneng dolanan gatheng napa bekelan ngoten teng plesteran lojine Den Sutrasi mrika. (J/ 7/ P56/ K2)

Saking ukara ing nginggil saged dipuntingali bilih tembung “dhisike” kalebet tembung sesulih panuduh. Tembung “dhisike” kalebet tembung sesulih panuduh amargi minangka sesulih utawi nuduhaken sawijining titik wekdal tartamtu.

Tembung sesulih panuduh “dhisike” ing nginggil kalebet tembung sesulih panuduh *turunan* awujud andhahan kanthi panambang, amargi kadadosan saking tembung lingga “dhisik” ingkang pikantuk wuwuhan awujud panambang (-e). Dados wujud tembung sesulih panuduh “dhisike” menika kadadosan kanthi ngewahi tembung kados ing ngandhap menika.

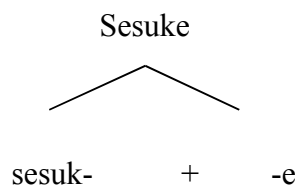
Tembung sesulih panuduh “dhisike” kalebet jinising tembung sesulih panuduh wekdal ingkang sesambetan kaliyan titik wekdal tartamtu gerakipun tumuju wingking. Tembung “dhisike” minangka tembung sesulih panuduh ingkang ngandharaken tembung katrangan wekdal.

Tembung sesulih panuduh “dhisike” gadhah teges nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi *jarak* cekap tebih kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan. Pramila, tembung sesulih panuduh “dhisike” kalebet tembung sesulih panuduh turunan ing jinising tembung sesulih panuduh wekdal kanthi jarak cekap tebih kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.

- (26) Sarampunge nggilapake sepatu kanggo parade **sesuke**, Jemini njupuk benik kuning klambi seragame Radian. (J/ 97/ P762/ K1)

Saking ukara ing nginggil saged dipuntingali bilih tembung “sesuke” kalebet tembung sesulih panuduh. Tembung “sesuke” kalebet tembung sesulih panuduh amargi minangka sesulih utawi nuduhaken sawijining titik wekdal tartamtu.

Tembung sesulih panuduh “sesuke” ing nginggil kalebet tembung sesulih panuduh turunan awujud andhahan kanthi panambang, amargi kadadosan saking tembung lingga “sesuk” ingkang pikantuk wuwuhan awujud panambang (-e). Dados wujud tembung sesulih panuduh “sesuke” menika kadadosan kanthi ngewahi tembung kados ing ngandhap menika.

Tembung sesulih panuduh “sesuke” kalebet jinising tembung sesulih panuduh wekdal ingkang sesambetan kaliyan titik wekdal tartamtu gerakipun tumuju ngajeng. Tembung “sesuke” minangka tembung sesulih panuduh ingkang ngandharaken tembung katrangan wekdal.

Tembung sesulih panuduh “sesuke” gadhah teges nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi *jarak* radi tebih kalih dinten kaliyan wekdal ingkang badhe kalampahan. Pramila, tembung sesulih panuduh “sesuke” kalebet tembung sesulih panuduh turunan ing jinising tembung sesulih panuduh wekdal kanthi jarak radi tebih kalih dinten kaliyan wekdal ingkang badhe kalampahan.

2.1.2.2 Tembung sesulih panuduh awujud andhahan kanthi panambang (-ane)

Tembung sesulih panuduh awujud andhahan kanthi panambang (-ane) ing *Novel Jemini* anggitanipun Suparto Brata menika saged kapanggihaken wonten ing jinising tembung sesulih panuduh wekdal. Prekawis menika saged kaandharaken kados ing ngandhap menika.

- a. Tembung sesulih panuduh awujud andhahan kanthi panambang (-ane) ing jinising tembung sesulih panuduh wekdal

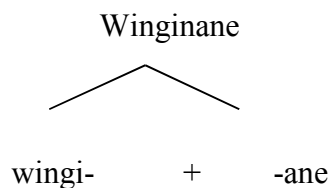
Tembung sesulih panuduh awujud panambang (-ane) ing *Novel Jemini* anggitanipun Suparto Brata menika saged kapanggihaken jinising tembung

sesulih panuduh wekdal. Tembung sesulih panuduh wekdal ingkang kapanggihaken menika sesambetan kaliyan titik wekdal tartamtu gerakipun tumuju wingking kanthi *jarak* radi tebih. Prekawis menika saged dipuntingali wonten ing ukara ngandhap menika.

(27) La **winginane** kuwi seminggu dhines patroli bareng karo Pak Wagiman neng laladan Tanjung perak. (J/ 56/ P479/ K6)

Saking ukara ing nginggil saged dipuntingali bilih tembung “winginane” kalebet tembung sesulih panuduh. Tembung “winginane” kalebet tembung sesulih panuduh amargi minangka sesulih utawi nuduhaken sawijining titik wekdal tartamtu.

Tembung sesulih panuduh “winginane” ing nginggil kalebet tembung sesulih panuduh *turunan* awujud andhahan kanthi panambang, amargi kadadosan saking tembung lingga “wingi” ingkang pikantuk wuwuhan awujud panambang (-ane). Dados wujud tembung sesulih panuduh “winginane” menika kadadosan kanthi ngewahi tembung kados ing ngandhap menika.

Tembung sesulih panuduh “winginane” kalebet jinising tembung sesulih panuduh wekdal ingkang sesambetan kaliyan titik wekdal tartamtu gerakipun tumuju wingking.

Tembung sesulih panuduh “winginane” gadhah teges nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi *jarak* radi tebih sasampunipun kalih dinten kaliyan

wekdal ingkang sampun kalampahan (dhek emben). Pramila, tembung sesulih panuduh “winginane” kalebet tembung sesulih panuduh turunan ing jinising tembung sesulih panuduh wekdal kanthi jarak radi tebih kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.

2.1.3 Tembung sesulih panuduh kanthi wuwuhan gabung

Tembung sesulih panuduh kanthi wuwuhan gabung inggih menika tembung sesulih panuduh ingkang dipunraketi dening wuwuhan awujud ater-ater saha panambang ingkang kawuwuhaken ing tembung lingga kanthi sesarengan. Wujud wuwuhan gabung ingkang kapanggihaken ing Novel *Jemini* anggitanipun Suparto Brata inggih menika (N-/a), (N-/i) saha (N-/e).

2.1.3.1 Tembung sesulih panuduh awujud andhahan kanthi wuwuhan gabung (N-/a)

Tembung sesulih panuduh awujud andhahan kanthi wuwuhan gabung (N-/a) ing *Novel Jemini* anggitanipun Suparto Brata menika saged kapanggihaken wonten ing jinising tembung sesulih panuduh papan. Prekawis menika saged kaandharaken kados ing ngandhap menika.

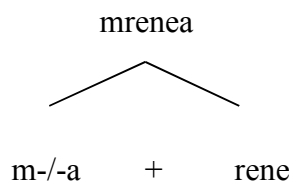
a. Tembung sesulih panuduh awujud andhahan kanthi wuwuhan gabung (N-/a) ing jinising tembung sesulih panuduh papan

Tembung sesulih panuduh awujud andhahan kanthi wuwuhan gabung (N-/a) ing *Novel Jemini* anggitanipun Suparto Brata menika saged kapanggihaken jinising tembung sesulih panuduh papan kanthi jarak caket. Prekawis menika saged dipuntingali wonten ing ukara ngandhap menika.

(28) Sstt, Jem! **Mrenea**, dakkandhani. (Je/ 17/ P152/ K4)

Saking ukara ing nginggil saged dipuntingali bilih tembung “mrenea” kalebet tembung sesulih panuduh. Tembung “mrenea” kalebet tembung sesulih panuduh amargi minangka sesulih utawi nuduhaken sawijining papan tartamtu.

Tembung sesulih panuduh “mrenea” ing nginggil kalebet tembung sesulih panuduh *turunan* awujud andhahan kanthi wuwuhan gabung, amargi kadadosan saking tembung lingga “rene” ingkang pikantuk wuwuhan awujud wuwuhan gabung (N-/a). Dados wujud tembung sesulih panuduh “mrenea” menika kadadosan kanthi ngewahi tembung kados ing ngandhap menika.

Tembung sesulih panuduh “mrenea” kalebet jinising tembung sesulih panuduh papan ingkang asipat dinamis amargi sesambetan kaliyan papan tartamtu ingkang dipuntuju. Tembung “mrenea” menika minangka tembung katrangan ingkang dipunandharaken dening tembung sesulih panuduh.

Tembung sesulih panuduh “mrenea” gadhah teges nuduhaken papan ingkang dipuntuju kanthi *jarak* caket kaliyan pamicara. Pramila, tembung sesulih panuduh “mrenea” kalebet tembung sesulih panuduh *turunan* ing jinising tembung sesulih panuduh papan kanthi jarak caket kaliyan pamicara.

2.1.3.2 Tembung sesulih panuduh awujud andhahan kanthi wuwuhan gabung (N-/i)

Tembung sesulih panuduh awujud andhahan kanthi wuwuhan gabung (N-/i) ing *Novel Jemini* anggitanipun Suparto Brata menika saged kapanggihaken wonten ing jinising tembung sesulih panuduh wekdal. Prekawis menika saged kaandharaken kados ing ngandhap menika.

- a. Tembung sesulih panuduh awujud andhahan kanthi wuwuhan gabung (N-/i) ing jinising tembung sesulih panuduh wekdal

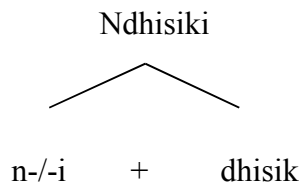
Tembung sesulih panuduh awujud andhahan kanthi wuwuhan gabung (N-/i) ing *Novel Jemini* anggitanipun Suparto Brata menika saged kapanggihaken jinising tembung sesulih panuduh wekdal ingkang sesambetan kaliyan titik wekdal tartamtu gerakipun tumuju wingking kanthi jarak cekap tebih. Prekawis menika saged dipuntingali wonten ing ukara ngandhap menika.

(29) Ora ngira wong sing digoleki jebul malah wis **ndhisiki** nyablek saka mburi! (J/ 176/ P1333/ K2)

Saking ukara ing nginggil saged dipuntingali bilih tembung “ndhisiki” kalebet tembung sesulih panuduh. Tembung “ndhisiki” kalebet tembung sesulih panuduh amargi minangka sesulih utawi nuduhaken sawijining titik wekdal tartamtu.

Tembung sesulih panuduh “ndhisiki” ing nginggil kalebet tembung sesulih panuduh *turunan* awujud andhahan kanthi wuwuhan gabung, amargi kadadosan saking tembung lingga “dhisik” ingkang pikantuk wuwuhan

awujud wuwuhan gabung (N-/i). Dados wujud tembung sesulih panuduh “ndhisiki” menika kadadosan kanthi ngewahi tembung kados ing ngandhap menika.

Tembung sesulih panuduh “ndhisiki” kalebet jinising tembung sesulih panuduh wekdal amargi sesambetan kaliyan titik wekdal tartamtu. Tembung “ndhisiki” minangka tembung sesulih panuduh ingkang ngandharaken tembung katrangan wekdal.

Tembung sesulih panuduh “ndhisiki” gadhah teges nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi *jarak* cekap tebih kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan. Pramila, tembung sesulih panuduh “ndhisiki” kalebet tembung sesulih panuduh turunan ing jinising tembung sesulih panuduh wekdal kanthi jarak cekap tebih kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.

2.1.3.3 Tembung sesulih panuduh awujud andhahan kanthi wuwuhan gabung (N-/e)

Tembung sesulih panuduh awujud andhahan kanthi wuwuhan gabung (N-/e) ing *Novel Jemini* anggitanipun Suparto Brata menika saged kapanggihaken wonten ing jinising tembung sesulih panuduh wekdal. Prekawis menika saged kaandharaken kados ing ngandhap menika.

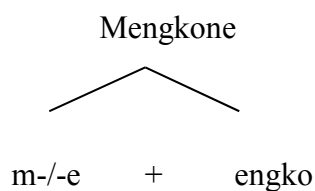
- a. Tembung sesulih panuduh awujud andhahan kanthi wuwuhan gabung (N-/-e) ing jinising tembung sesulih panuduh wekdal

Tembung sesulih panuduh awujud andhahan kanthi wuwuhan gabung (N-/-e) ing *Novel Jemini* anggitanipun Suparto Brata menika saged kapanggihaken jinising tembung sesulih panuduh wekdal ingkang sesambetan kaliyan titik wekdal tartamtu gerakipun tumuju ngajeng kanthi *jarak* radi caket. Prekawis menika saged dipuntingali wonten ing ukara ngandhap menika.

(30) Kowe rak mesthine ngreti sadurunge, yen **mengkone** bakal ditinggal mulih Landa Dawa? (J/ 187/ P1412/ K6)

Saking ukara ing nginggil saged dipuntingali bilih tembung “mengkone” kalebet tembung sesulih panuduh. Tembung “mengkone” kalebet tembung sesulih panuduh amargi minangka sesulih utawi nuduhaken sawijining titik wekdal tartamtu.

Tembung sesulih panuduh “mengkone” ing nginggil kalebet tembung sesulih panuduh *turunan* awujud andhahan kanthi wuwuhan gabung, amargi kadadosan saking tembung lingga “engko” ingkang pikantuk wuwuhan awujud wuwuhan gabung (N-/-e). Dados wujud tembung sesulih panuduh “mengkone” menika kadadosan kanthi ngewahi tembung kados ing ngandhap menika.

Tembung sesulih panuduh “mengkone” kalebet jinising tembung sesulih panuduh wekdal amargi sesambetan kaliyan titik wekdal tartamtu. Tembung “mengkone” kalebet tembung katrangan wekdal ingkang dipunandharaken dening tembung sesulih panuduh wekdal.

Tembung sesulih panuduh “mengkone” gadhah teges nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi *jarak* radi caket kaliyan wekdal ingkang badhe kalampahan. Pramila, tembung sesulih panuduh “mengkone” kalebet tembung sesulih panuduh turunan ing jinising tembung sesulih panuduh wekdal kanthi jarak radi caket kaliyan wekdal ingkang badhe kalampahan.

2.2 Tembung sesulih panuduh awujud tembung rangkep

Tembung sesulih panuduh awujud tembung rangkep inggih menika tembung sesulih panuduh ingkang tembungipun dipunrangkep kanthi wetah utawi saperangan. Salah satunggalipun wujud rangkep ingkang kapanggihaken inggih menika rangkep dwilingga ingkang tanpa wuwuhan menapa dene ingkang dipunraketu wuwuhan. Prekawis menika kaandharaken kados ing ngandhap menika.

2.2.1 Tembung sesulih panuduh awujud rangkep dwilingga tanpa wuwuhan

Tembung sesulih panuduh awujud rangkep dwilingga tanpa wuwuhan inggih menika tembung sesulih panuduh ingkang tembungipun dipunrangkep ananging tanpa dipunraketu wuwuhan. Tembung sesulih panuduh awujud rangkep dwilingga tanpa wuwuhan ing *Novel Jemini* anggitanipun Suparto

Brata saged kapanggihaken ing jinising tembung sesulih panuduh papan, bab, saha wekdal kados ing ngandhap menika.

- a. Tembung sesulih panuduh awujud rangkep dwilingga tanpa wuwuhan ing jinising tembung sesulih panuduh papan

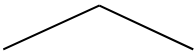
Tembung sesulih panuduh awujud rangkep dwilingga tanpa wuwuhan ing *Novel Jemini* anggitanipun Suparto Brata menika saged kapanggihaken jinising tembung sesulih panuduh papan kanthi jarak tebih. Prekawis menika saged dipuntingali ing ukara ngandhap menika.

(31) Kaya neng Salatiga, dalane ora rata, omah-omah ora ngadeg ing pekarangan kang warata, lan ing **kana-kana** katon gunung pating jenggeleg. (J/ 106/ P808/ K4)

Saking ukara ing nginggil saged dipuntingali bilih tembung “kana-kana” kalebet tembung sesulih panuduh. Tembung “kana-kana” kalebet tembung sesulih panuduh amargi minangka sesulih utawi nuduhaken sawijining papan tartamtu.

Tembung sesulih panuduh “kana-kana” ing nginggil kalebet tembung sesulih panuduh awujud rangkep dwilingga tanpa wuwuhan, amargi kadadosan saking tembung lingga “kana” ingkang dipunrangkep wetah. Dados wujud tembung sesulih panuduh “kana-kana” menika kadadosan kanthi ngewahi tembung kados ing ngandhap menika.

Kana-kana

rangkep + kana

Tembung sesulih panuduh “kana-kana” kalebet jinising tembung sesulih panuduh papan amargi sesambetan kaliyan papan tartamtu. Tembung “kana-kana” menika minangka tembung katrangan papan ingkang minangka sesulih panuduh papan.

Tembung sesulih panuduh “kana-kana” gadhah teges nuduhaken sawijining papan kanthi *jarak* tebih kaliyan pamicara. Pramila, tembung sesulih panuduh “kana-kana” kalebet tembung sesulih panuduh turunan ing jinising tembung sesulih panuduh papan kanthi jarak tebih kaliyan pamicara.

- b. Tembung sesulih panuduh awujud rangkep dwilingga tanpa wuwuhan ing jinising tembung sesulih panuduh bab

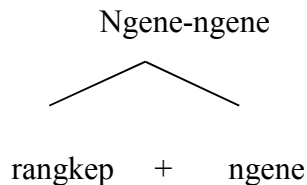
Tembung sesulih panuduh awujud rangkep dwilingga tanpa wuwuhan ing Novel Jemini anggitanipun Suparto Brata menika saged kapanggihaken jinising tembung sesulih panuduh bab kanthi *jarak* caket. Prekawis menika saged dipuntingali ing ukara ngandhap menika.

(32) Priye, Lik, rak ya padha slamet, ta?” Siti melu aruh-aruh. “Aah, ya, **ngene-ngene** iki! Pangestune, ya waras-waras wae. (J/ 151/ P1156/ K1)

Saking ukara ing nginggil saged dipuntingali bilih tembung “ngene-ngene” kalebet tembung sesulih panuduh. Tembung “ngene-ngene” kalebet tembung sesulih panuduh amargi minangka sesulih utawi nuduhaken sawijining bab tartamtu.

Tembung sesulih panuduh “ngene-ngene” ing nginggil kalebet tembung sesulih panuduh awujud rangkep dwilingga tanpa wuwuhan, amargi

kadadosan saking tembung lingga “ngene” ingkang dipunrangkep wetah. Dados wujud tembung sesulih panuduh “ngene-ngene” menika kadadosan kanthi ngewahi tembung kados ing ngandhap menika.

Tembung sesulih panuduh “ngene-ngene” kalebet jinising tembung sesulih panuduh bab amargi sesambetan antawisipun pamicara kaliyan bab tartamtu ingkang dipunacu. Tembung “ngene-ngene” minangka tembung sesulih panuduh ingkang ngandharaken tembung kaanan.

Tembung sesulih panuduh “ngene-ngene” gadhah teges nuduhaken sawijining bab kanthi *jarak* caket kaliyan pamicara. Pramila, tembung sesulih panuduh “ngene-ngene” kalebet tembung sesulih panuduh turunan ing jinising tembung sesulih panuduh bab kanthi *jarak* radi tebih kaliyan pamicara.

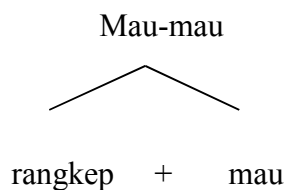
- c. Tembung sesulih panuduh awujud rangkep dwilingga tanpa wuwuhan ing jinising tembung sesulih panuduh wekdal

Tembung sesulih panuduh awujud rangkep dwilingga tanpa wuwuhan ing *Novel Jemini* anggitanipun Suparto Brata menika saged kapanggihaken jinising tembung sesulih panuduh wekdal ingkang sesambetan kaliyan titik wekdal tartamtu gerakipun tumuju wingking kanthi *jarak* radi caket saha radi tebih. Prekawis menika saged dipuntingali ing ukara ngandhap menika.

(33) Nalika nyadhong bagean daging jaran, jarene Wak Talib wadon, Jemini wis mulih **mau-mau**. (J/ 14/ P117/ K3)

Saking ukara ing nginggil saged dipuntingali bilih tembung “mau-mau” kalebet tembung sesulih panuduh. Tembung “mau-mau” kalebet tembung sesulih panuduh amargi minangka sesulih utawi nuduhaken sawijining titik wekdal tartamtu.

Tembung sesulih panuduh “mau-mau” ing nginggil kalebet tembung sesulih panuduh awujud rangkep dwilingga tanpa wuwuhan, amargi kadadosan saking tembung lingga “mau” ingkang dipunrangkep wetah. Dados wujud tembung sesulih panuduh “mau-mau” menika kadadosan kanthi ngewahi tembung kados ing ngandhap menika.

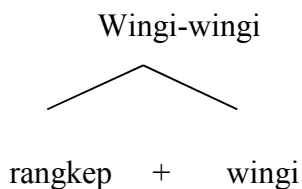
Tembung sesulih panuduh “mau-mau” kalebet jinising tembung sesulih panuduh wekdal amargi sesambetan kaliyan titik wekdal tartamtu. Tembung “mau-mau” minangka tembung sesulih panuduh ingkang ngandharaken tembung katrangan wekdal.

Tembung sesulih panuduh “mau-mau” gadhah teges nuduhaken sawijining titik wekdal tartamtu kanthi *jarak* radi caket kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan. Pramila, tembung sesulih panuduh “mau-mau” kalebet tembung sesulih panuduh turunan ing jinising tembung sesulih panuduh wekdal kanthi jarak radi caket kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.

(34) Turahane dhuwit **wingi-wingi** wis nglumpuk telung benggol, kena ditukokake iwak pitik ideran. (J/ 98/ P764/ K14)

Saking ukara ing nginggil saged dipuntingali bilih tembung “wingi-wingi” kalebet tembung sesulih panuduh. Tembung “wingi-wingi” kalebet tembung sesulih panuduh amargi minangka sesulih utawi nuduhaken sawijining titik wekdal tartamtu.

Tembung sesulih panuduh “wingi-wingi” ing nginggil kalebet tembung sesulih panuduh awujud rangkep dwilingga tanpa wuwuhan, amargi kadadosan saking tembung lingga “wingi” ingkang dipunrangkep wetah. Dados wujud tembung sesulih panuduh “wingi-wingi” menika kadadosan kanthi ngewahi tembung kados ing ngandhap menika.

Tembung sesulih panuduh “wingi-wingi” kalebet jinising tembung sesulih panuduh wekdal amargi sesambetan kaliyan titik wekdal tartamtu. Tembung “wingi” menika minangka tembung katrangan ingkang dados sesulihipun tembung sesulih panuduh wekdal.

Tembung sesulih panuduh “wingi-wingi” gadhah teges nuduhaken sawijining titik wekdal tartamtu kanthi *jarak* radi tebih kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan. Pramila, tembung sesulih panuduh “wingi-wingi” kalebet tembung sesulih panuduh turunan ing jinising tembung sesulih

panuduh wekdal kanthi jarak radi tebih kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.

2.2.2 Tembung sesulih awujud rangkep dwilingga kanthi wuwuhan

Tembung sesulih panuduh awujud rangkep dwilingga kanthi wuwuhan inggih menika tembung sesulih panuduh ingkang tembungipun dipunrangkep saha dipunraket ing wuwuhan. Wujud wuwuhan ingkang kapanggihaken ing *Novel Jemini* anggitanipun Suparto Brata inggih menika ater-ater saha panambang ingkang kaandharaken kados ing ngandhap menika.

2.2.2.1 Tembung sesulih panuduh awujud rangkep dwilingga kanthi ater-ater

Tembung sesulih panuduh awujud rangkep dwilingga kanthi ater-ater inggih menika tembung sesulih panuduh awujud rangkep dwilingga ingkang sampun dipunraket dening wuwuhan wonten ing sangajenging tembung. Wujud ater-ater ingkang kapanggihaken ing *Novel Jemini* anggitanipun Suparto Brata inggih menika ater-ater (N-) utawi anuswara.

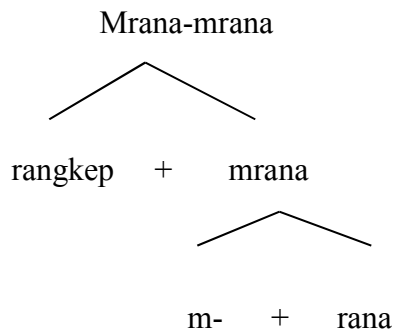
- a. Tembung sesulih panuduh awujud rangkep dwilingga kanthi ater-ater (N-) ing jinising tembung sesulih panuduh papan

Tembung sesulih panuduh awujud rangkep dwilingga kanthi ater-ater (N-) ing *Novel Jemini* anggitanipun Suparto Brata menika saged kapanggihaken jinising tembung sesulih panuduh papan kanthi *jarak* tebih. Prekawis menika saged dipuntingali wonten ing ukara ngandhap menika.

(35) Kowe diwelingke Den Radian. Kok ora **mrana-mrana** maneh?
(J/ 83/ P656/ K11)

Saking ukara ing nginggil saged dipuntingali bilih tembung “mrana-mrana” kalebet tembung sesulih panuduh. Tembung “mrana-mrana” kalebet tembung sesulih panuduh amargi minangka sesulih utawi nuduhaken sawijining papan tartamtu.

Tembung sesulih panuduh “mrana-mrana” ing nginggil kalebet tembung sesulih panuduh awujud rangkep dwilingga kanthi ater-ater (N-), amargi kadadosan saking tembung lingga “rana” ingkang dipunrangkep wetah saha pikantuk wuwuhan awujud ater-ater (N-). Dados wujud tembung sesulih panuduh “mrana-mrana” menika kadadosan kanthi ngewahi tembung kados ing ngandhap menika.

Tembung sesulih panuduh “mrana-mrana” kalebet jinising tembung sesulih panuduh papan ingkang asipat dinamis amargi sesambetan kaliyan papan tartamtu ingkang dipuntuju. Tembung “mrana” minangka tembung sesulih panuduh ingkang ngandharaken tembung katrangan papan.

Tembung sesulih panuduh “mrana-mrana” gadhah teges nuduhaken sawijining papan tartamtu ingkang dipuntuju kanthi *jarak* cekap tebih kaliyan pamicara. Pramila, tembung sesulih panuduh “mrana-mrana” kalebet tembung

sesulih panuduh dasar ing jinising tembung sesulih panuduh papan kanthi jarak tebih kaliyan pamicara.

2.2.2.2 Tembung sesulih panuduh awujud rangkep dwilingga kanthi panambang

Tembung sesulih panuduh awujud rangkep dwilingga kanthi panambang inggih menika tembung sesulih panuduh awujud rangkep dwilingga ingkang sampun dipunraketi dening wuwuhan wonten ing sawingkingipun tembung. Wujud panambang ingkang kapanggihaken ing *Novel Jemini* anggitanipun Suparto Brata inggih menika panambang (-a) saha (-an). Tembung sesulih panuduh awujud rangkep dwilingga kanthi panambang (-a) kapanggihaken ing jinising tembung sesulih panuduh bab kanthi jarak caket. Wondene, tembung sesulih panuduh awujud rangkep dwilingga kanthi panambang (-an) kapanggihaken ing jinising tembung sesulih panuduh wekdal ingkang sesambetan kaliyan titik wekdal tartamtu gerakipun tumuju wingking kanthi jarak cekap tebih. Prekawis menika badhe kaandharaken kados ing ngandhap menika.

- a. Tembung sesulih panuduh awujud rangkep dwilingga kanthi panambang (-a) ing jinising tembung sesulih panuduh bab

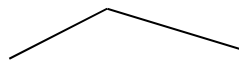
Tembung sesulih panuduh awujud rangkep dwilingga kanthi panambang (-a) ing *Novel Jemini* anggitanipun Suparto Brata menika saged kapanggihaken jinising tembung sesulih panuduh bab kanthi *jarak* caket. Prekawis menika saged dipuntingali ing ukara ngandhap menika.

(36) **Ngene-ngenea** ya mesthi dibancaki barang. (J/ 45/ P386/ K4)

Saking ukara ing nginggil saged dipuntingali bilih tembung “ngene-ngenea” kalebet tembung sesulih panuduh. Tembung “ngene-ngenea” kalebet tembung sesulih panuduh amargi minangka sesulih utawi nuduhaken sawijining bab tartamtu.

Tembung sesulih panuduh “ngene-ngenea” ing nginggil kalebet tembung sesulih panuduh awujud rangkep dwilingga kanthi panambang (-a), amargi kadadosan saking tembung lingga “ngene” ingkang dipunrangkep wetah saha pikantuk panambang (-a). Dados wujud tembung sesulih panuduh “ngene-ngenea” menika kadadosan kanthi ngewahi tembung kados ing ngandhap menika.

Ngene-ngenea

dwilingga ngene + -a

Tembung sesulih panuduh “ngene-ngenea” kalebet jinising tembung sesulih panuduh bab amargi sesambetan antawisipun pamicara kaliyan bab ingkang dipunacu. Tembung “ngene-ngenea” minangka tembung kaanan ingkang dados sesulhipun tembung sesulih panuduh bab.

Tembung sesulih panuduh “ngene-ngenea” gadhah teges nuduhaken sawijining bab kanthi *jarak* caket kaliyan pamicara. Pramila, tembung sesulih panuduh “ngene-ngenea” kalebet tembung sesulih panuduh turunan ing jinising tembung sesulih panuduh bab kanthi jarak radi tebih kaliyan pamicara.

- b. Tembung sesulih panuduh awujud rangkep dwilingga kanthi panambang (-an) ing jinising tembung sesulih panuduh wekdal

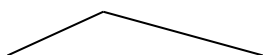
Tembung sesulih panuduh awujud rangkep dwilingga kanthi panambang (-an) ing *Novel Jemini* anggitanipun Suparto Brata menika saged kapanggihaken jinising tembung sesulih panuduh wekdal kanthi *jarak* cepak tebih. Prekawis menika saged dipuntingali ing ukara ngandhap menika.

(37) Kancane sing ngreti iki akeh, nanging mesthi wae padha wegah mruput **dhisik-dhisikan** tangi esuk. (J/ 22/ P190/ K9)

Saking ukara ing nginggil saged dipuntingali bilih tembung “dhisik-dhisikan” kalebet tembung sesulih panuduh. Tembung “dhisik-dhisikan” kalebet tembung sesulih panuduh amargi minangka sesulih utawi nuduhaken sawijining titik wekdal tartamtu.

Tembung sesulih panuduh “dhisik-dhisikan” ing nginggil kalebet tembung sesulih panuduh awujud rangkep dwilingga kanthi panambang (-an), amargi kadadosan saking tembung lingga “dhisik” ingkang dipunrangkep wetah saha pikantuk panambang (-an). Dados wujud tembung sesulih panuduh “dhisik-dhisikan” menika kadadosan kanthi ngewahi tembung kados ing ngandhap menika.

Dhisik-dhisikan

dwilingga dhisik + -an

Tembung sesulih panuduh “dhisik-dhisikan” kalebet jinising tembung sesulih panuduh wekdal ingkang sesambetan kaliyan titik wekdal tartamtu gerakipun tumuju wingking. Tembung “dhisik-dhisikan” kalebet tembung sesulih panuduh ingkang ngandharaken tembung katrangan wekdal.

Tembung sesulih panuduh “dhisik-dhisikan” gadhah teges nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi *jarak* cekap tebih kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan. Pramila, tembung sesulih panuduh “dhisik-dhisikan” kalebet tembung sesulih panuduh turunan ing jinising tembung sesulih panuduh wekdal kanthi jarak cekap tebih kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.

2.3 Tembung sesulih panuduh awujud tembung camboran

Tembung sesulih panuduh awujud tembung camboran inggih menika kalih utawi langkung wujud dhasar ingkang dipunraketaken dados setunggal satemah saged mujudaken tembung sesulih panuduh enggal. Salah satunggalipun wujud camboran ingkang kapanggihaken inggih menika tembung camboran ingkang tanpa wuwuhan menapa dene ingkang dipunraketaken wuwuhan. Prekawis menika kaandharaken kados ing ngandhap menika.

2.3.1 Tembung sesulih panuduh awujud cambotan tanpa wuwuhan

Tembung sesulih panuduh awujud camboran tanpa wuwuhan inggih menika kalih utawi langkung wujud dhasar ingkang dipunraketaken dados setunggal tanpa dipunraketaken wuwuhan satemah saged mujudaken tembung sesulih panuduh enggal. Tembung sesulih panuduh awujud camboran tanpa wuwuhan ing *Novel Jemini* anggitanipun Suparto Brata saged kapanggihaken

ing jinising tembung sesulih panuduh wekdal ingkang kaandharaken kados ing ngandhap menika.

- a. Tembung sesulih panuduh awujud camboran tanpa wuwuhan ing jinising tembung sesulih panuduh wekdal

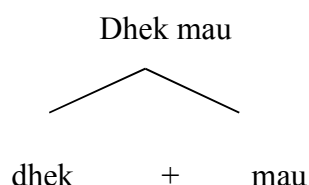
Tembung sesulih panuduh awujud camboran tanpa wuwuhan ing *Novel Jemini* anggitanipun Suparto Brata menika saged kapanggihaken wonten ing jinising tembung sesulih panuduh wekdal ingkang sesambetan kaliyan titik wekdal tartamtu gerakipun tumuju wingking saha ngajeng. Tembung sesulih panuduh ingkang gerakipun tumuju wingking menika kapanggihaken kanthi *jarak* radi caket, radi tebih, saha cekap tebih. Wondene, tembung sesulih panuduh ingkang gerakipun tumuju ngajeng kapanggihaken kanthi *jarak* radi tebih. Prekawis menika kaandharaken kados ing ngandhap menika.

(38) La sing kok enggo tuku es lilin mau apa? “Iku lak wis **dhek mau** banget ika, lak-an!”(J/ 9/ P79/ K1)

Saking ukara ing nginggil saged dipuntingali bilih tembung “dhek mau” kalebet tembung sesulih panuduh. Tembung “dhek mau” kalebet tembung sesulih panuduh amargi minangka sesulih utawi nuduhaken sawijining titik wekdal tartamtu.

Tembung sesulih panuduh “dhek mau” ing nginggil kalebet tembung sesulih panuduh turunan awujud camboran, amargi kadadosan saking kalih morfem asal ingkang dipunraketaken dados setunggal satemah saged mujudaken tembung sesulih panuduh enggal ingkang dipunwastani tembung

sesulih panuduh camboran. Dados wujud tembung sesulih panuduh “dhek mau” menika kadadosan kanthi ngewahi tembung kados ing ngandhap menika.

Tembung sesulih panuduh “dhek mau” kalebet jinising tembung sesulih panuduh wekdal ingkang sesambetan kaliyan titik wekdal tartamtu gerakipun tumuju wingking. Tembung “dhek mau” minangka tembung sesulih panuduh ingkang ngandharaken tembung katrangan wekdal.

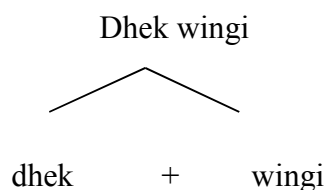
Tembung sesulih panuduh “dhek mau” gadhah teges nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi *jarak* radi caket kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan. Pramila, tembung sesulih panuduh “dhek mau” kalebet tembung sesulih panuduh turunan ing jinising tembung sesulih panuduh wekdal kanthi jarak radi caket kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.

(39) **Dhek wingi** aku rak nonton komidhi sorot karo Likmu.” (J/ 36/ P294/ K4)

Saking ukara ing nginggil saged dipuntingali bilih tembung “dhek wingi” kalebet tembung sesulih panuduh. Tembung “dhek wingi” kalebet tembung sesulih panuduh amargi minangka sesulih utawi nuduhaken sawijining titik wekdal tartamtu.

Tembung sesulih panuduh “dhek wingi” ing nginggil kalebet tembung sesulih panuduh turunan awujud camboran, amargi kadadosan saking kalih

morfem asal ingkang dipunraketaken dados setunggal satemah saged mujudaken tembung sesulih panuduh enggal ingkang dipunwastani tembung sesulih panuduh camboran. Dados wujud tembung sesulih panuduh “dhek wingi” menika kadadosan kanthi ngewahi tembung kados ing ngandhap menika.

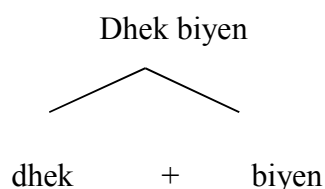
Tembung sesulih panuduh “dhek wingi” kalebet jinising tembung sesulih panuduh wekdal ingkang sesambetan kaliyan titik wekdal tartamtu gerakipun tumuju wingking. Tembung “dhek wingi” minangka tembung sesulih panuduh ingkang ngandharaken tembung katrangan wekdal.

Tembung sesulih panuduh “dhek wingi” gadhah teges nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi *jarak* radi tebih kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan. Pramila, tembung sesulih panuduh “dhek wingi” kalebet tembung sesulih panuduh turunan ing jinising tembung sesulih panuduh wekdal kanthi jarak radi tebih kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.

(40) **Dhek biyen**, nalika karo Radian, nikah neng greja kuwi dianggep penting. (J/ 155/ P1191/ K3)

Saking ukara ing nginggil saged dipuntingali bilih tembung “dhek biyen” kalebet tembung sesulih panuduh. Tembung “dhek biyen” kalebet tembung sesulih panuduh amargi minangka sesulih utawi nuduhaken sawijining titik wekdal tartamtu.

Tembung sesulih panuduh “dhek biyen” ing nginggil kalebet tembung sesulih panuduh turunan awujud camboran, amargi kadadosan saking kalih morfem asal ingkang dipunraketaken dados setunggal satemah saged mujudaken tembung sesulih panuduh enggal ingkang dipunwastani tembung sesulih panuduh camboran. Dados wujud tembung sesulih panuduh “dhek biyen” menika kadadosan kanthi ngewahi tembung kados ing ngandhap menika.

Tembung sesulih panuduh “dhek biyen” kalebet jinising tembung sesulih panuduh wekdal ingkang sesambetan kaliyan titik wekdal tartamtu gerakipun tumuju wingking. Tembung “dhek biyen” kalebet tembung sesulih panuduh ingkang ngandharaken tembung katrangan wekdal.

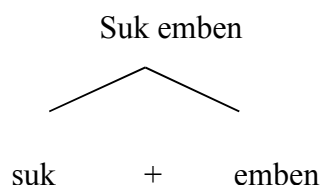
Tembung sesulih panuduh “dhek biyen” gadhah teges nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi *jarak* cekap tebih kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan. Pramila, tembung sesulih panuduh “dhek biyen” kalebet tembung sesulih panuduh turunan ing jinising tembung sesulih panuduh wekdal kanthi jarak cekap tebih kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.

(41) Yen sesuk ora klakon turu awor nglungsetake seprei, ya **suk emben**. (J/ 64/ P518/ K11)

Saking ukara ing nginggil saged dipuntingali bilih tembung “suk emben” kalebet tembung sesulih panuduh. Tembung “suk emben” kalebet

tembung sesulih panuduh amargi minangka sesulih utawi nuduhaken sawijining titik wekdal tartamtu.

Tembung sesulih panuduh “suk emben” ing nginggil kalebet tembung sesulih panuduh turunan awujud camboran, amargi kadadosan saking kalih morfem asal ingkang dipunraketaken dados setunggal satemah saged mujudaken tembung sesulih panuduh enggal ingkang dipunwastani tembung sesulih panuduh camboran. Dados wujud tembung sesulih panuduh “suk emben” menika kadadosan kanthi ngewahi tembung kados ing ngandhap menika.

Tembung sesulih panuduh “suk emben” kalebet jinising tembung sesulih panuduh wekdal ingkang sesambetan kaliyan titik wekdal tartamtu gerakipun tumuju ngajeng. Tembung “suk emben” minangka tembung sesulih panuduh ingkang ngandharaken tembung katrangan wekdal.

Tembung sesulih panuduh “suk emben” gadhah teges nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi *jarak* radi tebih kaliyan wekdal ingkang badhe kalampahan. Pramila, tembung sesulih panuduh “suk emben” kalebet tembung sesulih panuduh turunan ing jinising tembung sesulih panuduh wekdal kanthi jarak radi tebih kaliyan wekdal ingkang badhe kalampahan.

2.3.2 Tembung sesulih panuduh awujud camboran kanthi wuwuhan

Tembung sesulih panuduh awujud camboran kanthi wuwuhan inggih menika kalih utawi langkung wujud dhasar ingkang dipunraketaken dados setunggal kanthi dipunraketi wuwuhan satemah saged mujudaken tembung sesulih panuduh enggal. Tembung sesulih panuduh awujud camboran kanthi wuwuhan ing *Novel Jemini* anggitanipun Suparto Brata saged kapanggihaken ing jinising tembung sesulih panuduh wekdal saha ukuran ingkang kaandharaken kados ing ngandhap menika.

- a. Tembung sesulih panuduh awujud camboran kanthi wuwuhan ing jinising tembung sesulih panuduh wekdal

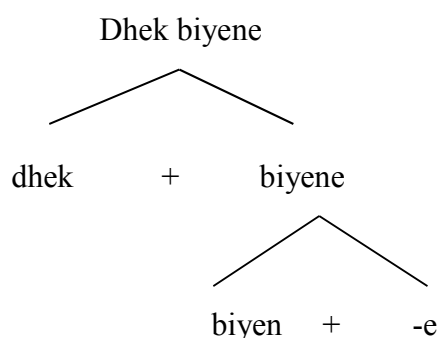
Tembung sesulih panuduh awujud camboran kanthi wuwuhan ing *Novel Jemini* anggitanipun Suparto Brata menika saged kapanggihaken wonten ing jinising tembung sesulih panuduh wekdal ingkang sesambetan kaliyan titik wekdal tartamtu gerakipun tumuju wingking kanthi *jarak* cepak tebih. Prekawis menika kaandharaken kados ing ngandhap menika.

- (42) Gek Mevrouw Coertszoon sing **dhek biyene** aran Jemini sing mbeling kuwi, semangat mbelinge dicakake dadi semangate sinau maca lan nenulis buku basa Walanda. (J 191/ P1431/ K5)

Saking ukara ing nginggil saged dipuntingali bilih tembung “dhek biyene” kalebet tembung sesulih panuduh. Tembung “dhek biyene” kalebet tembung sesulih panuduh amargi minangka sesulih utawi nuduhaken sawijining titik wekdal tartamtu tartamtu.

Tembung sesulih panuduh “dhek biyene” ing nginggil kalebet tembung sesulih panuduh turunan awujud camboran kanthi wuwuhan, amargi

kadadosan saking kalih wujud *dasar* ingkang dipunraketaken dados setunggal kanthi dipunraketi wuwuhan awujud panambang (-e) satemah saged mujudaken tembung sesulih panuduh enggal ingkang dipunwastani tembung sesulih panuduh camboran kanthi wuwuhan. Dados wujud tembung sesulih panuduh “dhek biyene” menika kadadosan kanthi ngewahi tembung kados ing ngandhap menika.

Tembung sesulih panuduh “dhek biyene” kalebet jinising tembung sesulih panuduh wekdal minangka sesambetan kaliyan titik wekdal tartamtu ingkang gerakipun tumuju wingking. Tembung “dhek biyene” kalebet tembung sesulih panuduh ingkang ngandharaken tembung katrangan wekdal.

Tembung sesulih panuduh “dhek biyene” gadhah teges nuduhaken nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi *jarak* cekap tebih kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan. Pramila, tembung sesulih panuduh “dhek biyene” kalebet tembung sesulih panuduh turunan ing jinising tembung sesulih panuduh wekdal kanthi jarak cekap tebih kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.

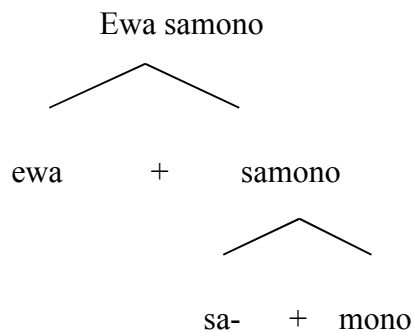
- b. Tembung sesulih panuduh awujud camboran kanthi wuwuhan ing jinising tembung sesulih panuduh ukuran

Tembung sesulih panuduh awujud camboran kanti wuwuhan ing *Novel Jemini* anggitanipun Suparto Brata menika saged kapanggihaken wonten ing jinising tembung sesulih panuduh ukuran kanthi *jarak* radi tebih saha cekap tebih. Prekawis menika kaandharaken kados ing ngandhap menika.

(43) **Ewa samono** isih keduga nyincingake tapihe nganti tekan ndhuwur dhengkule, mlayu-mlayu mbarengi Wak Talib lanang mulih menyang omahe. (J/ 49/ P415/ K3)

Saking ukara ing nginggil saged dipuntingali bilih tembung “ewa samono” kalebet tembung sesulih panuduh. Tembung “ewa samono” kalebet tembung sesulih panuduh amargi minangka sesulih utawi nuduhaken sawijining ukuran tartamtu.

Tembung sesulih panuduh “ewa samono” ing nginggil kalebet tembung sesulih panuduh turunan awujud camboran, amargi kadadosan saking kalih wujud *dasar* ingkang dipunraketaken dados setunggal kanthi dipunraketaken wuwuhan awujud ater-ater (sa-) satemah saged mujudaken tembung sesulih panuduh enggal ingkang dipunwastani tembung sesulih panuduh camboran. Dados wujud tembung sesulih panuduh “ewa samono” menika kadadosan kanthi ngewahi tembung kados ing ngandhap menika.

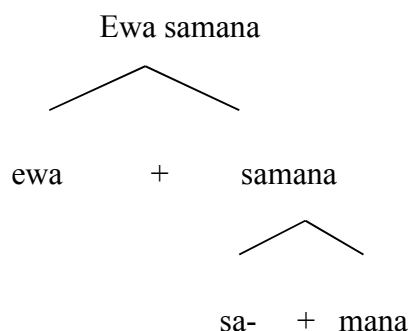
Tembung sesulih panuduh “ewa samono” kalebet jinising tembung sesulih panuduh ukuran ingkang sesambetan kaliyan tebih antawisipun pamicara kaliyan wekdal ingkang dipunacu. Tembung “ewa samono” minangka tembung sesulih panuduh ingkang ngandharaken tembung katrangan.

Tembung sesulih panuduh “ewa samono” gadhah teges nuduhaken sawijining ukuran ingkang sesambetan kaliyan tebih antawisipun pamicara kaliyan wekdal ingkang dipunacu kanthi *jarak* radi tebih kaliyan pamicara. Pramila, tembung sesulih panuduh “ewa samono” kalebet tembung sesulih panuduh turunan ing jinising tembung sesulih panuduh ukuran kanthi jarak radi tebih kaliyan pamicara.

- (44) **Ewa semana** isih kober nguncalake adoh clana sing sesuk dienggo ‘parade’ ngormati wiyosane Ratu Wilhelmina kuwi, supaya ora teles kena wutahan banyu pengaron. (J/ 95/ P745/ K5)

Saking ukara ing nginggil saged dipuntingali bilih tembung “ewa samana” kalebet tembung sesulih panuduh. Tembung “ewa samana” kalebet tembung sesulih panuduh amargi minangka sesulih utawi nuduhaken sawijining ukuran tartamtu.

Tembung sesulih panuduh “ewa samana” ing nginggil kalebet tembung sesulih panuduh turunan awujud camboran, amargi kadadosan saking kalih wujud *dasar* ingkang dipunraketaken dados setunggal kanthi dipunraketaken wuwuhan awujud ater-ater (sa-) satemah saged mujudaken tembung sesulih panuduh enggal ingkang dipunwastani tembung sesulih panuduh camboran. Dados wujud tembung sesulih panuduh “ewa samana” menika kadadosan kanthi ngewahi tembung kados ing ngandhap menika.

Tembung sesulih panuduh “ewa samana” kalebet jinising tembung sesulih panuduh ukuran amargi sesambetan kaliyan tebih antawisipun pamicara kaliyan wekdal ingkang dipunacu. Tembung “ewa samana” minangka tembung sesulih panuduh ingkang ngandharaken tembung katrangan.

Tembung sesulih panuduh “ewa samana” gadhah teges nuduhaken sawijining ukuran ingkang sesambetan kaliyan tebih antawisipun pamicara kaliyan wekdal ingkang dipunacu kanthi *jarak* cepak tebih kaliyan pamicara. Pramila, tembung sesulih panuduh “ewa samana” kalebet tembung sesulih panuduh turunan ing jinising tembung sesulih panuduh ukuran kanthi jarak cepak tebih kaliyan wekdal ingkang pamicara.

BAB V **PANUTUP**

A. Dudutan

Adedhasar asiling panaliten saha pirembaganipun babagan tembung sesulih panuduh ing *Novel Gemini* anggitanipun Suparto Brata saged dipunpendhet dudutan. Dudutanipun panaliten menika saged dipunringkes kados ing ngandhap menika.

1. Wujud tembung sesulih panuduh ing *Novel Gemini* anggitanipun Suparto Brata menika wonten kalih warni inggih menika tembung sesulih panuduh awujud dhasar saha *turunan*. Tembung sesulih panuduh awujud turunan saged kaperang dados tiga inggih menika tembung sesulih awujud andhahan, tembung sesulih awujud rangkep, saha tembung sesulih awujud camboran. Sedaya wujud tembung sesulih panuduh ing nginggil menika saged kapanggihaken ing *Novel Gemini* anggitanipun Suparto Brata amargi novel menika kalebet satunggaling karya sastra ingkang ngginakaken basa Jawi kanthi wujud tetembungan ingkang mawarni-warni.

2. Jinising tembung sesulih panuduh ingkang kapanggihaken ing *Novel Gemini* anggitanipun Suparto Brata menika wonten gangsal antawisipun inggih menika tembung sesulih panuduh lumrah, panuduh papan, panuduh bab, panuduh wekdal, saha tembung sesulih panuduh ukuran. Sedaya jinising tembung sesulih panuduh saged kapanggihaken ing *Novel Gemini* anggitanipun Suparto Brata amargi novel menika ngandharaken bab ingkang mawarni-warni.

3. Tegesing tembung sesulih panuduh ing *Novel Gemini* anggitanipun Suparto Brata menika sesambetan antawisipun jarak pamicara anggenipun pawicantenan inggih menika saged kanthi *jarak* caket, radi caket, radi tebih menapa dene cekap tebih. Sedaya tegesing tembung sesulih panuduh saged kapanggihaken ing *Novel Gemini* anggitanipun Suparto Brata amargi novel menika awujud cariyos ingkang ngemot pawicantenan gumantung ancasing saha kahananing pawicantenan.

B. Implikasi

Pirembagan wonten ing panaliten menika babagan tembung sesulih panuduh wonten ing novel *Gemini* anggitanipun Suparto Brata. Panaliten menika gadhah asil wujud, jinis saha tegesipun tembung sesulih panuduh ingkang kapanggihaken wonten ing novel menika. Asiling panaliten ngengingi tembung sesulih panuduh menika dipunpangajab saged mbiyantu para pangangge basa Jawi saha masarakat Jawi mliginipun para mahasiswa Pendidikan Bahasa Jawa ingkang gadhah pepenginan gladhen ngronce tetembungan saengga mujudaken tembung ingkang trep saha runtut. Asiling panaliten menika ugi saged mbiyantu wonten ing piwulangan babagan tembung sesulih panuduh kangge siswa SD, SMP, saha SMA. Panaliten menika ugi saged dados *referensi* kangge panaliten salajengipun ingkang gayut kaliyan bab tembung sesulih panuduh.

C. Pamrayogi

Panaliten babagan tembung sesulih panuduh ing *Novel Gemini* anggitanipun Suparto Brata menika manggihaken maneka warni tembung sesulih panuduh. Bab menika saged katingal saking panganggening tembung sesulih panuduh ingkang awujud dhasar saha *turunan*.

Adedhasar asiling panaliten saha dudutanipun ingkang sampun kaandharaken ing nginggil, panaliti badhe suka pamrayogi. Pamrayoginipun inggih menika supados katindakaken panaliten salajengipun ingkang ngrembag maneka warni tembung sesulih panuduh ing babagan sanesipun, mliginipun *produktivitas* anggenipun ngginakaken tembung sesulih panuduh ing *Novel Gemini* anggitanipun Suparto Brata.

KAPUSTAKAN

- Antunsuhono. 1956. *Paramasastra Djawa I*. Yogyakarta: Hien Hoo Sing.
- , 1960. *Paramasastra Djawa II*. Yogyakarta: Hien Hoo Sing.
- Brata, Suparto. 2012. *Jemini*. Yogyakarta: Narasi.
- Chaer, Abdul. 1994. *Gramatika Bahasa Indonesia*. Jakarta: Rineka Cipta.
- Herawati, dkk. 1995. *Nomina, Pronomina, dan Numeralia dalam Bahasa Jawa*. Jakarta: Pusat Pembinaan dan Pengembangan Bahasa Departemen Pendidikan dan Kebudayaan.
- Keraf, Gorys. 1980. *Tata Bahasa Indonesia*. Ende-Flores: Nusa Indah.
- Kridalaksana, Harimurti. 2005. *Kelas Kata dalam Bahasa Indonesia*. Jakarta: Gramedia Pustaka Utama.
- Moeliono, Anton. 1988. *Tata Bahasa Baku Bahasa Indonesia*. Jakarta: Balai Pustaka.
- Muhammad. 2011. *Metode Penelitian Bahasa*. Yogyakarta: Carasvatibooks.
- Mulyana. 2011. *Morfologi Bahasa Jawa*. Yogyakarta : Kanwa Publisher.
- Nurhayati, Endang. 2001. *Morfologi Bahasa Jawa*. Tidak diterbitkan.
- Nurhayati, dan Siti Mulyani. 2006. *Linguistik Bahasa Jawa: Kajian Fonologi, Morfologi, Sintaksis, dan Semantik*. Yogyakarta: Bagaskara.
- Parera, Jos Daniel. 2007. *Morfologi Bahasa*. Jakarta: Gramedia Pustaka.
- Poerwadarminta, W. J. S. 1939. *Baoesastra Djawa*. Batavia: J. B. Wolters -Groningen.
- Ramlan. 1997. *Morfologi Suatu Tinjauan Deskriptif*. Yogyakarta: Karyono.
- Sasangka, Sry Satriya Tjatur Wisnu. 2001. *Paramasastra Gagrag Anyar Basa Jawa*. Jakarta : Paramalingua.

- Setiyadi, Bambang. 2006. *Metode Penelitian untuk Pengajaran Bahasa Asing Pendekatan Kuantitatif dan Kualitatif*. Yogyakarta: Graha Ilmu.
- Soeparno. 2003. *Dasar-dasar Linguistik*. Yogyakarta: Mitra Gama Widya.
- Sudaryanto. 1986. *Metode Linguistik Bagian Pertama Ke Arah Memahami Metode Linguistik*. Yogyakarta: Gadjah Mada University Press.
- , 1991. *Tata Bahasa Baku Bahasa Jawa*. Yogyakarta: Duta Wacana University Press.
- Tarigan, Henry Guntur. 1985. *Pengajaran Morfologi*. Bandung: Angkasa.
- Tim Tugas Akhir Skripsi Fakultas. 2013. *Panduan Tugas Akhir*. Yogyakarta: FBS UNY.
- Tim Tugas Akhir Skripsi Jurusan. 2012. *Suplemen Panduan Penulisan Tugas Akhir Skripsi*. Yogyakarta: Jurusan Pendidikan Bahasa Daerah FBS UNY.
- Verhaar, J.W.M. 2006. *Asas-Asas Linguistik Umum*. Yogyakarta: Gadjah Mada University Press.
- Wedhawati, dkk. 2006. *Tata Bahasa Jawa Mutakhir*. Yogyakarta: Kanisius.

LAMPIRAN

Tabel 3. Analisis Data

No.	Data saha Sumber Data	Wujud				Jinis					Teges	Katrangan
		Da sar	Turunan			PL	PP	PB	PW	PU		
			Af	UI	Mj							
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1.	Kebule nggembuleng, liwat ndhuwur lan ngisor endhas-endhasan kang ireng kuwi . (Je/ 1/ P1/ K2)	√				√					Nuduhaken sawijining substansi inggih menika endhas-endhasan ingkang ireng kanthi jarak radi tebih kaliyan pamicara.	Wujud: dasar, amargi kadadosan saking satunggal morfem. Jinis: lumrah, amargi sesambetan antawisipun pamicara kaliyan substansi ingkang dipunacu inggih menika endhas-endhasan kang ireng. Teges: nuduhaken sawijining substansi inggih menika endhas-endhasan ingkang ireng kanthi jarak radi tebih kaliyan pamicara.
2.	Jemini nyawang lakune trem kuwi nganti menggok ing pengkolan, wasana ora katon. (Je/ 1/ P1/ K3)	√				√					Nuduhaken sawijining substansi inggih menika lakune trem kanthi jarak	Wujud: dasar, amargi kadadosan saking satunggal morfem. Jinis: lumrah, amargi sesambetan

Tabel salajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
											radi tebih kaliyan pamicara.	antawisipun pamicara kaliyan substansi ingkang dipunacu inggih menika lakunipun trem. Teges: nuduhaken sawijining substansi inggih menika lakunipun trem kanthi jarak radi tebih kaliyan pamicara.
3.	“Jus-jus-jus,dhek-dhek...!” Wirama dhek-dhek ajeg kuwi disebutake minangka wirama unine rodha wesi sing saben-saben mlindhes sambungan rel sepur. (Je/ 1/ P1/ K8)	√				√					Nuduhaken sawijining substansi inggih menika wirama dhek-dhek ingkang ajeg kanthi jarak radi tebih kaliyan pamicara.	Wujud: dasar, amargi kadadosan saking satunggal morfem Jinis: lumrah, amargi sesambetan antawisipun pamicara kaliyan substansi ingkang dipunacu inggih menika wirama dhek-dhek ingkang ajeg. Teges: nuduhaken sawijining substansi inggih menika wirama dhek-dhek ingkang ajeg kanthi jarak radi tebih kaliyan pamicara.

Tabel salajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
4.	Dhuwit dipindhah ing tangan kiwa dhisik , banjur panudinge sing mau diidoni maneh, idune dileletake menyang sikil sing tatu. (Je/ 1/ P1/ K14)	√							√		Nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi jarak cekap tebih kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.	Wujud: dasar, amargi kadadosan saking setunggal morfem. Jinis: wekdal, amargi minangka sesambetan kaliyan titik wekdal tartamtu. Teges: nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi jarak cekap tebih kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.
5.	Dhuwit dipindhah ing tangan kiwa dhisik, banjur panudinge sing mau diidoni maneh, idune dileletake menyang sikil sing tatu. (Je/ 1/ P1/ K14)	√							√		Nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi jarak radi caket kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.	Wujud: dasar, amargi kadadosan saking setunggal morfem. Jinis: wekdal, amargi minangka sesambetan kaliyan titik wekdal tartamtu. Teges: nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi jarak radi caket kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.

Tabel salajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
6.	Eh, ana stambul ! Kae , sisih kana. (Je/ 1/ P3/ K2)	√				√					Nuduhaken sawijining substansi inggih menika stambul kanthi jarak tebih kaliyan pamicara.	Wujud:dasar, amargi kadadosan saking setunggal morfem. Jinis: lumrah, amargi minangka sesambetan antawisipun pamicara kaliyan substansi ingkang dipunacu inggih menika stambul. Teges: nuduhaken sawijining substansi inggih menika stambul kanthi jarak tebih kaliyan pamicara.
7.	Eh, ana stambul ! Kae, sisih kana . (Je/ 1/ P3/ K2)	√					√				Nuduhaken sawijining papan inggih menika papan wontenipun stambul kanthi jarak tebih kaliyan pamicara.	Wujud: dasar, amargi kadadosan saking setunggal morfem. Jinis: papan, amargi minangka sesambetan kaliyan papan tartamtu inggih menika papan wontenipun stambul. Teges: nuduhaken sawijining papan inggih menika papan wontenipun stambul kanthi

Tabel salajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
												jarak tebih kaliyan pamicara.
8.	Eh ana sing mlayu-mlayu mrana parane. (Je/ 2/ P3/ K4)		√				√				<p>Nuduhaken papan ingkang dipuntuju inggih menika papan ingkang</p> <p>kangge mlayu-mlayu kanthi jarak cekap tebih kaliyan pamicara.</p>	<p>Wujud: turunan awujud andhahan, amargi kadadosan saking tembung lingga “rana” ingkang pikantuk wuwuhan awujud ater-ater (N-). Mrana m- + rana Jinis: papan, amargi minangka sesambetan kaliyan papan ingkang dipuntuju. (dinamis) Teges: nuduhaken papan ingkang dipuntuju inggih menika papan ingkang ancasipun kangge mlayu-mlayu kanthi jarak cekap tebih kaliyan pamicara.</p>
9.	Dheweke nrobos wae ing selane wong-wong sing luwih dhisik ngrubung. (Je/ 2/ P3/ K6)	√							√		<p>Nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi jarak cekap tebih kaliyan</p>	<p>Wujud: dasar, amargi kadadosan saking satunggal morfem Jinis: wekdal, amargi</p>

Tabel saklajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
											wekdal ingkang sampun kalampahan.	minangka sesambetan kaliyan titik wekdal tartamtu. Teges: nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi jarak cepak tebih kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.
10.	Ana nonik-nonik Landa neng sisih kana . (Je/ 2/ P10/ K5)	√					√				Nuduhaken sawijining papan inggih menika papan wontenipun nonik-nonik Landa kanthi jarak tebih kaliyan pamicara.	Wujud: dasar, amargi kadadosan saking satunggal morfem. Jinis: papan, amargi minangka sesambetan kaliyan papan tartamtu inggih menika papan wontenipun nonik-nonik Landa. Teges: nuduhaken sawijining papan inggih menika papan wontenipun nonik-nonik Landa kanthi jarak tebih kaliyan pamicara.
11.	Ika lak nonik. (Je/ 3/ P12/ K1)	√					√				Nuduhaken sawijining substansi inggih menika nonik	Wujud: dasar, amargi kadadosan saking satunggal morfem. Jinis: lumrah, amargi

Tabel salajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
											kanthi jarak tebih kaliyan pamicara.	sesambetan antawisipun pamicara kaliyan substansi ingkang dipunacu inggih menika nonik. Teges: nuduhaken sawijining substansi inggih menika nonik kanthi jarak tebih kaliyan pamicara.
12.	Dina Minggu, ing Stadstuin kono adate sok ana <i>matinée</i> , pesta dhansah utawa tontonan sing diadani ing wayah awan. (Je/ 3/ P15/ K1)	√					√				Nuduhaken sawijining papan inggih Stadstuin kanthi jarak radi tebih kaliyan pamicara.	Wujud: dasar, amargi kadadosan saking satunggal morfem. Jinis: papan, amargi minangka sesambetan kaliyan papan tartamtu inggih menika Stadstuin. Teges: nuduhaken sawijining papan inggih Stadstuin kanthi jarak radi tebih kaliyan pamicara.
13.	Maklum, neng tangsi, mangsak, cuci-cuci lan mepe-mepe, dadi siji neng panggonan kang wis sumediya ing kono . (Je/ 4/ P22/ K6)	√					√				Nuduhaken sawijining papan inggih menika tangsi kanthi jarak radi tebih kaliyan pamicara.	Wujud: dasar, amargi kadadosan saking satunggal morfem. Jinis: papan, amargi minangka sesambetan kaliyan papan tartamtu

Tabel salajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
												inggih menika tangsi. Teges: nuduhaken sawijining papan inggih menika tangsi kanthi jarak radi tebih kaliyan pamicara.
14.	La kok awan ngenthang-enthang ngene lagi balik! (Je/ 4/ P23/ K6)		√					√			Nuduhaken sawijining bab inggih menika awan ingkang ngenthang-enthang, kanthi jarak caket kaliyan pamicara.	Wujud: dasar, amargi kadadosan saking satunggal morfem. Jinis : bab, amargi minangka sesambetan antawisipun pamicara kaliyan bab ingkang dipunacu inggih menika awan ingkang ngenthang-enthang. Teges: nuduhaken sawijining bab inggih menika awan ingkang ngenthang-enthang, kanthi jarak caket kaliyan pamicara.
15.	Mblayang nyang endi wae kowe mau , heh?! (Je/ 4/ P23/ K7)	√							√		Nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi jarak radi caket kaliyan wekdal ingkang	Wujud: dasar, amargi kadadosan saking setunggal morfem. Jinis: wekdal, amargi minangka sesambetan kaliyan titik wekdal tartamtu.

Tabel saklajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
											sampun kalampahan.	Teges: nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi jarak radi caket kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.
16.	“Nontok makne Raji diasap parut mbarek Yu Ngadinem, ngono! ” (Je/ 5/ P27/ K1)		√					√			Nuduhaken sawijining bab inggih menika mriksani makne Raji ingkang dipunasap parut kaliyan Yu Ngadinem.kanthi jarak radi tebih kaliyan pamicara.	Wujud: dasar, amargi kadadosan saking setunggal morfem. Jinis : bab, amargi minangka sesambetan antawisipun pamicara kaliyan bab ingkang dipunacu inggih menika mriksani makne Raji ingkang dipunasap parut kaliyan Yu Ngadinem. Teges: nuduhaken sawijining bab inggih menika mriksani makne Raji ingkang dipunasap parut kaliyan Yu Ngadinem.kanthi jarak radi tebih kaliyan pamicara.
17.	Saiki jajan maneh?! (Je/ 5/ P34/ K4)	√							√		Nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi jarak caket	Wujud: dasar, amargi kadadosan saking setunggal morfem.

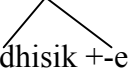
Tabel saklajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
											kaliyan wekdal ingkang badhe kalampahan.	Jinis: wekdal, amargi sesambetan kaliyan titik wekdal tartamtu. Teges: nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi jarak caket kaliyan wekdal ingkang badhe kalampahan.
18.	Sing akeh-akeh, wong sing manggon ing tangsi kono asal saka Jawa Tengah. (Je/ 6/ P43/ K1)	√					√				Nuduhaken sawijining papan inggih menika tangsi kanthi jarak radi tebih kaliyan pamicara.	Wujud: dasar, amargi kadadosan saking setunggal morfem. Jinis: papan, amargi minangka sesambetan kaliyan papan tartamtu inggih menika tangsi. Teges: nuduhaken sawijining papan inggih menika tangsi kanthi jarak radi tebih kaliyan pamicara.
19.	Nanging wong adhike ya akeh, karepku ki ya melu ewang-ewang neng pawon, rak ngono . (Je/ 6/ P51/ K2)		√					√			Nuduhaken sawijining bab inggih menika bab mbiyantu wonten pawon kanthi jarak radi tebih kaliyan pamicara.	Wujud: dasar, amargi kadadosan saking setunggal morfem. Jinis : bab, amargi minangka sesambetan antawisipun pamicara kaliyan bab ingkang dipunacu inggih

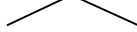
Tabel salajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
												menika bab mbiyantu wonten pawon. Teges: nuduhaken sawijining bab inggih menika bab mbiyantu wonten pawon kanthi jarak radi tebih kaliyan pamicara.
20.	Srundenge wingi nggih teksih, kok, Lik. (Je/ 7/ P52/ K2)	√							√		Nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi jarak radi tebih kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.	Wujud: dasar, amargi kaadosan saking setunggal morfem. Jinis: wekdal, amargi minangka sesambetan kaliyan titik wekdal tartamtu. Teges: nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi jarak radi tebih kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.
21.	Dhisike nggih mung seneng dolanan gatheng napa bekelan ngoten teng plesteran lojine Den Sutras mrika. (Je/ 7/ P56/ K2)		√						√		Nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi jarak cepak tebih kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.	Wujud: turunan awujud andhahan, amargi kadadosan saking tembung lingga “dhisik” ingkang pikantuk wuwuhan awujud panambang (-e).

Tabel saklajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
											menika mendhet es lilin kanthi jarak radi tebih kaliyan pamicara.	<p>Dhisike</p> <p>dhisik +-e</p> <p>Jinis: wekdal, amargi minangka sesambetan kaliyan titik wekdal tartamtu. Teges: nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi jarak cekap tebih kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.</p>
22.	La sing kok enggo tuku es lilin mau apa? (Je/ 9/ P78/ K2)	√							√		Nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi jarak radi caket kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.	<p>Wujud: dasar, amargi kadadosan saking setunggal morfem.</p> <p>Jinis: wekdal, amargi minangka sesambetan kaliyan titik wekdal tartamtu. Teges: nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi jarak radi caket kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.</p>
23.	La sing kok enggo tuku es lilin mau apa? “ Iku lak wis dhèk mau	√				√					Nuduhaken sawijining substansi inggih	<p>Wujud: dasar, amargi kadadosan saking setunggal morfem.</p>

Tabel salajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
	banget ika, lak-an!”(Je/ 9/ P79/ K1)											Jinis: lumrah, amargi minangka sesambetan antawisipun pamicara kaliyan substansi ingkang dipunacu inggih menika mundhut es lilin. Teges: nuduhaken sawijining substansi inggih menika mendhet es lilin kanthi jarak radi tebih kaliyan pamicara.
24.	La sing kok enggo tuku es lilin mau apa? “Iku lak wis dhek mau banget ika, lak-an!”(Je/ 9/ P79/ K1)				√				√		Nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi jarak radi caket kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.	Wujud: turunan awujud camboran, amargi kadadosan saking kalih morfem asal ingkang dipunraketaken dados setunggal satemah saged mujudaken tembung sesulih panuduh enggal ingkang dipunwastani tembung sesulih panuduh camboran. dhek mau dhek + mau Jinis: wekdal, amargi minangka sesambetan

Tabel salajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
												kaliyan titik wekdal tartamtu. Teges: nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi jarak radi caket kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.
25.	Takpenthung kowe mengko! (Je/ 9/ P84/ K3)		√						√		Nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi jarak radi caket kaliyan wekdal ingkang badhe kalampahan.	Wujud: turunan awujud andhahan, amargi kadadosan saking tembung lingga “engko” ingkang pikantuk wuwuhan awujud ater-ater (N-). mengko m- + engko Jinis: wekdal, amargi minangka sesambetan kaliyan titik wekdal tartamtu. Teges: nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi jarak radi caket kaliyan wekdal ingkang badhe kalampahan.
26.	Kuwi jarikmu reged! (Je/ 9/ P84/ 4)	√				√						Wujud: dasar, amargi kadadosan saking setunggal morfem.

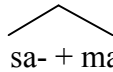
Tabel saklajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
											Nuduhaken sawijining substansi inggih menika jarak kanthi jarak radi tebih kaliyan pamicara.	Jinis: lumrah, amargi minangka sesambetan antawisipun pamicara kaliyan substansi ingkang dipunacu inggih menika jarak. Teges: nuduhaken sawijining substansi inggih menika jarak kanthi jarak radi tebih kaliyan pamicara.
27.	Jemini kae pancen cah wareg gebuk, kurang mangane. (Je/ 10/ P92/ K2)	√				√					Nuduhaken sawijining substansi inggih menika Jemini kanthi jarak tebih kaliyan pamicara.	Wujud: dasar, amargi kadadosan saking setunggal morfem. Jinis: lumrah, amargi minangka sesambetan antawisipun pamicara kaliyan substansi ingkang dipunacu inggih menika Jemini. Teges: nuduhaken sawijining substansi inggih menika Jemini kanthi jarak tebih kaliyan pamicara.
28.	Nanging wiwit jaka nganti anak-anak pira wae,	√								√	Nuduhaken ukuran bayaran kanthi	Wujud: turunan awujud andhahan, amargi kadadosan

Tabel saklajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
	bayarane ya ajeg samono . (Je/ 11/ P97/ K13)										jarak radi tebih kaliyan ingkang dipun tuduhaken pamicara.	saking tembung lingga “mono” ingkang pikantuk wuwuhan awujud ater-ater (sa-). Samono └─┬─ sa- + mono Jinis: ukuran, amargi sesambetan kaliyan ukuran inggih menika ngandharaken bayaran. Teges: nuduhaken ukuran bayaran kanthi jarak radi tebih kaliyan ingkang dipun tuduhaken pamicara.
29.	Wak Talib biyene iya serdhadhu kumpeni. (Je/ 12/ P106/ K1)		√						√		Nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi jarak cekap tebih kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.	Wujud: turunan awujud andhahan, amargi kadadosan saking tembung lingga “biyen” ingkang pikantuk wuwuhan awujud panambang (-e) biyene └─┬─ biyen + -e Jinis: wekdal, amargi

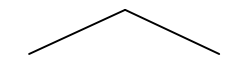
Tabel salajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
												minangka sesambetan kaliyan titik wekdal tartamtu. Teges: nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi jarak radi tebih kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.
30.	Lan kanggone Gemini, nalika samana isih umur pitung taunan, urip ing Salatiga kuwi dadi kenangan sing endah. (Je/ 13/ P107/ K1)	√								√	Nuduhaken sawijining ukuran ingkang sesambetan kaliyan tebih antawisipun pamicara kaliyan wekdal ingkang dipunacu kanthi jarak tebih kaliyan pamicara	Wujud: turunan awujud andhahan, amargi kadadosan saking tembung lingga “mana” ingkang pikantuk wuwuhan awujud ater-ater (sa-). Samana sa- + mana Jinis: ukuran, amargi sesambetan kaliyan tebih antawisipun pamicara kaliyan wekdal ingkang dipunacu. Teges: nuduhaken sawijining ukuran ingkang sesambetan kaliyan tebih antawisipun pamicara kaliyan wekdal.

Tabel saklajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
												ingkang dipunacu kanthi jarak tebih kaliyan pamicara
31.	Lan kanggone Jemini, nalika samana isih umur pitung taunan, urip ing Salatiga kuwi dadi kenangan sing endah. (Je/ 13/ P107/ K1)	√				√					Nuduhaken sawijining substansi inggih menika Salatiga kanthi jarak radi tebih kaliyan pamicara.	Wujud: dasar, amargi kadadosan saking satunggal morfem. Jinis: lumrah, amargi minangka sesambetan antawisipun pamicara kaliyan substansi ingkang dipunacu inggih menika Salatiga. Teges: nuduhaken sawijining substansi inggih menika Salatiga kanthi jarak radi tebih kaliyan pamicara.
32.	Wiwit ngarepake pensiun iki Wak Talib nyambi dadi tukang cukur, mlebu tangsi nyukuri para prajurit gentenan. (Je/ 13/ P108/ K2)	√				√					Nuduhaken sawijining substansi inggih menika pensiun kanthi jarak caket kaliyan pamicara.	Wujud: dasar, amargi kadadosan saking setunggal morfem. Jinis: lumrah, amargi minangka sesambetan antawisipun pamicara kaliyan substansi ingkang dipunacu inggih menika pensiun.

Tabel salajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
												Teges: nuduhaken sawijining substansi inggih menika pensiun kanthi jarak caket kaliyan pamicara.
33.	Nalika nyadhong bagean daging jaran, jarene Wak Talib wadon, Jemini wis mulih mau-mau . (Je/ 14/ P117/ K3)			√					√		Nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi jarak radi caket kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.	<p>Wujud: turunan awujud rangkep dwilingga tanpa wuwuhan, amargi kadadosan saking tembung lingga “mau” ingkang dipunrangkep wetah.</p> <p>Mau-mau</p> <p>rangkep + mau</p> <p>Jinis: wekdal, amargi minangka sesambetan kaliyan titik wekdal tartamtu.</p> <p>Teges: nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi jarak radi caket kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.</p>
34.	Wiwit asar mau adate Kolah kono rame. (Je/ 15/ P126/ K7)	√							√		Nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi jarak radi	Wujud: dasar, amargi kadadosan saking setunggal morfem.

Tabel salajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
											caket kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.	Jinis: wekdal, amargi minangka sesambetan kaliyan titik wekdal tartamtu. Teges: nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi jarak radi caket kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.
35.	Wiwit asar mau adate kolah kono rame. (Je/ 15/ P126/ K7)	√					√				Nuduhaken sawijining papan inggih menika kolah kanthi jarak radi tebih kaliyan pamicara.	Wujud: dasar, amargi kadadosan saking setunggal morfem. Jinis: papan, amargi minangka sesambetan kaliyan papan tartamtu inggih menika kolah. Teges: nuduhaken sawijining papan inggih menika kolah kanthi jarak radi tebih kaliyan pamicara.
36.	Dadi ya njedhodhog ngono wae. (Je/ 15/ P127/ K4)		√					√			Nuduhaken sawijining bab inggih menika njedhodhog kanthi jarak radi tebih kaliyan pamicara.	Wujud: dasar, amargi kadadosan saking setunggal morfem. Jinis : bab, amargi minangka sesambetan antawisipun pamicara kaliyan bab

Tabel saklajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
												ingkang dipunacu inggih menika njedhodhog. Teges: nuduhaken sawijining bab inggih menika njedhodhog kanthi jarak radi tebih kaliyan pamicara.
37.	Ning sesuk maneh aja golek jalaran. (Je/ 15/ P129/ K2)	√							√		Nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi jarak radi tebih sedinten kaliyan wekdal ingkang badhe kalampahan.	Wujud: dasar, amargi kadadosan saking setunggal morfem. Jinis: wekdal, amargi sesambetan kaliyan titik wekdal tartamtu. Teges: nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi jarak radi tebih sedinten kaliyan wekdal ingkang badhe kalampahan.
38.	Ben, wong galak kaya ngana kae diulihke wae! (Je/ 15/ P129/ K3)		√					√			Nuduhaken sawijining bab inggih menika galak, kanthi jarak tebih kaliyan pamicara.	Wujud: dasar, amargi kadadosan saking setunggal morfem. Jinis : bab, amargi minangka sesambetan antawisipun pamicara kaliyan bab ingkang dipunacu inggih menika galak.

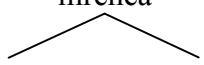
Tabel salajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
												Teges: nuduhaken sawijining bab inggih menika galak, kanthi jarak tebih kaliyan pamicara.
39.	Ben, wong galak kaya ngana kae diulihke wae! (Je/ 15/ P129/ K3)	√				√					Nuduhaken sawijining substansi inggih menika tiyang ingkang galak kanthi jarak tebih kaliyan pamicara.	Wujud: dasar, amargi kadadosan saking setunggal morfem. Jinis: lumrah, amargi minangka sesambetan antawisipun pamicara kaliyan substansi ingkang dipunacu inggih menika tiyang ingkang galak. Teges: nuduhaken sawijining substansi inggih menika tiyang ingkang galak kanthi jarak tebih kaliyan pamicara.
40.	Engko bengi isa kowe mreng? (Je/ 15/ P134/ K3)	√							√		Nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi jarak radi caket kaliyan wekdal ingkang badhe kalampahan	Wujud: dasar, amargi kadadosan saking setunggal morfem. Jinis: wekdal, amargi minangka sesambetan kaliyan titik wekdal tartamtu. Teges: nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi jarak

Tabel salajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
												radi caket kaliyan wekdal ingkang badhe kalampahan.
41.	Engko bengi isa kowe mrène ? (Je/ 15/ P134/ K3)		√				√				Nuduhaken papan ingkang dipuntuju kanthi jarak caket kaliyan pamicara.	<p>Wujud: turunan awujud andhahan, amargi kadadosan saking tembung lingga “rene” ingkang pikantuk wuwuhan awujud ater-ater (N-).</p> <p>Mrène</p> <pre> / \ m- + rene </pre> <p>Jinis: papan, amargi minangka sesambetan kaliyan papan ingkang dipuntuju. (dinamis)</p> <p>Teges: nuduhaken papan ingkang dipuntuju kanthi jarak caket kaliyan pamicara.</p>
42.	Saiki dak mulih dhisik. (Je/ 16/ P140/ K3)	√							√		Nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi jarak caket kaliyan wekdal ingkang badhe kalampahan.	<p>Wujud: dasar, amargi kadadosan saking setunggal morfem.</p> <p>Jinis: wekdal, amargi sesambetan kaliyan titik wekdal tartamtu.</p> <p>Teges: nuduhaken titik</p>

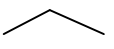
Tabel salajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
												wekdal tartamtu kanthi jarak caket kaliyan wekdal ingkang badhe kalampahan.
43.	Saiki dak mulih dhisik . (Je/ 16/ P140/ K3)	√							√		Nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi jarak cepak tebih kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.	Wujud: dasar, amargi kadadosan saking setunggal morfem. Jinis: wekdal, amargi minangka sesambetan kaliyan titik wekdal tartamtu. Teges: nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi jarak cepak tebih kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.
44.	Sstt, Jem! Mrenea , dakkandhani. (Je/ 17/ P152/ K4)		√				√				Nuduhaken papan ingkang dipuntuju kanthi jarak caket kaliyan pamicara.	Wujud: turunan awujud andhahan kanthi wuwuhan gabung, amargi kadadosan saking tembung lingga “rene” ingkang pikantuk wuwuhan awujud wuwuhan gabung (N-/a). mrenea m-/a + rene

Tabel saklajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
												Jinis: papan, amargi minangka sesambetan kaliyan papan ingkang dipuntuju. (dinamis) Teges: nuduhaken papan ingkang dipuntuju kanthi jarak caket kaliyan pamicara.
45.	Rana , lunga ngadoh, banyune kok regedi ngono! (Je/ 17/ P156/ K3)	√					√				Nuduhaken papan ingkang dipuntuju kanthi jarak cekap tebih kaliyan pamicara.	Wujud: dasar, amargi kadadosan saking setunggal morfem. Jinis: papan, amargi minangka sesambetan kaliyan papan ingkang dipuntuju. (dinamis) Teges: nuduhaken papan ingkang dipuntuju kanthi jarak cekap tebih kaliyan pamicara.
46.	Sesuk antri rangsum, kudu tangi sing isuk! (Je/ 19/ P174/ K2)	√							√		Nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi jarak radi tebih sedinten kaliyan wekdal	Wujud: dasar, amargi kadadosan saking setunggal morfem. Jinis: wekdal, amargi sesambetan kaliyan titik wekdal tartamtu.

Tabel saklajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
											ingkang badhe kalampahan.	Teges: nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi jarak radi tebih sedinten kaliyan wekdal ingkang badhe kalampahan.
47.	Dheweke kelingan nonton Landa dhangsah neng Stadstuin mau esuk. (Je/ 20/ P176/ K7)	√							√		Nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi jarak radi caket kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.	Wujud: dasar, amargi kadadosan saking setunggal morfem. Jinis: wekdal, amargi minangka sesambetan kaliyan titik wekdal tartamtu. Teges: nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi jarak radi caket kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.
48.	“Awas, koën, dak gasak!” ngontog-ontoge atine Jemini nalika samono . (Je/ 20/ P177/ K1)	√								√	Nuduhaken sawijining ukuran ingkang sesambetan kaliyan tebih antawisipun pamicara kaliyan wekdal ingkang dipunacu kanthi	Wujud: turunan awujud andhahan, amargi kadadosan saking tembung lingga “mono” ingkang pikantuk wuwuhan awujud ater-ater (sa-). Samono sa- + mono

Tabel saklajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
											jarak radi tebih kaliyan pamicara.	Jinis: ukuran, amargi sesambetan kaliyan tebih antawisipun pamicara kaliyan wekdal ingkang dipunacu. Teges: nuduhaken sawijining ukuran ingkang sesambetan kaliyan tebih antawisipun pamicara kaliyan wekdal ingkang dipunacu kanthi jarak radi tebih kaliyan pamicara.
49.	Jendhela cedhak lawang kuwi dieling-elingi. (Je/ 21/ P183/ K6)	√				√					Nuduhaken sawijining substansi inggih menika Salatiga kanthi jarak radi tebih kaliyan pamicara.	Wujud: dasar, amargi kadadosan saking setunggal morfem. Jinis: lumrah, amargi minangka sesambetan antawisipun pamicara kaliyan substansi ingkang dipunacu inggih menika jendhela cedhak lawang. Teges: nuduhaken sawijining substansi inggih menika jendhela cedhak lawang kanthi jarak radi tebih

Tabel saklajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
												kaliyan pamicara.
50.	Mesake lo, wong gloyoran kaya ngana . (Je/ 22/ P188/ K3)		√					√			Nuduhaken sawijining bab inggih menika gloyoran, kanthi jarak tebih kaliyan pamicara.	Wujud: dasar, amargi kadadosan saking setunggal morfem. Jinis : bab, amargi minangka sesambetan antawisipun pamicara kaliyan bab ingkang dipunacu inggih menika gloyoran. Teges: nuduhaken sawijining bab inggih menika gloyoran, kanthi jarak tebih kaliyan pamicara.
51.	Kancane sing ngreti bab iki akeh, nanging mesthi wae padha wegah mruput dhisik-dhisikan tangi esuk. (Je/ 22/ P190/ K8)	√					√				Nuduhaken sawijining substansi inggih menika sawijining bab kanthi jarak radi tebih kaliyan pamicara.	Wujud: dasar, amargi kadadosan saking setunggal morfem. Jinis: lumrah, amargi minangka sesambetan antawisipun pamicara kaliyan substansi ingkang dipunacu inggih menika ngengingi sawijining bab. Teges: nuduhaken sawijining substansi inggih menika sawijining bab kanthi jarak

Tabel salajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
												radi tebih kaliyan pamicara.
52.	Kancane sing ngreti bab iki akeh, nanging mesthi wae padha wegah mruput dhisik-dhisikan tangi esuk. (Je/ 22/ P190/ K9)			√					√		Nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi jarak cepak tebih kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.	Wujud: turunan awujud rangkep dwilingga kanthi panambang (-an), amargi kadadosan saking tembung lingga “dhisik” ingkang dipunrangkep wetah saha pikantuk wuwuhan awujud panambang (-an). Dhisik-dhisikan Dwilingga dhisik + -an Jinis: wekdal, amargi minangka sesambetan kaliyan titik wekdal tartamtu. Teges: nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi jarak cepak tebih kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.
53.	Kira-kira mung Jemini sing duwe akal tangi esuk golek codhotan ngono . (Je/ 22/ P190/ K10)		√					√			Nuduhaken sawijining bab inggih menika pados codhotan,	Wujud: dasar, amargi kadadosan saking setunggal morfem. Jinis : bab, amargi minangka

Tabel salajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
											kanthi jarak radi tebih kaliyan pamicara.	sesambetan antawisipun pamicara kaliyan bab ingkang dipunacu inggih menika pados codhotan. Teges: nuduhaken sawijining bab inggih menika pados codhotan, kanthi jarak radi tebih kaliyan pamicara.
54.	Jemini kenal karo wong- wong Kampung Landa kono , sanajan mung kenal weruh, ora tau omong- omongan. (Je/ 23/ P191/ K9)	√					√				Nuduhaken sawijining papan inggih menika Kampung Landa kanthi jarak radi tebih kaliyan pamicara.	Wujud: dasar, amargi kadadosan saking setunggal morfem. Jinis: papan, amargi sesambetan kaliyan papan tartamtu inggih menika Kampung Landa. Teges: nuduhaken sawijining papan inggih menika Kampung Landa kanthi jarak radi tebih kaliyan pamicara.
55.	Babu kuwi teka yen esuk, mulih jam telu awan yen ndara tuwane wis rampung mangan awan. (Je/ 23/	√					√				Nuduhaken sawijining substansi inggih menika babu	Wujud: dasar, amargi awujud tembung lingga. Jinis: lumrah, amargi minangka sesambetan

Tabel saklajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
	P192/ K3)										kanthi jarak radi tebih kaliyan pamicara.	antawisipun pamicara kaliyan substansi ingkang dipunacu inggih menika babu. Teges: nuduhaken sawijining substansi inggih menika babu kanthi jarak radi tebih kaliyan pamicara.
56.	Ing pekarangan mburine paviliyune Den Sutrana ana wite jambu gedhe. Mrono playune Jemini esuk kuwi. (Je/ 24/ P193/ K3)		√				√				Nuduhaken papan ingkang dipuntuju inggih menika pekarangan wingkingipun Den Sutrana kanthi jarak radi tebih kaliyan pamicara.	Wujud: turunan awujud andhahan, amargi kadadosan saking tembung lingga “rono” ingkang pikantuk wuwuhan awujud ater-ater (N-). Mrono m- + rono Jinis: papan, amargi minangka sesambetan kaliyan papan ingkang dipuntuju inggih menika pekarangan wingkingipun Den Sutrana.(dinamis) Teges: nuduhaken papan ingkang dipuntuju inggih

Tabel salajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
												menika pekarangan wingkingipun Den Sutrasi kanthi jarak radi tebih kaliyan pamicara.
57.	Ing pekarangan mburine paviliyune Den Sutrasi ana wite jambu gedhe. Mrono playune Jemini esuk kuwi . (Je/ 24/ P193/ K3)	√				√					Nuduhaken sawijining substansi inggih menika wekdal kanthi jarak radi tebih kaliyan pamicara.	Wujud: dasar, amargi kadadosan saking setunggal morfem. Jinis: lumrah, amargi minangka sesambetan antawisipun pamicara kaliyan substansi ingkang dipunacu inggih menika ngengingi wekdal. Teges: nuduhaken sawijining substansi inggih menika wekdal kanthi jarak radi tebih kaliyan pamicara.
58.	Wingi Siti turon-turon barang neng paturone Den Sutrasi nalika ngenteni sing duwe tunggon. (Je/ 25/ P204/ K2)	√							√		Nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi jarak radi tebih kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.	Wujud: dasar, amargi kadadosan saking setunggal morfem. Jinis: wekdal, amargi minangka sesambetan kaliyan titik wekdal tartamtu. Teges: nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi jarak

Tabel salajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
												radi tebih kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.
59.	Mengko dakwenehi permen soklat. (Je/ 25/ P206/ K1)		√						√		Nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi jarak radi caket kaliyan wekdal ingkang badhe kalampahan	Wujud: turunan awujud andhahan, amargi kadadosan saking tembung lingga “engko” ingkang pikantuk wuwuhan awujud ater-ater (N-). mengko m- + engko Jinis: wekdal, amargi minangka sesambetan kaliyan titik wekdal tartamtu. Teges: nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi jarak radi caket kaliyan wekdal ingkang badhe kalampahan.
60.	Heh, Oom Slompret kuwi! (Je/ 26/ P211/ K1)	√				√					Nuduhaken sawijining substansi inggih menika Oom Slompret kanthi jarak radi tebih	Wujud: dasar, amargi kadadosan saking setunggal morfem. Jinis: lumrah, amargi minangka sesambetan antawisipun pamicara

Tabel saklajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
											kaliyan pamicara.	kaliyan substansi ingkang dipunacu inggih menika Oom Slompret. Teges: nuduhaken sawijining substansi inggih menika Oom Slompret kanthi jarak radi tebih kaliyan pamicara.
61.	Aku kelingan wingi sore dheweke metu nganggo klambi putih pantolan biru kaya ngono. (Je/ 26/ P211/ K2)	√							√		Nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi jarak radi tebih kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.	Wujud: dasar, amargi kadadosan saking setunggal morfem. Jinis: wekdal, amargi minangka sesambetan kaliyan titik wekdal tartamtu. Teges: nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi jarak radi tebih kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.
62.	Aku kelingan wingi sore dheweke metu nganggo klambi putih pantolan biru kaya ngono . (Je/ 26/ P211/ K2)		√					√			Nuduhaken sawijining bab inggih menika ngginakaken klambi putih pantolan biru, kanthi jarak radi	Wujud: dasar, amargi kadadosan saking setunggal morfem. Jinis : bab, amargi minangka sesambetan antawisipun pamicara kaliyan bab ingkang dipunacu inggih

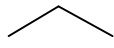
Tabel saklajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
											tebih kaliyan pamicara.	menika ngginakaken klambi putih pantolan biru. Teges: nuduhaken sawijining bab inggih menika ngginakaken klambi putih pantolan biru, kanthi jarak radi tebih kaliyan pamicara.
63.	Saiki weruh lan mbayangake gelut rangkulan kang kaya mengkono, Jemini pikirane goreng kumrungsung kebak pitakonan, tap-tapan atine. (Je/ 28/ P224/ K8)										Nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi jarak caket kaliyan wekdal ingkang badhe kalampahan.	Wujud: dasar, amargi kadadosan saking setunggal morfem. Jinis: wekdal, amargi sesambetan kaliyan titik wekdal tartamtu. Teges: nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi jarak caket kaliyan wekdal ingkang badhe kalampahan.
64.	Nanging dhek samana aku mokalake, mongsok Oom Slompret mendem. (Je/ 32/ P257/ K2)				√					√	Nuduhaken sawijining ukuran ingkang sesambetan kaliyan tebih antawisipun pamicara kaliyan wekdal ingkang	Wujud: turunan awujud camboran, amargi kadadosan saking kalih wujud <i>dasar</i> ingkang dipunraketaken dados setunggal kanthi dipunraketati wuwuhan awujud ater-ater (sa-) satemah saged mujudaken

Tabel saklajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
											dipunacu kanthi jarak tebih kaliyan pamicara.	<p>tembung sesulih panuduh enggal ingkang dipunwastani tembung sesulih panuduh camboran.</p> <p>Dhek samana</p> <p style="text-align: center;"> </p> <p>Jinis: ukuran, amargi sesambetan kaliyan tebih antawisipun pamicara kaliyan wekdal ingkang dipunacu.</p> <p>Teges: nuduhaken sawijining ukuran ingkang sesambetan kaliyan tebih antawisipun pamicara kaliyan wekdal ingkang dipunacu kanthi jarak tebih kaliyan pamicara.</p>
65.	Wis bengi, kok, watara jam sewelas, isih ana ngarep gedhong komidhi Blawuran kana! (Je/ 32/ P257/ K2)	√					√				Nuduhaken sawijining papan inggih menika gedhong komidhi Blawuran kanthi	<p>Wujud: dasar, amargi kadadosan saking setunggal morfem.</p> <p>Jinis: papan, amargi minangka sesambetan</p>

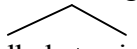
Tabel saklajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
											jarak tebih kaliyan pamicara.	kaliyan papan tartamtu inggih menika gedhong komidhi Blawuran. Teges: nuduhaken sawijining papan inggih menika gedhong komidhi Blawuran kanthi jarak tebih kaliyan pamicara.
66.	Nalika samana , keluwarga sing padha nggenteni giliran madhahi rangsum ora adoh saka panggonane Pak Wagiman, mula apa rembuge ya keprungu. (Je/ 32/ P259/ K3)	√								√	Nuduhaken sawijining ukuran ingkang sesambetan kaliyan tebih antawisipun pamicara kaliyan wekdal ingkang dipunacu kanthi jarak tebih kaliyan pamicara.	Wujud: turunan awujud andhahan, amargi kadadosan saking tembung lingga “mana” ingkang pikantuk wuwuhan awujud ater-ater (sa-). Samana sa- + mana Jinis: ukuran, amargi sesambetan kaliyan tebih antawisipun pamicara kaliyan wekdal ingkang dipunacu. Teges: nuduhaken sawijining ukuran ingkang sesambetan kaliyan tebih antawisipun

Tabel saklajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
											kaliyan pamicara.	pamicara kaliyan wekdal ingkang dipunacu kanthi jarak tebih kaliyan pamicara. Jinis: lumrah, amargi minangka sesambetan antawisipun pamicara kaliyan substansi ingkang dipunacu inggih menika wekdal. Teges: nuduhaken sawijining substansi inggih menika wedal kanthi jarak caket kaliyan pamicara.
67.	Dhek wingi aku rak nonton komidhi sorot karo Likmu.” (Je/ 36/ P294/ K4)				√				√		Nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi jarak radi tebih kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.	Wujud: turunan awujud camboran, amargi kadadosan saking kalih morfem asal ingkang dipunraketaken dados setunggal satemah saged mujudaken tembung sesulih panuduh enggal ingkang dipunwastani tembung sesulih panuduh camboran.

Tabel saklajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
												<p>Dhek wingi</p> <p>dhek + wingi Jinis: wekdal, amargi minangka sesambetan kaliyan titik wekdal tartamtu. Teges: nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi jarak radi tebih kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.</p>
68.	Jare arep dimunci Den Sutr ^{as} , wingi kae?” pitakone Wagiman wadon. (Je/ 37/ P309/ K5)	√							√		Nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi jarak radi tebih kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.	Wujud: dasar, amargi kadadosan saking setunggal morfem. Jinis: wekdal, amargi minangka sesambetan kaliyan titik wekdal tartamtu. Teges: nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi jarak radi tebih kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.
69.	Jare arep dimunci Den Sutr ^{as} , wingi kae ?” pitakone Wagiman wadon.	√				√					Nuduhaken sawijining substansi inggih	Wujud: dasar, amargi kadadosan saking setunggal morfem.

Tabel saklajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
	(Je/ 37/ P309/ K5)										menika wekdal kanthi jarak tebih kaliyan pamicara.	Jinis: lumrah, amargi minangka sesambetan antawisipun pamicara kaliyan substansi ingkang dipunacu inggih menika wekdal. Teges: nuduhaken sawijining substansi inggih menika wekdal kanthi jarak tebih kaliyan pamicara.
70.	Ngene-ngenea ya mesthi dibancaki barang. (Je/ 45/ P386/ K4)			√				√			Nuduhaken sawijining bab, kanthi jarak caket kaliyan pamicara.	Wujud: turunan awujud rangkep dwilingga kanthi panambang (-a), amargi kadadosan saking tembung lingga “ngene” ingkang dipunrangkep wetah saha pikantuk wuwuhan awujud panambang (-a). Ngene-ngenea Dwilingga ngene + -a Jinis : bab, amargi minangka sesambetan antawisipun pamicara kaliyan bab ingkang dipunacu.

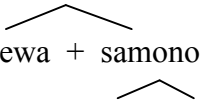
Tabel salajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
												Teges: nuduhaken sawijining bab, kanthi jarak caket kaliyan pamicara.
71.	Nanging wong kene ora ana tukang pangur, ya mbesuk wae yen mulih nyang Jenar. (Je/ 46/ P394/ K3)	√					√				Nuduhaken sawijining papan kanthi jarak caket kaliyan pamicara.	Wujud: dasar, amargi kadadosan saking setunggal morfem. Jinis: papan, amargi minangka sesambetan kaliyan papan tartamtu. Teges: nuduhaken sawijining papan kanthi jarak caket kaliyan pamicara.
72.	Nanging wong kene ora ana tukang pangur, ya mbesuk wae yen mulih nyang Jenar. (Je/ 46/ P394/ K3)		√						√		Nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi jarak cekat tebih tebih kaliyan wekdal ingkang badhe kalampahan.	Wujud: turunan awujud andhahan, amargi kadadosan saking tembung lingga “sesuk” ingkang pikantuk wuwuhan awujud ater-ater (N-). Mbesuk m- + sesuk Jinis: wekdal, amargi sesambetan kaliyan titik wekdal tartamtu. Teges: nuduhaken titik

Tabel salajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
												wekdal tartamtu kanthi jarak cekap tebih tebih kaliyan wekdal ingkang badhe kalampahan.
73.	O, yen neng Jenar, kowe mesthi ya digawekake slametan gedhen karo embahmu! Kaya Siti biyen! (Je/ 46/ P396/ K4)	√							√		Nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi jarak cekap tebih kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.	Wujud: dasar, amargi kadadosan saking setunggal morfem. Jinis: wekdal, amargi minangka sesambetan kaliyan titik wekdal tartamtu. Teges: nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi jarak radi tebih kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.
74.	Nanging neng Surabaya kene , dibancaki wae rak cukup. (Je/ 46/ P396/ K5)	√					√				Nuduhaken sawijining papan inggih menika Surabaya kanthi jarak caket kaliyan pamicara.	Wujud: dasar, amargi kadadosan saking setunggal morfem. Jinis: papan, amargi minangka sesambetan kaliyan papan tartamtu inggih menika Surabaya. Teges: nuduhaken sawijining papan inggih menika Surabaya kanthi jarak caket

Tabel saklajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
												kaliyan pamicara.
75.	Ewa samono isih keduga nyincingake tapihe nganti tekan ndhuwur dhengkule, mlayu-mlayu mbarengi Wak Talib lanang mulih menyang omahe. (Je/ 49/ P415/ K3)				√					√	Nuduhaken sawijining ukuran ingkang sesambetan kaliyan tebih antawisipun pamicara kaliyan wekdal ingkang dipunacu kanthi jarak radi tebih kaliyan pamicara.	<p>Wujud: turunan awujud camboran, amargi kadadosan saking kalih wujud <i>dasar</i> ingkang dipunraketaken dados setunggal kanthi dipunraketi wuwuhan awujud ater-ater (sa-) satemah saged mujudaken tembung sesulih panuduh enggal ingkang dipunwastani tembung sesulih panuduh camboran.</p> <p>Ewa samono</p> <p style="text-align: center;"> ewa + samono sa- + mono </p> <p>Jinis: ukuran, amargi sesambetan kaliyan tebih antawisipun pamicara kaliyan wekdal ingkang dipunacu.</p> <p>Teges: nuduhaken sawijining</p>

Tabel salajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
												ukuran ingkang sesambetan kaliyan tebih antawisipun pamicara kaliyan wekdal ingkang dipunacu kanthi jarak radi tebih kaliyan pamicara.
76.	Wiwit nampa <i>wachtgeld</i> (<i>dhuwit pesangon arep pensiun*</i>) biyen kae Wak Talib sakloron metu saka tangsi. (Je/ 48/ P415/ K4)	√							√		Nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi jarak cepak tebih kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.	Wujud: dasar, amargi kadadosan saking setunnggal morfem. Jinis: wekdal, amargi minangka sesambetan kaliyan titik wekdal tartamtu. Teges: nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi jarak radi tebih kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.
77.	Wiwit nampa <i>wachtgeld</i> (<i>dhuwit pesangon arep pensiun*</i>) biyen kae Wak Talib sakloron metu saka tangsi. (Je/ 48/ P415/ K4)	√				√					Nuduhaken sawijining substansi inggih menika wekdal rumiyin kanthi jarak tebih kaliyan pamicara.	Wujud: dasar, amargi kadadosan saking satunggal morfem. Jinis: lumrah, amargi minangka sesambetan antawisipun pamicara kaliyan substansi ingkang dipunacu inggih menika

Tabel saklajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
												wekdal rumiyin. Teges: nuduhaken sawijining substansi inggih menika wekdal rumiyin kanthi jarak tebih kaliyan pamicara.
78.	La winginane kuwi seminggu dhines patroli bareng karo Pak Wagiman neng laladan Tanjung perak. (Je/ 56/ P479/ K6)		√						√		Nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi jarak radi tebih kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.	Wujud: turunan awujud andhahan, amargi kadadosan saking tembung lingga “wingi” ingkang pikantuk wuwuhan awujud panambang (-ane). Winginane wingi + -ane Jinis: wekdal, amargi minangka sesambetan kaliyan titik wekdal tartamtu. Teges: nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi jarak radi tebih sasampunipun kalih dinten kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan. (dhek emben)
79.	La winginane kuwi seminggu dhines patroli	√				√					Nuduhaken sawijining	Wujud: dasar, amargi kadadosan saking setunggal

Tabel salajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
	bareng karo Pak Wagiman neng laladan Tanjung perak. (Je/ 56/ P479/ K6)										substansi inggih menika wekdal rumiyinipun kanthi jarak radi tebih kaliyan pamicara.	morfem. Jinis: lumrah, amargi minangka sesambetan antawisipun pamicara kaliyan substansi ingkang dipunacu inggih menika wekdal rumiyinipun. Teges: nuduhaken sawijining substansi inggih menika wekdal rumiyinipun kanthi jarak radi tebih kaliyan pamicara.
80.	Yen sesuk ora klakon turu awor nglungsetake seprei, ya suk emben. (Je/ 64/ P518/ K11)	√							√		Nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi jarak radi tebih sedinten kaliyan wekdal ingkang badhe kalampahan.	Wujud: dasar, amargi kadadosan saking satunggal morfem. Jinis: wekdal, amargi sesambetan kaliyan titik wekdal tartamtu. Teges: nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi jarak radi tebih sedinten kaliyan wekdal ingkang badhe kalampahan.
81.	Yen sesuk ora klakon turu awor nglungsetake seprei,				√				√		Nuduhaken titik wekdal tartamtu	Wujud: turunan awujud camboran, amargi kadadosan

Tabel saklajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
	ya suk emben. (Je/ 64/ P518/ K11)										kanthi jarak radi tebih sasampunipun kalih dinten kaliyan wekdal ingkang badhe kalampahan.	saking kalih morfem asal ingkang dipunraketaken dados setunggal satemah saged mujudaken tembung sesulih panuduh enggal ingkang dipunwastani tembung sesulih panuduh camboran. Suk emben └─┬─ suk + emben Jinis: wekdal, amargi sesambetan kaliyan titik wekdal tartamtu. Teges: nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi jarak radi tebih sasampunipun kalih dinten kaliyan wekdal ingkang badhe kalampahan.
82.	Yen Tuwanku iki senengane diladeni sarwa anget, sanajan Surabaya sumuke kaya ngene. (Je/ 75/ P599/ K4)	√				√					Nuduhaken sawijining substansi inggih menika Tuwanku kanthi jarak radi tebih kaliyan	Wujud: dasar, amargi kadadosan saking setunggal morfem. Jinis: lumrah, amargi minangka sesambetan antawisipun pamicara

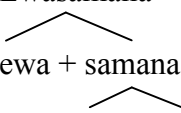
Tabel saklajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
											pamicara.	kaliyan substansi ingkang dipunacu inggih menika Tuwanku. Teges: nuduhaken sawijining substansi inggih menika Tuwanku kanthi jarak radi tebih kaliyan pamicara.
83.	Yen Tuwanku iki senengane diladeni sarwa anget, sanajan Surabaya sumuke kaya ngene . (Je/ 75/ P599/ K4)		√					√			Nuduhaken sawijining bab inggih menika Surabaya ingkang sumuk, kanthi jarak caket kaliyan pamicara.	Wujud: dasar, amargi kadadosan saking satunggal morfem. Jinis : bab, amargi minangka sesambetan antawisipun pamicara kaliyan bab ingkang dipunacu inggih menika Surabaya ingkang sumuk. Teges: nuduhaken sawijining bab inggih menika Surabaya ingkang sumuk, kanthi jarak caket kaliyan pamicara.
84.	Alah, la Yu Siti ika! Gene barang dipek mbarèk Oom Slompret, anake ndhridhil koyok céndhil. (Je/ 82/	√					√				Nuduhaken sawijining substansi inggih menika Yu Siti	Wujud: dasar, amargi kadadosan saking satunggal morfem. Jinis: lumrah, amargi

Tabel saklajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
	P655/ K1)										kanthi jarak tebih kaliyan pamicara.	sesambetan antawisipun pamicara kaliyan substansi ingkang dipunacu inggih menika Yu Siti. Teges: nuduhaken sawijining substansi inggih menika Yu Siti kanthi jarak tebih kaliyan pamicara.
85.	Kowe diwelingke Den Radian. Kok ora mrana-mrana maneh? (Je/ 83/ P656/ K11)			√			√				Nuduhaken papan ingkang dipuntuju inggih menika papan kanthi jarak cekap tebih kaliyan pamicara.	Wujud: turunan awujud rangkep dwilingga kanthi ater-ater (N-), amargi kadadosan kadadosan saking tembung lingga “rana” ingkang dipunrangkep wetah saha pikantuk wuwuhan awujud ater-ater (N-). Mrana-mrana <div style="text-align: center;"> <pre> graph TD A[Mrana-mrana] --- B[rangkep + mrana] B --- C[m- + rana] </pre> </div> Jinis: papan, amargi minangka sesambetan kaliyan papan ingkang dipuntuju. (dinamis)

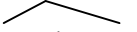
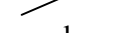
Tabel salajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
												Teges: nuduhaken papan ingkang dipuntuju kanthi jarak cekap tebih kaliyan pamicara.
86.	Ewasemana isih kober nguncalake adoh clana sing sesuk dienggo 'parade' ngormati wiyosane Ratu Wilhelmina kuwi, supaya ora teles kena wutahan banyu pengaron. (Je/ 95/ P745/ K5)				√					√	Nuduhaken sawijining ukuran ingkang sesambetan kaliyan tebih antawisipun pamicara kaliyan wekdal ingkang dipunacu kanthi jarak tebih kaliyan pamicara.	Wujud: turunan awujud camboran, amargi kadadosan saking kalih wujud <i>dasar</i> ingkang dipunraketaken dados setunggal kanthi dipunraketki wuwuhan awujud ater-ater (sa-) satemah saged mujudaken tembung sesulih panuduh enggal ingkang dipunwastani tembung sesulih panuduh camboran. Ewasamana sa- + mana Jinis: ukuran, amargi sesambetan kaliyan tebih antawisipun pamicara kaliyan wekdal ingkang

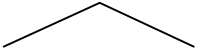
Tabel saklajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
												dipunacu. Teges: nuduhaken sawijining ukuran ingkang sesambetan kaliyan tebih antawisipun pamicara kaliyan wekdal ingkang dipunacu kanthi jarak tebih kaliyan pamicara.
87.	Iki Sinyo Jaantje. (Je/ 93/ P724/ K1)	√				√					Nuduhaken sawijining substansi inggih menika Sinyo Jaantje kanthi jarak caket kaliyan pamicara.	Wujud: dasar, amargi kadadosan saking satunggal morfem. Jinis: lumrah, amargi minangka sesambetan antawisipun pamicara kaliyan substansi ingkang dipunacu inggih menika Sinyo Jaantje. Teges: nuduhaken sawijining substansi inggih menika Sinyo Jaantje kanthi jarak caket kaliyan pamicara.
88.	Sarampunge nggilapake sepatu kanggo parade sesuke , Jemini njupuk		√						√		Nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi jarak radi	Wujud: turunan awujud andhahan, amargi kadadosan saking tembung lingga

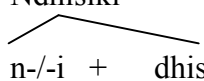
Tabel salajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
	benik kuningan klambi seragame Radian. (Je/ 97/ P762/ K1)										tebih kalih dinten kaliyan wekdal ingkang badhe kalampahan.	<p>“sesuk” ingkang pikantuk wuwuhan awujud panambang (-e) Sesuke</p> <p>sesuk + -e Jinis: wekdal, amargi sesambetan kaliyan titik wekdal tartamtu. Teges: nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi jarak radi tebih kalih dinten kaliyan wekdal ingkang badhe kalampahan.</p>
89.	Turahane dhuwit wingi-wingi wis nglumpuk telung benggol, kena ditukokake iwak pitik ideran. (Je/ 98/ P764/ K14)			√					√		Nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi jarak radi tebih kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.	<p>Wujud: turunan awujud rangkep dwilingga tanpa wuwuhan, amargi kadadosan saking tembung lingga “wingi” ingkang dipunrangkep wetah. Wingi-wingi</p> <p>rangkep + wingi Jinis: wekdal, amargi sesambetan kaliyan titik</p>

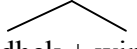
Tabel salajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
												wekdal tartamtu. Teges: nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi jarak radi tebih kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.
90.	Kaya neng Salatiga, dalane ora rata, omah- omah ora ngadeg ing pekarangan kang warata, lan ing kana-kana katon gunung pating jenggeleg. (Je/ 106/ P808/ K4)			√			√				Nuduhaken sawijining papan kanthi jarak tebih kaliyan pamicara.	Wujud: turunan awujud rangkep dwilingga tanpa wuwuhan, amargi kadadosan saking tembung lingga “kana” ingkang dipunrangkep wetah. Kana-kana rangkep + kana Jinis: papan, amargi sesambetan kaliyan papan tartamtu. Teges: nuduhaken sawijining papan kanthi jarak tebih kaliyan pamicara.
91.	Coba engko ditakoni sing teteg, sing tuwas. (Je/ 115/ P890/ K3)	√							√		Nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi jarak radi caket kaliyan	Wujud: dasar, amargi kadadosan saking satunggal morfem. Jinis: wekdal, amargi

Tabel saklajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
											wekdal ingkang badhe kalampahan.	sesambetan kaliyan titik wekdal tartamtu. Teges: nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi jarak radi caket kaliyan wekdal ingkang badhe kalampahan.
92.	Nganti saprene rak durung dileksanani, ta? (Je/ 116/ P902/ K4)	√							√		Nuduhaken jangka wekdal tartamtu inggih menika dumugi sakmenika.	Wujud: dasar, amargi kadadosan saking satunggal morfem. Jinis: wekdal, amargi sesambetan kaliyan jangka wekdal tartamtu. Teges: nuduhaken jangka wekdal tartamtu inggih menika dumugi sakmenika.
93.	Wagiman ndhisiki lapur. (Je/ 118/ P912/ K1)		√						√		Nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi jarak cepak tebih kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.	Wujud: turunan awujud andhahan kanthi wuwuhan gabung, amargi kadadosan saking tembung lingga “dhisik” ingkang pikantuk wuwuhan awujud wuwuhan gabung (N-/i). Ndhisiki

Tabel saklajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
												Jinis: wekdal, amargi minangka sesambetan kaliyan titik wekdal tartamtu. Teges: nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi jarak cekap tebih kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.
94.	Dhek wingi untune dialem Landa Dawa. (Je/ 120/ P934/ K10)				√				√		Nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi jarak radi tebih kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.	Wujud: turunan awujud camboran, amargi kadadosan saking kalih morfem asal ingkang dipunraketaken dados setunggal satemah saged mujudaken tembung sesulih panuduh enggal ingkang dipunwastani tembung sesulih panuduh camboran. Dhek wingi dhek + wingi Jinis: wekdal, amargi minangka sesambetan kaliyan titik wekdal tartamtu. Teges: nuduhaken titik

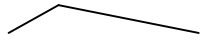
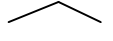
Tabel saklajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
												wekdal tartamtu kanthi jarak radi tebih kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.
95.	Priye, Lik, rak ya padha slamet, ta?” Siti melu aruh-aruh. “Aah, ya, ngene-ngene iki! Pangestune, ya waras-waras wae. (Je/ 151/ P1156/ K1)			√				√			Nuduhaken sawijining bab, kanthi jarak caket kaliyan pamicara.	Wujud: turunan awujud rangkep dwilingga tanpa wuwuhan, amargi kadadosan saking tembung lingga “ngene” ingkang dipunrangkep wetah. Ngene-ngene Jinis : bab, amargi minangka sesambetan antawisipun pamicara kaliyan bab ingkang dipunacu. Teges: nuduhaken sawijining bab, kanthi jarak caket kaliyan pamicara.
96.	Dhek biyen , nalika karo Radian, nikah neng greja kuwi dianggep penting. (Je/ 155/ P1191/ K3)				√				√		Nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi jarak cekat tebih kaliyan	Wujud: turunan awujud camboran, amargi kadadosan saking kalih morfem asal ingkang dipunraketaken

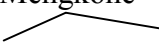
Tabel salajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
											wekdal ingkang sampun kalampahan.	<p>dados setunggal satemah saged mujudaken tembung sesulih panuduh enggal ingkang dipunwastani tembung sesulih panuduh camboran.</p> <p>Dhek biyen</p> <p> dhek + biyen </p> <p>Jinis: wekdal, amargi minangka sesambetan kaliyan titik wekdal tartamtu.</p> <p>Teges: nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi jarak radi tebih kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.</p>
97.	Ora ngira wong sing digoleki jebul malah wis ndhisiki nyablek saka mburi! (Je/ 176/ P1333/ K2)		√						√		Nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi jarak cepak tebih kaliyan wekdal	<p>Wujud: turunan awujud andhahan kanthi wuwuhan gabung, amargi kadadosan saking tembung lingga “dhisik” ingkang pikantuk wuwuhan awujud wuwuhan gabung (N/-i).</p>

Tabel saklajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
												<p>Ndhisiki</p> <p> n-/i + dhisik </p> <p>Jinis: wekdal, amargi minangka sesambetan kaliyan titik wekdal tartamtu. Teges: nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi jarak cekap tebih kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.</p>
98.	Nanging Piet kang maune mloka-mlaku, malah banjur lungguh neng bangku dawa cedhak bojone. (Je/ 182/ P1370/ K3)		√						√		<p>Nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi jarak radi caket kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.</p>	<p>Wujud: turunan awujud andhahan, amargi kadadosan saking tembung lingga “mau” ingkang pikantuk wuwuhan awujud panambang (-e). Maune</p> <p> mau + -e </p> <p>Jinis: wekdal, amargi minangka sesambetan kaliyan titik wekdal tartamtu. Teges: nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi jarak</p>

Tabel salajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
												radi caket kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.
99.	Kowe rak mesthine ngreti sadurunge, yen mengkone bakal ditinggal mulih Landa Dawa? (Je/ 187/ P1412/ K6)		√						√		Nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi jarak radi caket kaliyan wekdal kaliyan wekdal ingkang badhe kalampahan.	Wujud: turunan awujud andhahan kanthi wuwuhan gabung, amargi kadadosan saking tembung lingga “engko” ingkang pikantuk wuwuhan awujud wuwuhan gabung (N-/e). Mengkone n-/e + engko Jinis: wekdal, amargi minangka sesambetan kaliyan titik wekdal tartamtu. Teges: nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi jarak radi caket kaliyan wekdal ingkang badhe kalampahan.
100.	Gek Mevrouw Coertszoon sing dhek biyene aran Jemini sing mbeling kuwi, semangat mbelinge dicakake dadi semangate				√				√		Nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi jarak cekap tebih kaliyan wekdal ingkang	Wujud: turunan awujud camboran mawi wuwuhan awujud panambang, amargi kadadosan saking kalih wujud <i>dasar</i> ingkang

Tabel salajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
	sinau maca lan nenulis buku basa Walanda. (Je 191/ P1431/ K5)										sampun kalampahan.	<p>dipunraketaken dados setunggal kanthi dipunraketi wuwuhan awujud panambang (-e) satemah saged mujudaken tembung sesulih panuduh enggal ingkang dipunwastani tembung sesulih panuduh camboran kanthi panambang. Dhek biyene</p> <p style="text-align: center;"> $\swarrow \quad \searrow$ dhek + biyene $\swarrow \quad \searrow$ biyen + -e </p> <p>Jinis: wekdal, amargi sesambetan kaliyan titik wekdal tartamtu. Teges: nuduhaken titik wekdal tartamtu kanthi jarak cekap tebih kaliyan wekdal ingkang sampun kalampahan.</p>
101.	Gek Mevrouw Coertszoon sing dhek biyene aran Jemini sing mbeling kuwi , semangat mbelinge	√				√					Nuduhaken sawijining substansi inggih menika Jemini	<p>Wujud: dasar, amargi kadadosan saking satunggal morfem.</p> <p>Jinis: lumrah, amargi</p>

Tabel salajengipun

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
	dicakake dadi semangate sinau maca lan nenulis buku basa Walanda. (Je/ 191/ P1431/ K5)										ingkang mbeling kanthi jarak radi tebih kaliyan pamicara.	sesambetan antawisipun pamicara kaliyan substansi ingkang dipunacu inggih menika Jemini ingkang mbeling. Teges: nuduhaken sawijining substansi inggih menika Jemini ingkang mbeling kanthi jarak radi tebih kaliyan pamicara.

Katrangan :

An: andhahan

PL : sesulih panuduh lumrah

PW: sesulih panuduh

10 : nuduhake kaca kaping-10

Ra : rangkep

PP : sesulih panuduh papan

PU:sesulih panuduh ukuran

P10:nuduhaken paragraf kaping-10

Ca : camboran

PP: sesulih panuduh bab

Je : Novel Jemini

K10: nuduhaken ukara kaping-10